

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДОНЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТУСА

МУСІЮК ІНГА ІГОРІВНА

Допускається до захисту:
в.о. завідувача кафедри
міжнародних відносин і зовнішньої
політики, д.е.н., доцент
В.В. Лимар

«_____» _____ 2024 р.

**ОБРАЗ РФ В АФРИКАНСЬКОМУ МЕДІЙНОМУ ДИСКУРСІ В УМОВАХ
РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ**

Спеціальність 291 Міжнародні відносини, суспільні комунікації та
регіональні студії

Магістерська робота

Науковий керівник:
Паніна І.Г., к.і.н., старший викладач
кафедри міжнародних відносин і
зовнішньої політики

Оцінка: _____ / _____ / _____
(бали/за шкалою ECTS/за національною
шкалою)

Голова ЕК:

Кулявець В.Г., к.е.н., доцент

(підпис)

АНОТАЦІЯ

Мусіюк І. І. Образ РФ в африканському медійному дискурсі в умовах російсько-української війни. Спеціальність 291 Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії, ОП «Міжнародні комунікації та медіація в умовах конфліктного врегулювання». Донецький національний університет імені Василя Стуса, м. Вінниця, 2024.

У роботі досліджується образ Росії в дискурсі африканських ЗМІ в умовах російсько-української війни. Описано, як еволюціонувало сприйняття Росії, визначаючи зміни та тенденції в її образі в різних африканських медіа. Авторка визначає нюанси уявлень, порівнює різні точки зору та оцінює вплив наративів ЗМІ на формування сприйняття російсько-української війни в Африці. Дослідження базується на порівняльному аналізі, дискурсивному аналізі та методі кейсів.

Ключові слова: Росія, Україна, війна, образ, медіа, ЗМІ, Африка.

113 с., дод. 2. Бібліограф.: 197 найм.

ABSTRACTS

Musiuk I. I. Image of the Russian Federation in African media discourse under the Russian-Ukrainian war conditions. Specialty 291 «International relations, Social Communication and Regional Studies, Educational Program «International Communications and Mediation in Conflict Settlement Conditions». Vasyl' Stus Donetsk National University, Vinnytsia, 2024.

The research explores the Russia image in the African media discourse amidst the Russian-Ukrainian war. It describes the evolution of Russia's perception, identifying changes and trends in its portrayal across various African media outlets. The author delineates nuances of perceptions, compares different perspectives, and assesses the impact of media narratives on shaping African perceptions of the war. The study is built on comparative analysis, discourse analysis, and case study method.

Keywords: Russia, war, image, media, African states.

113 p., add. 2. Bibliography: 197 items.

ЗМІСТ

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ.....	4
ВСТУП.....	5
РОЗДІЛ 1. СТАН ВИВЧЕННЯ ПРОБЛЕМИ, ДЖЕРЕЛЬНА БАЗА ТА МЕТОДОЛОГІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ.....	10
1.1 Стан вивчення проблеми.....	10
1.2 Джерельна база дослідження.....	16
1.3 Теоретико-методологічні засади дослідження.....	22
РОЗДІЛ 2. ЗАГАЛЬНА РЕПРЕЗЕНТАЦІЯ ОБРАЗУ РФ В АФРИКАНСЬКОМУ РЕГІОНІ.....	31
2.1 Особливості позиціювання РФ на Африканському континенті.....	31
2.2 Політичні відносини та військова співпраця Росії з африканськими державами на сучасному етапі.....	35
2.3 Економічний і гуманітарний аспект відносин РФ з африканськими країнами.....	42
2.4. Трансляція образу РФ у африканських ЗМІ.....	48
РОЗДІЛ 3. АГРЕСІЯ РОСІЇ ПРОТИ УКРАЇНИ В АФРИКАНСЬКИХ ЗМІ.....	56
3.1 Загальна позиція африканських держав та їхні дії щодо агресії Росії проти України у 2014-2023 роках.....	56
3.2. Образ Росії в контексті агресії проти України у медіа Єгипту (Al-Ahram Weekly, Egypt Independent, Daily News Egypt).....	63
3.3 Агресія Росії на прикладі ЗМІ Нігерії (African Independent Television, TheCable, Premium Times, Daily Trust).....	73
3.4 Російська агресія крізь призму медіа Уганди (Daily Monitor).....	79
3.5 Порівняльний аналіз повідомлень африканських ЗМІ різних регіонів на поточному етапі російської агресії проти України.....	87
ВИСНОВКИ.....	92
СПИСОК ДЖЕРЕЛ І ЛІТЕРАТУРИ.....	95
ДОДАТКИ.....	110

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ

АС – Африканський Союз

БРІКС – міжнародна організація (абр. «Brazil, Russia, India, China, South Africa»)

ГА ООН – Генеральна Асамблея ООН

ЄАЕС – Євразійський економічний союз

ЗМІ – засоби масової інформації/ комунікації

ПАР – Південно-Африканська Республіка

РФ – Російська Федерація

АІТ – African Independent Television

DM – Daily Monitor

DNE – Daily News Egypt

NBI – Nation Brand Index, метод вимірювання брендів держав

PR – Зв'язки з громадськістю

ВСТУП

Актуальність дослідження. Проблематика дослідження присвячена образу Росії в африканських медіа на тлі агресії проти України має актуальність через взаємозв'язок між міжнародними відносинами, медіадослідженнями та поточним геополітичним конфліктом між РФ та Україною. Не дивлячись на це, на сучасному етапі її вивчення залишається багато простору для створення різноманітних наукових праць та обговорення на конференціях. Передумови та значення цього дослідження є багатограними й, передусім, обґрунтовуються геополітичним контекстом: війна Росії проти України привернула міжнародну увагу, створивши геополітичну напругу та змінивши з 2022 року поведінку багатьох держав. Не дивлячись на те, що Африка географічно віддалена від конфлікту, цей континент відіграє вирішальну роль у світовій політиці. Розуміння того, як африканські засоби масової інформації сприймають і зображують дії Росії під час війни, дає змогу пояснити, як глобальні події інтерпретуються та поширюються в африканських регіонах.

Другим важливим елементом, який формує актуальність вивчення даної теми, є величезний вплив ЗМІ у сучасних світових процесах. Медіа відіграють ключову роль у формуванні громадської думки та неабияк впливають на сприйняття аудиторією міжнародних подій. Зображення поточного та минулого стану російсько-української війни в африканських ЗМІ може суттєво вплинути на те, як громадяни та політики в африканських країнах сприймають як дії Росії, так і ширші наслідки конфлікту.

Історичні відносини - не менш важливий фактор в даному ланцюгові. Росія має специфічний бекграунд відносин з різними африканськими державами, включаючи економічне партнерство, програми допомоги та дипломатичні відносини, починаючи ще з радянської епохи. Ці історичні зв'язки можуть вплинути на те, як дії Росії сприймаються африканськими медіа та як вони, у свою чергу, впливають на дипломатичні зв'язки та міжнародну співпрацю.

Водночас історичні обставини можуть потенційно ускладнювати завдання українських політичних діячів, яке полягає в розвінчуванні міфів про Україну у свідомості африканських представників.

Релевантність магістерської роботи на тему «Образ РФ в африканському медійному дискурсі в умовах російсько-української війни» має прояв в різних сферах. Її прикладна актуальність виявляється у її застосуванні в міжнародній, регіональній та локальній сферах. Розуміння того, як африканські ЗМІ зображують війну між Росією та Україною з 2014 року та на сучасному етапі, дає змогу зрозуміти перспективи, упередження та вплив, який здійснюється на африканські спільноти з боку Російської Федерації. Потенційно це може стати скеруванням для політиків, експертів з міжнародних відносин і медіапрактиків у формуванні дипломатичних відносин, оформленні наративів і сприянні глобальному взаєморозумінню.

Кваліфікаційна (магістерська) робота займає критичну нішу в теоретично-науковій сфері, досліджуючи динаміку репрезентацій ЗМІ у формуванні сприйняття геополітичних конфліктів. Вона робить вагомий внесок у галузі медіадосліджень, міжнародних відносин і вирішення конфліктів, розбираючи нюанси дискурсів африканських ЗМІ про міжнародні конфлікти та їх вплив на громадську думку.

Основна увага зосереджена навколо аналізу того, як африканські ЗМІ зображують РФ в умовах російсько-українського конфлікту. Робота заглиблюється в еволюцію образу Росії, досліджує контекстуальні варіації та оцінює їхній вплив на формування африканського сприйняття війни, яка триває з 2014 року. Дослідження має на меті виявити упередження, порівняти різні точки зору та висвітлити багатогранний характер репрезентацій ЗМІ в цьому геополітичному контексті.

Таким чином, зазначені аспекти підкреслюють актуальність дослідження образу РФ в африканських ЗМІ в контексті війни Росії проти України та його впливу на міжнародні відносини та політичні процеси у світі.

Об'єкт дослідження – образ Російської Федерації.

Предмет дослідження – основні риси та характеристики висвітлення образу Російської Федерації, що репрезентується в ЗМІ африканських держав.

Мета магістерської роботи полягає у з'ясуванні базових характеристик образу РФ в засобах масової інформації африканських держав в залежності від їхньої географії, обсягу висвітлення інформації по тематиці та політичної афілійованості.

Для досягнення поставленої мети потрібно вирішити наступні **завдання**:

- дослідити стан вивчення проблеми;
- проаналізувати джерельну та теоретико-методологічну базу дослідження;
- визначити особливості позиціонування РФ на Африканському континенті;
- провести аналіз політичних, економічних, військових та гуманітарних відносин між РФ та африканськими державами;
- визначити, як загалом транслюється образ Російської Федерації у африканських медіа;
- дослідити загальну позицію африканських держав щодо російської агресії у 2014-2023 роках;
- дослідити як репрезентується образ РФ у медіа Єгипту в контексті війни проти України;
- вивчити особливості образу РФ на прикладі медіа Нігерії;
- визначити як образ РФ відображений на сторінках ЗМІ Уганди;
- провести порівняльний аналіз повідомлень африканських ЗМІ щодо поточного етапу російської агресії проти України.

Хронологічні рамки дослідження зосереджуються на періоді від 2014 року (початку російсько-української війни та агресії РФ) до точки, максимально наближеної до сьогодення (грудень 2023 року); **географічні межі** мають глобальний характер, конкретизуються територією Російської Федерації та африканським континентом.

Новизна дослідження медійного образу Російської Федерації серед країн Африканського континенту полягає у вивченні сприйняття Росії та її медійного висвітлення у країнах Африки, що не є популярним серед українських наукових кіл. Існує обмежена кількість досліджень того, як ЗМІ африканських країн зображують РФ, та як сприймають це висвітлення міжнародна аудиторія. Крім того, не лише в експертному й науковому середовищі, а й у політичних еліт відсутнє розуміння факторів, що формують таке сприйняття, таких як історичні зв'язки, культурна схожість та геополітичні інтереси.

Науково-практична значущість. Результати магістерського дослідження можуть послужити основою для подальших досліджень у цій сфері. Можливі напрямки подальших досліджень включають:

1. Аналіз впливу образу РФ в африканських ЗМІ на громадську думку та рішення політичних лідерів;
2. Дослідження реакції африканського населення на образ РФ та його вплив на ставлення до російських ініціатив в регіоні;
3. Поглиблене вивчення медіастратегій РФ в Африці та порівняння їх змісту з іншими впливовими країнами.

Отримані результати будуть використані у викладанні відповідних навчальних дисциплін (наприклад, «Країнознавство», «Міжнародні відносини і світова політика», «Моделі зовнішньої політики») і висвітленні окремих тем, а також для подальших досліджень проблематики вивчення образу Російської Федерації у закордонних засобах масової інформації.

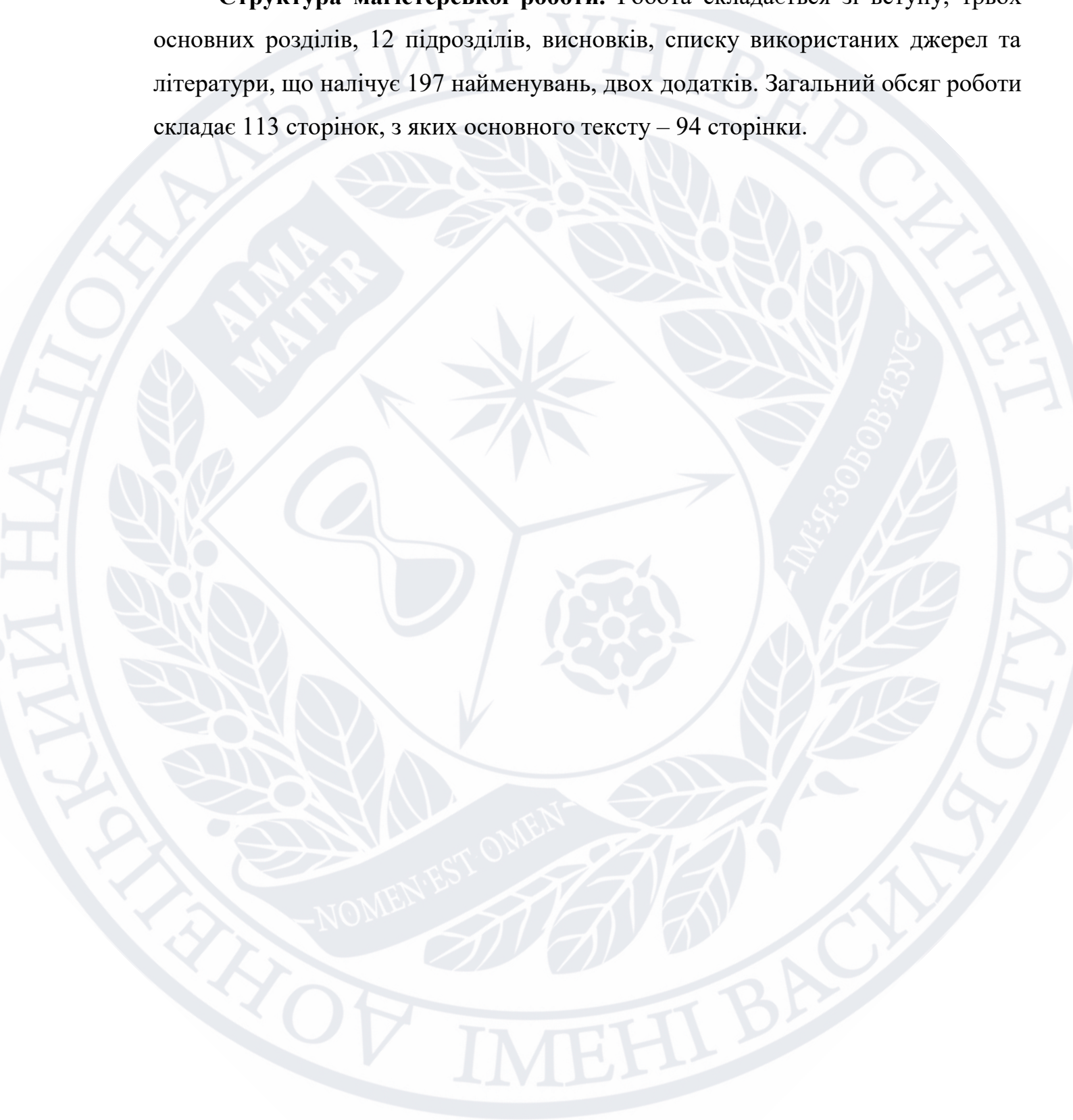
Апробація. Основні положення та висновки кваліфікаційної (магістерської) роботи були апробовані в таких форматах:

– публікація в науковому журналі «Вісник СНТ Донецького національного університету імені Василя Стуса» на тему: «Образ Росії у східноазійських ЗМІ: аналіз репрезентації» (Випуск 15, Том 1, 2023);

– тези доповідей на міжнародних конференціях: «Травневі студії: історія, міжнародні відносини» 2023 р. (тема: «Особливості позиціонування РФ на африканському континенті»), онлайн-конференція «Політика пам'яті: досвід

Європи для України» 2023 р. (тема: «Історична пам'ять африканських держав у медійному дискурсі»).

Структура магістерської роботи. Робота складається зі вступу, трьох основних розділів, 12 підрозділів, висновків, списку використаних джерел та літератури, що налічує 197 найменувань, двох додатків. Загальний обсяг роботи складає 113 сторінок, з яких основного тексту – 94 сторінки.

РОЗДІЛ 1

СТАН ВИВЧЕННЯ ПРОБЛЕМИ, ДЖЕРЕЛЬНА БАЗА ТА МЕТОДОЛОГІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ

1.1 Стан вивчення проблеми

Дослідження образу держав та їхнього впливу на міжнародні відносини є сферою інтересів науковців, яка активно розвивається, привертаючи значну увагу протягом останніх кількох десятиліть. Хоча дискусії про сприйняття та репутацію держав мають давню історію, систематичне дослідження концепції образів держави та їхніх наслідків почало набувати популярності наприкінці ХХ ст. (1970-80-ті роки) і з того часу продовжує розширюватися [33]. Зокрема, поява нових теорій і парадигм у міжнародних відносинах, таких як *конструктивізм і дослідження м'якої сили*, спонукала вчених звернути пильнішу увагу на те, як держави проєктують свої іміджі та як ці уявлення впливають на їхню взаємодію з іншими країнами.

У цей період стався перехід від державоцентричного підходу до широкого, ліберального розуміння факторів формування образу держави, яке включало роль громадської думки, засобів масової інформації та культурної дипломатії. Сучасні дослідження міжнародних відносин наголошують на багатогранній природі образів держав, досліджуючи їхній вплив на зовнішню політику, дипломатію, розв'язання конфліктів і глобальне сприйняття націй у все більш взаємопов'язаному світі.

Комплекс наукового доробку українських і зарубіжних вчених з теми магістерського дослідження умовно можна поділити на такі групи:

- 1) дослідження у сфері державного брендингу;
- 2) наукові праці з медіаіміджу РФ;
- 3) роботи, присвячені образу та іміджу Росії під час російсько-української війни.

Варто розглянути кожну групу досліджень окремо.

Державний брендинг як концепція, змістовно близька до поняття «образ держави», була започаткована та систематизована британським радником з питань бренду Саймоном Анхольтом у 1996 році [29]. С. Анхольт є автором праці «Brand New Justice», яка вважається основоположною у дослідженні образу держави завдяки новаторським уявленням про зв'язок між національним іміджем, глобальним сприйняттям і міжнародними відносинами. Анхольт презентує концепцію «національного брендингу», наголошуючи на тому, як країни можуть стратегічно керувати своїм іміджем і репутацією на світовій арені [31]. Витоки концепції пов'язані з природною міжгалузєвою конкуренцією між країнами внаслідок глобалізації, коли відбулась актуалізація питання демонстрації державами власної винятковості на тлі діяльності інших акторів міжнародних відносин. С. Анхольт також став автором однієї з найбільш успішних систематизацій з вимірювання брендингових стратегій – Nation Brand Index, коли країна перетворюється на своєрідний «товар», бренд, який можна реалізувати на міжнародних ринках [170].

Серед вітчизняних дослідників, які присвятили наукові праці даному аспекту, виділяються О. Євтушенко, О. Гарбера, Т. Нагорняк, І. Сидорська, К. Савон, Т. Федорів і багато інших. Згідно з висновками О. Євтушенко, бренд країни має бути якнайбільше правдивим і достовірним, щоб заслужити довіру [4]. Автор відзначає, що яскравий і запам'ятовуваний бренд краще спрацьовує, звертаючись до почуттів і вражень споживачів, зокрема за умови, що він відображає унікальні особливості та характеристики країни [4].

Стаття І. Сидорської важлива тим, що вказує на те, що в соціальній і професійній сфері дослідників існують об'єктивні фактори, що впливають на створення в ЗМІ певного медіаіміджу реальності [16]. Ці фактори є неодмінними й властивими окремій особі, соціальній групі й суспільству в цілому [16]. Такий обмежений спосіб сприйняття світу, визначений І. Кантом і підтверджений філософами ХХ ст., складає особливість людського пізнання [16]. З роботи К. Савон стає зрозумілим, що образ, імідж та бренд держави є окремими поняттями, кожне з яких відображає різні аспекти позиціонування країни та сприяє утворенню

цілісного уявлення про неї [15].

З часом при наявності різноманіття розроблених критеріїв для вимірювання «успіху держав» дослідники почали зосереджуватися на окремих країнах, визнаючи, що кожна нація має свій унікальний історичний, політичний і культурний контекст, який формує її глобальний імідж. Цей зсув призвів до спеціалізованих досліджень, які вивчають стратегії управління іміджем, виклики та сприйняття конкретних станів. Так, дослідження образу Російської Федерації передбачає вивчення її репрезентації в міжнародних ЗМІ, опитувань громадської думки, дипломатичних ініціатив і впливу її зовнішньополітичних рішень. Це дослідження вимагає аналізу діяльності РФ у сфері м'якої сили, історичних наративів, культурних уявлень і геополітичного позиціонування у формуванні її образу.

Серед напрацювань вітчизняних та закордонних науковців налічується *багато праць, які присвячені образу Росії* як окремого явища, так і у засобах масової інформації як окремого напрямку. Кожен автор використовує різні засоби вимірювання образу РФ та представляє різні погляди на проблематику. Так, у своїй статті К. Хенкок розглядає самосприйняття Росії, змальовуючи її як «особливу регіональну державу» з багатими природними ресурсами, «гордою історією» та прагненнями відігравати значну роль у майбутньому багатополярному світі [76]. У статті визнається думка про те, що союз між Росією та Китаєм у поєднанні з викликами, поставленими перед Заходом, потенційно може становити загрозу для Сполучених Штатів [76]. У статті українського автора С. Булик-Верхоли розглядається образ РФ в контексті російсько-української війни [1]. Вона підкреслює вплив засобів масової інформації на формування суспільних уявлень шляхом нав'язування інтерпретацій «ворога», «захисника» та «батьківщини» [1]. Мова, будучи засобом інтерпретації дійсності, суттєво сприяє формуванню суспільного світогляду [1].

Цікавими є дослідження образу РФ у ЗМІ різних регіонів світу, які проводилися здебільшого авторами з країн пострадянського простору. Стаття,

підготовлена К. Постерняк, присвячена репрезентації образу Росії в британському політичному мас-медіа дискурсі з 2013 по 2017 роки [125]. Досліджується, як концепція образу РФ охоплює різні шари: ядерний аспект, пов'язаний з терміном «Росія» та його аналогами, а також зв'язані з цим поняттям асоціативні пласти, що утворюють метафоричні, оцінні та етнокультурні асоціації [125]. Дослідження, проведене Г. Мельник та Б. Місожніковим, зосереджене на тому, як головні західні та американські ЗМІ зображують військові аспекти міжнародного образу Росії: відмічений поширений негатив у медіа та досліджуються його витoki та причини [101].

Привертає увагу публікація групи дослідників на чолі з Р.Пеллінг, які проаналізували 54 публікації в 15 африканських ЗМІ за період з січня 2018 року по березень 2019 року [21]. Експерти виявили, що образ Росії в африканських ЗМІ може бути охарактеризований як позитивний. Основними темами стали співпраця в галузі енергетики та розвиток транспортної інфраструктури, а також взаємовідносини між Росією та Африкою в галузі культури та освіти. У своїй статті група дослідників на чолі з Р.Пеллінг також зазначили, що Росія часто сприймається африканськими ЗМІ як альтернативний партнер до Заходу [21]. Зокрема, це пов'язано з тим, що Росія надає кредити та інвестиції в країни Африки без умов відкриття ринку для своїх компаній, що відмінно від підходу країн Заходу.

З лютого 2022 року розпочинається *хвиля досліджень та медіа публікацій, пов'язана з війною Росії проти України*, та репутаційними втратами держави-агресора. Висвітлення війни РФ здебільшого простежується серед українських медіа, що пов'язано передусім з важливістю подання правдивої та відвертої інформації про злочини Росії проти українців. Джерело «Наше слово» досліджує, як змінився наратив про війну серед засобів масової інформації, та як російська пропаганда може бути небезпечною для України, коли мова йде про держави, які не є обізнаними в проблематиці [9]. У праці дослідника С. Селвараджі описується взаємозв'язок між оголошенням Міжнародного кримінального суду (далі - МКС) у перші 5 днів війни Росії проти України та реакційними

повідомленнями міжнародної преси в цей період: автор приходиться до висновку, що якщо влада впливає на закон, то ЗМІ служать розповсюджувачами цієї влади – силою, яка поширює та посилює наративи в публічній сфері [163].

Окрім наукових статей окремих авторів дослідженням проблематики цікавляться також різноманітні організації. Інститут вивчення журналістики Reuters провів цікаве дослідження, яке має на меті прослідкувати, яким чином відбувається ознайомлення з інформацією про війну на просторах мережі Інтернет серед держав з різним рівнем «близькості» до конфлікту: Бразилії, Німеччина, Польща, Великобританія та США [59]. Автори доходять до висновку, що медіа-резонанс, спричинений війною, досі триває серед багатьох країн світу, не дивлячись на рівень їхнього ознайомлення з конфліктом [59].

При наявності великої кількості досліджень з тематики образу держав, зокрема Російської Федерації загалом та у засобах масової інформації, існує помітна *нестача досліджень образу Росії серед африканських країн*, що впадає в око якщо враховувати зростання впливу африканських держав на світовій арені. Подібну недостатність висвітлення можна пояснити кількома факторами. По-перше, традиційно дослідження міжнародних відносин та образу держави переважно зосереджувалися на західних перспективах, приділяючи обмежену увагу «незахідним» точкам зору. Як наслідок західноцентричності, образ Росії в африканських країнах часто залишався поза увагою в наукових дослідженнях. По-друге, африканські країни мають різноманітні та складні відносини з багатьма глобальними державами. Дослідження образу Росії могли відійти на другий план через сильніший наголос на природі відносин із великими західними державами чи державами, що розвиваються (наприклад, КНР). По-третє, важливим фактором є обмеженість ресурсів та доступу до мережі Інтернет серед африканських держав.

Проте, зростання впливу африканських країн на міжнародній арені поступово змінює цей ландшафт. У міру того як африканські країни набувають помітного значення в геополітиці, зростає визнання необхідності зрозуміти їх сприйняття та взаємодію з різними глобальними акторами, включаючи РФ.

З метою усунути дану прогалину українські науковці та інституції повинні надати пріоритет вивченню об'єктивного образу Росії та війни проти України серед африканських країн. Це може включати міждисциплінарні дослідження, співпрацю між африканськими та українськими академічними установами та ініціативи для заохочення діалогу та програм обміну. Крім того, фінансові агентства та міжнародні організації могли б підтримувати дослідницькі проекти, спрямовані на розвиток українсько-африканських відносин, щоб сприяти формуванню коректного висвітлення подій. Такі зусилля не тільки збагатять академічний дискурс, але й сприятимуть більш помітній зовнішній політиці та дипломатичним відносинам між Україною та африканськими державами.

Підсумовуючи, слід зазначити, що вивчення образу держав, зокрема Росії, залишається багатогранною та складною галуззю досліджень, що динамічно розвивається. Дослідження образу Росії в медіа-ландшафтах різних країн, особливо в контексті війни проти України, є багатогранною сферою, яка продовжує привертати науковий інтерес. Наразі дослідження образу РФ є різноманітними, охоплюючи праці з використанням контент і фрейм аналізу та аналізу дискурсу, щоб дослідити, як різні міжнародні ЗМІ зображують Росію, зокрема щодо війни проти України. Ці дослідження мають на меті виявити основні наративи, фрейми та ідеологічні впливи, які формують уявлення ЗМІ про дії та участь Росії в конфлікті.

Однак, попри зростання уваги до образу Росії у світових ЗМІ на тлі повномасштабного військового вторгнення, існує помітна прогалина в розумінні того, як африканські ЗМІ сприймають і зображують РФ, особливо щодо її участі у війні проти України. Відсутність досліджень образу Росії в африканських ЗМІ відкриває багатонадійний шлях для майбутніх досліджень і аналізу.

Тема образу Росії в африканських ЗМІ має значний потенціал для дослідження, а вивчення цього аспекту може не лише збагатити розуміння динаміки глобальних медіа, але й сприяти виявленню поглядів Африки на міжнародні конфлікти. Подібні дослідження допомагають виявити позицію РФ в глобальному контексті та її відносин з африканськими державами, сприяючи

таким чином більш обґрунтованому прийняттю рішень, стратегічному курсу України щодо зазначеного регіону та відповідному їй дипломатичному залученню.

1.2 Джерельна база дослідження

Джерельна база дослідження на тему «Образ РФ в африканському медійному дискурсі в умовах російсько-української війни» містить широкий спектр джерел, які використовуються в різних країнах Африки для поширення інформації про події, які відбуваються в Росії.

Джерела, використані в цьому магістерському дослідженні, було поділено на такі групи:

- матеріали ЗМІ (найчисельніша група);
- матеріали в соціальних мережах;
- матеріали дослідницьких центрів;
- статистичні та соціологічні джерела;
- матеріали прес-конференцій, публічних дискусій, нарад і форумів;
- офіційні документи та матеріали регіональних і міжнародних організацій.

Для досягнення мети охарактеризуємо детально джерела, які було використано для аналізу.

Зважаючи на те, що метою даної магістерської роботи є дослідити, який образ має Російська Федерація в африканських медіа, дослідження переважно базується на аналізі *джерел першої групи* - новинних матеріалів з різних африканських медіа. До основних джерел дослідження належать такі африканські медіа, як:

- Медіа Єгипту: Al-Ahram Weekly, Egypt Independent, Daily News Egypt;
- ЗМІ Нігерії: African Independent Television, TheCable, Premium Times, Daily Trust;

- ЗМІ Уганди: Daily Monitor;
- Інші ЗМІ, які також фігурували під час дослідження: Africanews, BBC, CNN, Afrique Media, The East African, Egypt Today, African News Agency.

Ці джерела вибрані через те, що вони мають широку аудиторію в африканських країнах та представляють різні країни та культури [11]. Крім того, їхня репутація й авторитет на міжнародному рівні дозволяють визначити їхню важливість у формуванні образу Російської Федерації в африканських медіа.

Першим різновидом джерел є національні африканські газети та журнали. До цих видань належать, наприклад, «The Guardian Nigeria», «The Daily Nation» (Кенія), «The Daily Telegraph» (Гана), «The Citizen» (Танзанія) та багато інших. Ці видання надають своїм читачам інформацію про події в Росії, включаючи політику, культуру, спорт та інші аспекти життя в країні [19]. Національні африканські газети та журнали відіграють важливу роль у формуванні образу Росії в африканських ЗМІ. Ці джерела мають значний вплив на громадську думку та сприйняття Росії серед місцевого населення [123].

Наприклад, газета «The Citizen» в Південній Африці часто публікує матеріали про політику Росії, які порівнюють її з іншими країнами світу та оцінюють її дії. У статті «*Russia is a force for peace in Syria*» автори захищають позицію РФ щодо її ролі в конфлікті в Сирії [123]. Вони стверджують, що Росія була важливим гравцем у забезпеченні миру та стабільності в регіоні [123].

Ще один приклад – газета «Daily Nation» в Кенії, яка зосереджується на новинах про Росію, особливо на рубриці, присвяченій політиці. У статті «*Russia's bid for dominance in Africa raises concerns*» автор розглядає роль Росії в африканській політиці та її спроби зайняти позиції на континенті [147]. Автор зазначає, що Росія стала важливим гравцем в геополітиці Африки та здійснює активну дипломатичну та економічну діяльність на континенті [147].

Також можна відзначити такі національні африканські газети, як «The East African» (Кенія, Танзанія, Уганда), «The Star» (Кенія), «The Guardian» (Нігерія), «The Herald» (Зімбабве) та інші. Усі вони відіграють важливу роль у формуванні образу Росії в африканських ЗМІ.

Другим різновидом джерел першої групи є матеріали національного телебачення та радіостанцій. До них входять, наприклад, «South African Broadcasting Corporation» (Південна Африка), «Kenya Broadcasting Corporation», «Radio Mozambique» та інші. Ці джерела транслюють новини про події в Росії та інші країни світу, а також проводять розмовні програми про політику, культуру, спорт та інші аспекти життя в Росії [166]. Національне телебачення та радіостанції є одним з головних джерел інформації для більшості населення країн Африки. У зв'язку з цим, їхня роль у формуванні образу Росії в африканських ЗМІ є досить важливою [58].

Часто національне телебачення та радіостанції є державними або мають певний рівень державного впливу. Це може сприяти формуванню позитивного образу Росії в контексті відносин з державою, зокрема, якщо між Росією та конкретною країною існують партнерські відносини: протягом багатьох років Росія та Єгипет розвинули міцні зв'язки в різних секторах, включаючи оборону, торгівлю та енергетику, що виявилось в будівництві атомної електростанції Ель-Дабаа, спільних військових навчаннях та угодах щодо зброї, що демонструє стратегічне партнерство, яке часто позитивно висвітлюється як у російських, так і в єгипетських ЗМІ. Однак, якщо національні телебачення та радіостанції сприймають Росію як загрозу для національної безпеки, то це може призвести до формування негативного образу країни в африканських ЗМІ. Зважаючи на те, що національне телебачення та радіостанції є досить впливовими джерелами інформації в Африці, вони можуть бути використані як інструмент для формування певної думки про Росію в контексті африканських ЗМІ.

Третя підгрупа джерел - матеріали, що містяться на новинних порталах, таких як Military Africa [53-54] та Africa Renewal [68]. Вони себе позиціонують як «digital magazine» та містять чимало інформації про відносини з Росією. Багатьом публікаціям на порталі Military Africa притаманна антизахідна та проросійська риторика; створена навіть російськомовна сторінка сайту.

Наступна група джерел представлена матеріалами в соціальних мережах, які в останні роки стали популярними в Африці [68]. До таких медіа належать

Facebook, Twitter, Instagram та інші. Основна особливість соціальних медіа в Африці полягає в тому, що вони використовуються як засіб комунікації, а також як інструмент для збору та поширення новин. Крім того, соціальні медіа є важливим інструментом для молодіжної активності, зокрема для організації протестів та спільних акцій.

У соціальних медіа публікуються новини, відео та фото про політику Росії та дії на міжнародній арені, зокрема, про російсько-українську війну [42]. Соціальні медіа є досить популярними в Африці, зокрема серед молоді. Відповідно до звіту з 2021 року, кількість активних користувачів соціальних мереж в Африці становить понад 216 мільйонів, що складає близько 10% від загальної кількості користувачів у світі [165]. Найбільш поширеними соціальними мережами в Африці є Facebook (86,55% усіх користувачів соціальних мереж в 2022 році), Twitter, WhatsApp, Instagram та YouTube [197]. Однак, слід зазначити, що в деяких країнах Африки, таких як Китай та Іран, заблоковані деякі з перелічених платформ [20].

Одна з особливостей соціальних медіа в Африці полягає в тому, що вони використовуються як засіб для підвищення обізнаності та боротьби з проблемами, що стикаються з бідністю, безробіттям та наркоманією [43]. Крім того, соціальні мережі використовуються як засіб для збирання даних про вибори та висвітлення порушень виборчого процесу. Однак, слід зазначити, що соціальні медіа в Африці також стикаються з рядом викликів. Наприклад, низький рівень освіти та доступу до Інтернету у деяких країнах може стати перешкодою для використання соціальних медіа [95].

З метою відповіді на запитання про те, яким чином російська політика відображається в африканських ЗМІ, необхідно навести конкретні приклади джерел інших груп, які мають велике значення з огляду на поставлені завдання. Розглянемо *третю групу джерел* - матеріали дослідницьких центрів. Це і аналітичні публікації, і різного роду узагальнена інформація, і результати наукових досліджень, присвячених в тому числі аналізу матеріалів ЗМІ.

Першим джерелом, яке варто згадати, є дослідження, проведене компанією M-Brain (раніше Global Intelligence Alliance) [98]. У своєму дослідженні компанія проаналізувала публікації в африканських ЗМІ про Росію за період з 2015 по 2017 роки. Експерти виявили, що образ Росії в африканських ЗМІ можна схарактеризувати як багатогранний: від доброзичливого до негативного [98].

У дослідженні M-Brain вказано, що більшість публікацій про Росію в африканських ЗМІ містять позитивну інформацію. Наприклад, однією з головних тем є співпраця в галузі енергетики, де Росія є одним із головних партнерів країн Африки. Також у ЗМІ активно обговорюється кооперація в галузі міжнародної безпеки [43].

З іншого боку, дослідники також виявили негативні відгуки про Росію. Зокрема, у ЗМІ Африки активно обговорюються проблеми внутрішньої політики Росії, зокрема, корупція, порушення прав людини та свободи слова [47]. Крім того, Росія часто стає об'єктом критики у зв'язку зі своєю роллю в конфліктах на Близькому Сході та в Україні.

Доволі цікаві матеріали опубліковані на сторінці ISPI (Italian Institute for International Political Studies). Зокрема, заслуговує на увагу дослідження «Russia's Focus in Africa: Energy, Metals and Weapons» [108], яке проливає світло на особливості взаємозалежності низки африканських держав і РФ. На сайті також представлено доволі багато різноманітної статистичної та візуальної інформації, яка дозволяє краще зрозуміти специфіку міждержавних відносин на Африканському континенті.

Наступна група - статистичні та соціологічні джерела, представлені на порталі Africa portal [47], Development Reimagined [81], даними Світового банку [80] та Statista [89; 165; 174]. Africa portal надає можливість проаналізувати мілітарну складову співпраці Росії з Африкою та дані соціологічних опитувань в державах Африки.

Статистика Світового банку допомагає формувати загальний портрет як африканського континенту, так і окремих субрегіонів і держав.

Платформа Development Reimagined збагачує кваліфікаційну роботу візуальним контентом, зокрема інфографікою, наприклад, щодо голосування за резолюції Генеральної Асамблеї ООН, які пов'язані з російською агресією в Україні [81] (див. додаток А). Statista [89] - це німецька онлайн-платформа, яка спеціалізується на зборі та візуалізації даних. Окрім загальнодоступних даних третіх сторін, вона також надає ексклюзивні дані через платформу, які збираються за допомогою опитувань та аналізу її команди.

Нечисельною є *п'ята група джерел* - матеріали пресконференцій, публічних дискусій, нарад і форумів. Вона представлена виступами, рішеннями, резолюціями, рекомендаціями, транскрипціями дискусій на Світовому економічному форумі [63] та Валдайському форумі [75]. Ці джерела відіграють допоміжну роль, адже дозволяють розширити й поглибити розуміння предмета дослідження.

У шосту групу джерел авторка об'єднала офіційні документи та матеріали регіональних і міжнародних організацій, серед яких резолюції Генеральної Асамблеї ООН [169], документи Дипломатичної служби ЄС EEAS [160], підбірка матеріалів EANNASO (Національні мережі організації боротьби зі СНІДом у Східній Африці) [58]. Ці документи доповнили магістерську роботу, додавши необхідних акцентів у розумінні впливів регіональних акторів на африканські держави.

Таким чином, усі перелічені джерела дозволили провести максимально неупереджене дослідження образу РФ. Матеріали ЗМІ свідчать про те, що образ Росії в африканських медіа може бути досить різноманітним, від доброзичливого до негативного, що можна пояснити, спираючись на інші групи джерел. Однак, більшість публікацій спрямовані на позитивне ставлення до Росії, що створює серйозну проблему не лише для українських зовнішньополітичних відомств, а й для коаліції демократичних країн на підтримку нашої держави, адже авторитарні режими все більше поширюють свій вплив на Африканський континент.

1.3 Теоретико-методологічні засади дослідження

У світі інформаційних технологій ЗМІ відіграють ключову роль у формуванні світогляду людей і громадської думки. Саме тому важливо досліджувати те, як Росія сприймається в африканських ЗМІ, як це впливає на сприйняття Росії в цих країнах та які фактори впливають на формування образу Росії, за допомогою різноманітних методів. У магістерській роботі на тему «Образ Російської Федерації у ЗМІ африканських країн» використовувались теоретико-методологічні засади, що дозволили отримати збалансовані результати.

Методологія дослідження базувалася на кількох етапах [184]. Першим етапом дослідження є збір новинних матеріалів з обраних африканських медіа, які будуть використані для аналізу образу Російської Федерації в цих джерелах. Для цього були використані різноманітні джерела, описані в розділі 1.2.

Другим етапом є аналіз зібраних матеріалів з огляду на їхню спрямованість. Були відзначені позитивні та негативні оцінки Росії, її дій та політичної риторики в африканських медіа. Особлива увага приділена засобам масової інформації, які є найбільш впливовими серед африканської аудиторії, таким як телебачення та радіо.

Третім етапом дослідження є аналіз використання тематичних фреймів, які використовуються в африканських медіа для опису Росії, серед яких такі фрейми, як «ворог», «партнер», «дружні відносини», «розвиток економіки», «гуманітарна допомога» тощо. Виокремлення та аналіз стилістично забарвленої лексики та «слів-маркерів» є важливим при дослідженні тональності повідомлень у засобах масової інформації [100].

Четвертим етапом є порівняння результатів дослідження з іншими дослідженнями на цю тему, які проводилися в інших країнах. Це дозволить оцінити відмінності в уявленнях про Росію в африканських медіа порівняно з іншими регіонами світу.

В основі магістерської роботи лежить теорія конструктивізму. Теорія є наріжним каменем у розумінні та інтерпретації динаміки, що лежить в основі

побудови образу Росії в африканських ЗМІ в контексті магістерської роботи. Конструктивізм стверджує, що реальність не є об'єктивною істиною, а активно конструюється індивідами на основі їхнього досвіду, соціальних взаємодій і культурних контекстів. У даній роботі теоретична призма конструктивізму допомогла розумінню того, як сприйняття Росії формуються та опосередковуються різними суспільними, культурними та геополітичними факторами в африканському медіаландшафті. Ця теоретична основа дозволила провести комплексний аналіз, проливши світло на багатогранний характер сприйняття та репрезентації Росії в африканських ЗМІ.

Методологічну основу дослідження складають наступні методи:

- загальнонаукові: індуктивно-дедуктивний, аналітико-синтетичний, порівняльний метод;
- спеціально-наукові: хронологічний метод, статистичний метод, дискурс-аналіз, метод кейсів.

Індуктивно-дедуктивний метод полягає в тому, щоб шляхом збору одиничних фактів дійти до загальних положень і поширити загальні висновки щодо сприйняття РФ у медіа конкретної держави на образ Росії в африканських ЗМІ в цілому. Один з базових підходів до дослідження полягав у індуктивному зборі даних та обробці висновків на основі отриманої інформації. Цей метод використовувався для підготовки інформаційного пласта для подальшого аналізу [40].

Аналітико-синтетичний метод дозволив опрацювати джерела іншого типу (не медіаповідомлення). Основною його перевагою є вивчення окремих аспектів досліджуваного авторкою образу Росії, об'єднання різних елементів цього образу у єдине ціле, що збільшує потенціал наукового конструювання.

Інший ключовий метод зводився до застосування аналізу контенту, що використовується в дослідженнях зі змісту повідомлень ЗМІ - *дискурс-аналіз медіаповідомлень* [10]. У межах дискурс-аналізу досліджуються не лише самі текстові матеріали, а й контекст їхнього виникнення, мовні структури, вживані терміни, семантичні поля, а також соціокультурні, політичні та ідеологічні

аспекти, які впливають на формування та сприйняття повідомлень.

Основна мета дискурс-аналізу в медіа полягає в розкритті домінування певних ідей, переконань, аргументаційних конструкцій, стереотипів та виявленні їхнього впливу на суспільство. Авторкою аналізувалися тематика публікацій, стиль публікацій, тон і характеристики інформації про Росію. Цей метод дозволив з'ясувати, які аспекти пов'язані з Росією найбільше актуальні для африканських ЗМІ.

Методи аналізу медіаповідомлень включають різноманітні техніки та підходи для дослідження текстів, які використовуються в мас-медійних засобах спілкування. Ці методи та підходи дозволяють аналізувати структуру дискурсу, мовні засоби, семантичні поля та соціокультурний контекст.

Основні методи та підходи до аналізу медіа-дискурсу включають:

1. *Лінгвістичний аналіз*: аналіз мовних структур, граматики, лексики, семантики, синтаксису та стилістичних особливостей медійних текстів.
2. *Критичний дискурс-аналіз*: аналіз способів формування соціокультурних, політичних та ідеологічних позицій у медійних текстах, виявлення владних відносин та структур в суспільстві.
3. *Аналіз зображень та образів*. Текст не є єдиним матеріалом, який можна помітити у матеріалах ЗМІ: дослідник може аналізувати використані зображення, символи, образи та вивчати їхній вплив на сприйняття аудиторією.
4. *Контент-аналіз*: аналіз кількісних та якісних характеристик медійних текстів, таких як тематика, частота та типи повідомлень.
5. *Аналіз медійних рамок (Frame Analysis)*: вивчення способів представлення інформації та подій для формування певного контексту та сприйняття аудиторією [187].

Виходячи з підходів, які використовуються в рамках дискурс-аналізу, цей метод надає широкий арсенал інструментів та можливостей у дослідженні образу держави. Це включає аналіз мовних засобів, термінів, семантичних полів та граматичних конструкцій у медійних текстах. Можливості виявлення стереотипів, аналізу уявлень та зображень сприяють розкриттю впливу медіа на

формування образу держави. Аналіз рамок та образів, що використовуються у повідомленнях, дозволяє зрозуміти відношення медіа до певних аспектів держави та її політики. Критичний дискурс-аналіз дозволяє виявити вплив політичних чи ідеологічних позицій на формування образу країни. Всі ці методи та підходи дозволяють глибше зрозуміти, як медіа впливають на сприйняття та уявлення про державу в сучасному суспільстві.

Мовні засоби, до яких можна віднести застосування слів з експресивним забарвленням поряд з підбором лексики, граматичних конструкцій та фразеологізмів є одним з найбільш розповсюджених маркерів, за яким можна виявити ставлення ЗМІ до певної держави. Наприклад, за допомогою розділових знаків як мовних засобів можна змінити зміст тексту, надаючи йому потрібний сенс. Наприклад, у статті турецької газети Daily Sabah використовуються лапки у виразі про американську «співучасть» в ізраїльсько-палестинському конфлікті, що можна сприйняти як натяк на критику в бік США через втручання держави [119]. Публікація містить вирази «обурення» (ориг. «outrage»), «варварські напади» (ориг. «barbaric attacks»), «ізраїльська агресія» (ориг. «Israeli aggression») або «підготовлений протест» (ориг. «staged protest»), які є експресивно забарвленими та потенційно можуть свідчити про упередженість автора або джерела загалом [119].

Для матеріалів на політичну тематику є властивим використання специфічних термінів і фраз, характерних для політичного дискурсу, які вказують на певну позицію стосовно держави. За допомогою цих термінів може розкритися політична позиція медіа та їх афілійованість. До обережно підбраної політичної термінології можна віднести словосполучення «Ukraine Crisis», «Ukraine War» та «Ukraine Conflict», характерні для медіа, яким важливо зберегти гарні відносини з Росією, або які не проводили глибокий аналіз російсько-українських відносин [124; 194].

Політичні терміни «інтеграція», «партнерство», «підтримка демократії», «зовнішньополітичні відносини», використані в статтях Brussels Times, свідчать про позитивний підхід до зовнішньої політики України та її прагнення до

інтеграції з Європейським Союзом [71]. Використання подібних термінів вказує на позицію видання, спрямовану на підтримку цих процесів та підкреслення важливості зовнішньополітичних зусиль України у регіоні.

Поряд з мовними засобами окремо виділяються оцінювальні судження, які публікуються у медіа стосовно дій або рішень держави. Частіше за все їх можна зустріти в авторських статтях, що публікуються новинними агентствами. У даних матеріалах виразним є те, що думки та позиції авторів сформульовані чітко, на противагу публікаціям, де надається лише безособовий огляд на міжнародні події або висловлювання політичних діячів.

Найчастішим маркером, який дозволяє зрозуміти наявність вираженої позиції в публікації, є підзаголовок «Opinion». Мова йде про статті з заголовками *«ООН не дбає про Сектор Гази, ігнорує інші країни»*, *«Канада провалює індо-тихоокеанську стратегію, а Китай сміється останнім»* або *«Чому НАТО приносить більше конфліктів, ніж безпеки»* [74; 93; 121]. Проте, не дивлячись на те, що дані матеріали публікуються та розповсюджуються джерелом, це не гарантія того, що редакція погоджується з усім, що описано автором. При оцінці статей «Opinion» важливо враховувати, що це думка конкретної особи, а не всього видання.

Використання жартів або критики також часто є одним з проявів упередженості, завдяки чому відкриваються можливості прочитати матеріал «між рядків» та з'ясувати позицію джерела публікації. Одна з авторських статей газети Time присвячена тематиці придушення опозиції РФ з боку уряду держави, в якій зазначається російська «політична істерія, що поглиблюється» відносно країн-сусідів [164]. Сам автор статті дражливо називає Російську Федерацію «імперією зла» [164]. В публікації RadioFreedom згадується розповсюджений жарт про президента Білорусі, який отримав мітку назву «Sasha 3%», посилаючись на лише 3 відсотки підтримки Олександра Лукашенка з боку населення [70]. Згідно з джерелом, даний слоган навіть став натхненням для створення графічних зображень на стінах [70].

Як було згадано вище, зображення також слугують маркером образу. У матеріалах Xinhua можна часто побачити ставлення джерела до тих чи інших політичних лідерів через зображення. В публікаціях, присвячених зустрічам російського лідера з головою КНР, присутні світлини, де обидва лідери посміхаються, тримаючись за руки та демонструючи один одному свою прихильність [193] (див. Додаток Б.1). Своєю чергою, в публікаціях про євроатлантичні структури фігурують зображення, де присутній негативний зміст на кшталт критики населення дій НАТО [107] (див. Додаток Б.2).

Загалом медіа, які виявляють у своїх матеріалах упередженість та містять емоційно насичені повідомлення, є важливим об'єктом для дослідження образу держави через дискурс-аналіз, оскільки вони надають багато можливостей для виявлення ставлення до суб'єктів міжнародних відносин. Їхня потенційна політична афілійованість та джерела фінансування можуть впливати на спрямування матеріалів. Через відкриту експресію почуттів у цих джерелах легше виявити ставлення до різних аспектів діяльності тієї чи іншої країни. Такі медіа можуть бути більш схильні до оприлюднення матеріалів, які отримали схвалення від уряду або відповідають його політичним орієнтирам. Усе це робить їх «зручним» джерелом для дослідження образу держави та виявлення впливу політичних факторів на формування медійного образу.

Для дискурс-аналізу розкриваються можливості, коли досліджувані медіа посилаються на матеріали з інших джерел, які вже мають певний рівень упередженості. Це може служити потенційним маркером чи сигналом ставлення або часткової згоди новинного агентства з носієм цієї інформації. Джерело African News Agency часто публікує посилання на статті інформаційного агентства Xinhua, в яких присутні упереджені висловлення. Заголовок, в якому міститься вираз «*NATO's expansionism*» вказує на негативне забарвлення щодо розширення альянсу, особливо в контексті російської позиції [145].

Якщо певне новинне агентство публікує статтю, в якій посилається на матеріал із джерела, відомого своєю політичною афілійованістю чи вираженими поглядами, це може вказувати на прихильність або співпереживання до

представленого в матеріалі погляду. Подібні кейси слугують об'єктом для аналізу і виявлення відтінків у ставленні медіа до певних тем або ситуацій. Цей підхід дозволяє долучати аналіз не тільки самого медійного матеріалу, але й контекст його публікації та джерела, на яке посилається медіа.

Необхідно брати до уваги, що медіаповідомлення часто сприймаються у вигляді публікації новин та їх огляду, проте їхні матеріали мають набагато ширші форми. Поза звичайних новин, існує кілька інших факторів, які можуть сприяти ширшим можливостям у дослідженні образу держави через дискурс-аналіз:

1. *Матеріали та публікації агентств у соціальних мережах.* Вони відображають глибинні переконання та відчуття громадськості стосовно держави. Аналіз коментарів, постів та відгуків у соціальних мережах надає можливість виявити публічну думку та емоційне ставлення до обраної країни.

2. *Опитування та соціологічні дослідження.* Результати опитувань громадської думки, анкетування та соціологічні дослідження серед матеріалів інформаційних каналів можуть надати кілька точок зору та уявлень про образ держави у різних соціальних групах.

3. *Аналітичні статті* (частіше за все у вигляді експертних думок). Дані матеріали слугують широким полем для висловлення думок авторів, які працюють у медіа і можуть надати власний погляд на державу.

До другорядної групи відносяться наступні методи: метод проведення інтерв'ю з журналістами, експертами та іншими представниками ЗМІ залучається для того, щоб отримати важливі відомості про те, як вони сприймають Росію та які фактори впливають на формування їхньої думки про неї [96]. Цей метод дозволяє отримати детальні відповіді на запитання щодо ставлення ЗМІ до Росії. Проводяться інтерв'ю з африканськими журналістами та медіаекспертами для збору якісних даних щодо факторів, які формують сприйняття ЗМІ Російської Федерації.

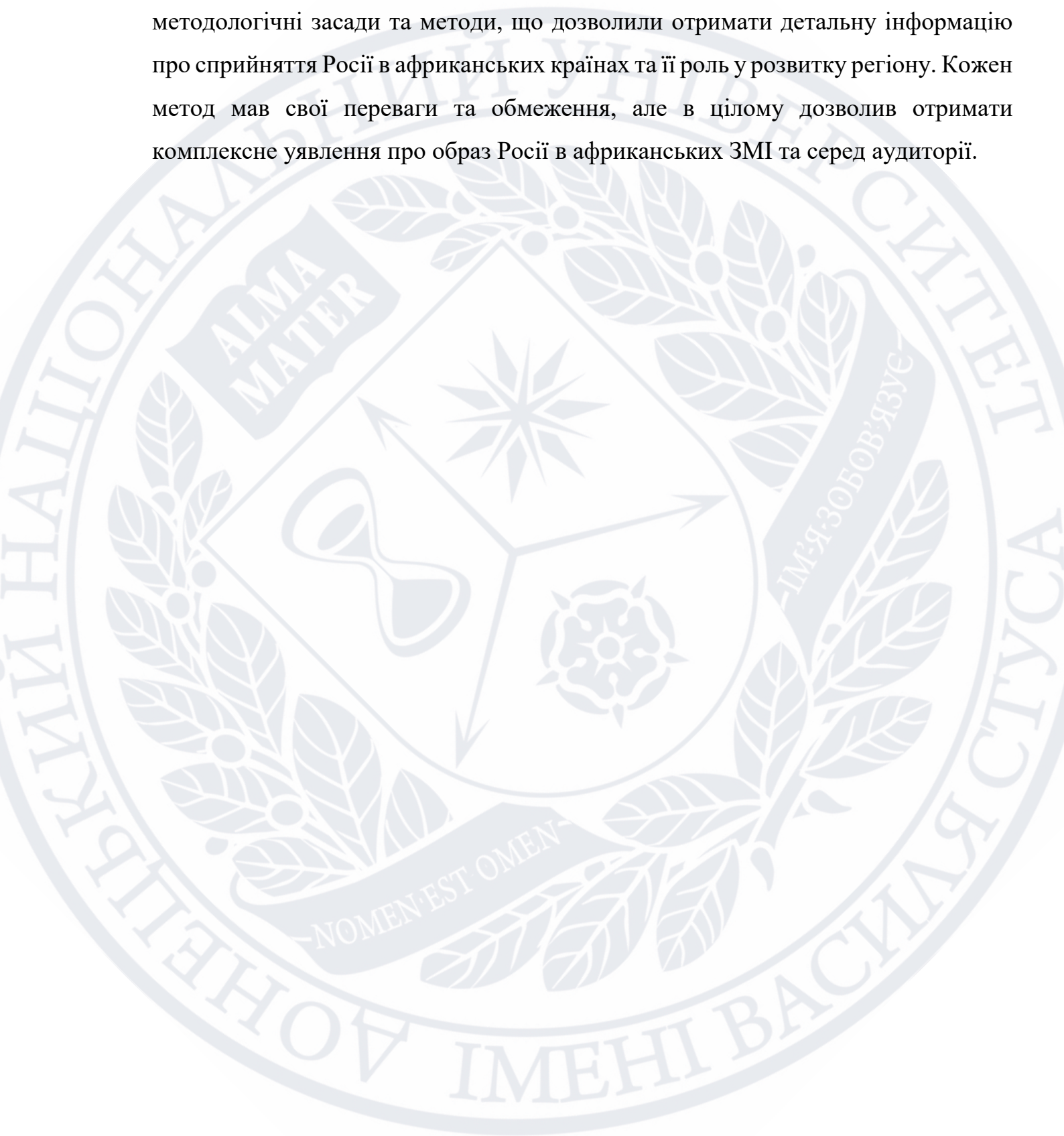
Крім того, дослідниками використовується метод проведення опитувань серед споживачів африканських ЗМІ, щоб зібрати дані про їх сприйняття Російської Федерації. Опитування аудиторії ЗМІ щодо їхнього сприйняття Росії проводяться для того, щоб отримати важливі відомості про те, як вони сприймають Росію та які чинники впливають на їхнє сприйняття. Цей метод дозволяє отримати кількісні та якісні дані про ставлення аудиторії до Росії, її дій в африканських країнах та ролі, яку вона відіграє у розвитку регіону. Зібрані дані аналізуються за допомогою *статистичних методів* для виявлення закономірностей і тенденцій у громадській думці [162].

Для аналізу даних використовувалися статистичні методи, такі як описова статистика, кореляційний аналіз та регресійний аналіз [49; 186; 188]. Ці методи дозволили знайти зв'язки між різними факторами, що впливають на сприйняття Росії в африканських країнах. Крім того, були використані методи зіставного аналізу та контент-аналізу для порівняння ставлення до Росії в різних ЗМІ та серед аудиторії.

Важливим в контексті для дослідження образу Росії є *метод порівняльного аналізу*, щоб відобразити зображення Російської Федерації в ЗМІ різних африканських країн поряд із зображенням в інших регіонах чи ЗМІ. Це може дати зрозуміти, чи є зображення Росії в африканських ЗМІ унікальним чи схожим на образ притаманний іншим регіонам, і висвітлити потенційні упередження чи спотворення.

Метод кейсів було активно використано в магістерській роботі. Даний метод послужив фундаментальним підходом для вивчення та аналізу конкретних випадків та наочних прикладів, пов'язаних із репрезентацією образу РФ в африканських ЗМІ. Завдяки поглибленому вивченню цих окремих випадків метод кейс-стаді забезпечив повне розуміння того, як наративи про Росію були побудовані та зображені в контексті різних ЗМІ Африки. Проаналізовані кейси допомогли отримати повне розуміння, що дозволило детально дослідити динаміку формування образу Росії в досліджених медіа.

Отже, в магістерській роботі з дослідження на тему «Образ Російської Федерації у ЗМІ африканських країн» було використано різноманітні теоретико-методологічні засади та методи, що дозволили отримати детальну інформацію про сприйняття Росії в африканських країнах та її роль у розвитку регіону. Кожен метод мав свої переваги та обмеження, але в цілому дозволив отримати комплексне уявлення про образ Росії в африканських ЗМІ та серед аудиторії.

РОЗДІЛ 2

ЗАГАЛЬНА РЕПРЕЗЕНТАЦІЯ ОБРАЗУ РФ В АФРИКАНСЬКОМУ РЕГІОНІ

2.1. Особливості позиціювання РФ на Африканському континенті.

Активна присутність РФ в Африці останніми роками залучила значну увагу світової спільноти. Позиціювання Російської Федерації на Африканському континенті є предметом великого інтересу для науковців, політиків та експертів з міжнародних відносин. Росія розширює свої впливові дії в регіоні, розвиває дипломатичні відносини, військову співпрацю, економічне співробітництво та культурні зв'язки з країнами Африки. Це створює нові виклики та можливості для взаємодії між РФ та африканськими країнами, а також має потенційні наслідки для геополітичної ситуації в регіоні та світової політики загалом. Дана тема важлива в контексті дослідження особливостей та динаміки позиціювання РФ серед країн Африки, а також для розуміння стратегії та мотивації Росії у розширенні своїх відносин з країнами континенту.

Попри актуальність тема не є поширеною в зарубіжних та вітчизняних дослідженнях і літературі. У наявних дослідженнях розглядаються різні аспекти позиціювання РФ в Африці, до яких можна віднести звіти міжнародного дискусійного клубу «Валдай», зокрема, «Russia's Return to Africa: Strategy and Prospects», публікації видання South African Institute of International Affairs та наукову статтю Ф.Донеллі («Russia's engagement with Africa: Understanding mutual Russia-Africa interests in an era of global competition»). Однак, кількість наукових публікацій з проблеми є обмеженою порівняно з іншими темами у сфері міжнародних відносин, тому тема має певний потенціал для досліджень.

У п.2.1. буде здійснено аналіз основних аспектів позиціювання Російської Федерації в Африці, включаючи дипломатичні, військові, економічні та геополітичні, виявлення особливостей її стратегії та взаємодії з африканськими державами, а також оцінка впливу цього позиціювання на геополітичні та економічні процеси в регіоні.

Відносини між РФ та країнами Африканського континенту сягають віддалених періодів, коли колоніальні держави Європи розпочали завойовувати території в Африці. У XIX-XX ст. переважна більшість країн континенту були колоніями європейських держав, що призвело до встановлення дипломатичних, економічних та культурних зв'язків між Європою та Африкою. Після отримання багатьма країнами Африки незалежності в XX ст. СРСР встановив з ними дипломатичні відносини. В період холодної війни Радянський Союз активно розширював свою сферу впливу в Африці, надаючи економічну, військову та дипломатичну підтримку «дружнім» африканським країнам, що сприяло розбудові багатосторонніх відносин між СРСР і країнами Африки.

З розпадом Радянського Союзу в 1991 році, РФ втратила свої позиції в багатьох країнах Африки через зміни у своїй зовнішній політиці та економічних обмежень. Однак, з 2010-х рр. РФ знову заявляє про свої наміри зміцнювати свої позиції в Африці: Росія активно розвиває відносини з африканськими країнами на різних рівнях, зокрема, зосереджуючись на розширенні економічної співпраці насамперед в енергетичному, рудному, військово-технічному та високотехнологічному секторах [108].

РФ висуває себе в ролі партнера для країн Африки, заявляючи про намір розвивати співпрацю на, так званих, взаємовигідних умовах. Російська Федерація відкрито демонструє свою зацікавленість у розширенні економічних зв'язків з країнами Африканського континенту, що підтверджують офіційні заяви на вищому рівні [5]. Наприклад, РФ активно взаємодіє з Африканським Союзом (далі - АС), який є найбільшим регіональним об'єднанням країн Африки, у рамках відносин BRICS (Бразилія, Росія, Індія, Китай, ПАР) та Економічного форуму «Росія-Африка» [153]. В дослідженні Statista автори вказують на збільшення обсягів торгівлі між РФ та країнами Африки до 2018 року з частковим зниженням протягом 2019-2022 років [174].

Крім того, РФ акцентує на своїх гуманітарних зусиллях в Африці, таких як надання гуманітарної допомоги, медична співпраця, освітні програми та культурний обмін [153]. Однак, слід зазначити, що культурні відносини між РФ

та країнами Африки суттєво обмежені низкою факторів, таких як мовний бар'єр, релігія, традиції та культурні особливості країн, географічна та економічна віддаленість, а також зміни в політичному та соціальному контексті.

Зовнішня політика РФ в Африці вказує на позицію поваги держави до збереження суверенітету та невтручання у внутрішні справи країн континенту, що відображається в публічних заявах російських представників [14]. З метою налагодження політичного діалогу та розширення прагматичної співпраці Росія веде активний діалог з країнами Африки на рівні державних візитів, зустрічей на вищому рівні та участі в міжнародних форумах [14]. З іншого боку, поява великої кількості російських приватних військових компаній на території Африки створює реальну загрозу регіональній безпеці. Із впевненістю можна говорити про участь російських ПВК у військових переворотках або підтримці недемократичних режимів у Судані, Нігері, Малі, ЦАР, Чаді та інших найменш розвинених державах Африки.

Співпраця Росії з країнами Африки призводить до отримання економічних та політичних привілеїв для російського уряду. Один з економічних аспектів співпраці між Росією та країнами Африки полягає в добуванні природних ресурсів, таких як золото і уран [55]. Росія має інтереси в добуванні золота в таких країнах як Чад, Центральноафриканська Республіка, Судан, Малі та інших. Наприклад, російські компанії мають співпрацю з державними компаніями в Судані щодо добування золота, що дозволяє Росії отримувати значні економічні вигоди. Політичні вигоди співпраці з Африкою не менш важливі для Росії. Наприклад, під час голосування в Генеральній Асамблеї ООН щодо ситуації в Україні, де країни висловлюють свої позиції, низка африканських держав голосували «за» або утримувались від голосу (додаток А). Це може бути результатом політичної підтримки Росії або навіть тиску на африканські держави з боку Росії.

Позиціонування РФ в Африці також яскраво характеризується намірами зміцнення свого впливу в регіоні, зокрема, через підписання низки договорів про співпрацю та економічних угод з країнами Африки, розвиток двосторонніх та

багатосторонніх відносин [53]. РФ надає військову підтримку країнам Африки шляхом постачання військової техніки, навчання та співпрацю в галузі оборонної промисловості, що також сприяє розширенню впливу РФ в регіоні [53]. На додаток до цього, РФ акцентує на власній парадоксальній підтримці миротворчих та гуманітарних ініціатив на Африканському континенті, зокрема у вирішенні збройних конфліктів та боротьбі з тероризмом [53], часто фінансуючи військових, терористів, злочинців або політичних лідерів із сумнівною репутацією.

Зовнішньополітична діяльність РФ з країнами Африки стикається з багатьма викликами, серед яких слід відзначити конкуренцію з іншими, більш активними гравцями на кшталт КНР, США, країн ЄС та Індії, відсутність розгалуженої дипломатичної мережі, економічні складнощі як специфіка континенту та безпекові загрози, що може вплинути на інтереси РФ [4]. У контексті поточного стану війни проти України відносини Росії з державами Африки ускладнилися через зовнішньополітичну діяльність українських діячів, спрямовану на спростування міфів про російсько-українські відносини та наголошення на численних злочинах РФ проти українців.

У якості висновку слід відзначити, що особливості позиціонування РФ на Африканському континенті визначаються прагматичними інтересами Росії та бажанням розширювати свій вплив в регіоні, а не беззастережною підтримкою економічного, культурного та соціального розвитку країн Африки. Російська зовнішня політика в Африці зосереджена на досягненні своїх власних національних інтересів, таких як розширення економічних можливостей, забезпечення власної безпеки та розширення зони впливу. При цьому, співпраця Російської Федерації з країнами Африки містить в собі багато складнощів та порожніх ділянок, про які російські високопосадовці, як правило, не згадують. Висвітлення правдивої інформації про наміри РФ в контексті свого позиціонування на Африканському континенті допоможе у залученні африканських держав до підтримки української позиції у війні проти Росії.

2.2. Політичні відносини та військова співпраця Росії з африканськими державами на сучасному етапі

На тлі сучасних динамічних змін у геополітичному ландшафті світу та посилення ролі Африки в якості актора міжнародних відносин особлива увага привертається до взаємодії Росії з африканськими країнами. На сьогодні політичні та військові зв'язки між Російською Федерацією та африканськими державами набувають нового рівня значущості та складності. Це проявилось у широкому спектрі сфер, що охоплюють політичні діалоги, економічну співпрацю та військові аспекти взаємодії.

В даному підпункті будуть проаналізовані сучасні політичні відносини та військова співпраця між Росією та африканськими країнами і, зокрема, розглянуті історичні та поточні аспекти цих відносин поряд з їх впливом на геополітичну картину регіону та світу в цілому. При аналізі даної теми ключовим є розкриття головних факторів, що впливають на формування та розвиток співробітництва між Росією та африканськими країнами, а також з'ясування його перспектив у майбутньому. Ретельний аналіз військової співпраці та політичного діалогу акторів дозволить краще зрозуміти та спрогнозувати подальший хід відносин між РФ та африканськими країнами, а також потенційний їх вплив на світову політичну арену.

Для належного розуміння сучасного етапу політико-військового аспекту співпраці акторів потрібно спочатку розглянути їх в ретроспективі. Історичний аспект відносин Росії з Африкою є важливим етапом у розвитку взаємодії між цими двома регіонами. Якщо провести аналіз ключових історичних подій, які мали істотний вплив на формування та розвиток відносин Росії та африканських країн, можна отримати наступні дані.

Наведена нижче таблиця 1.1. демонструє основні етапи трансформації російсько-африканських відносин у вигляді історичних подій.

Таблиця 1.1 – Аналіз історичних періодів, які мали істотний вплив на формування та розвиток відносин Росії та африканських країн

Період	Роки	Опис
1	2	3
Епоха імперіалізму та колоніалізму	XVIII-XIX ст.	Російська імперія виявляла інтерес до африканського континенту, прагнучи зміцнити свій вплив на міжнародній арені. Зближення Росії та Єгипту на тлі війни з Османською імперією (1768-1774 рр.) та фактичне створення російсько-єгипетського військового альянсу послужили відправною точкою для подальших відносин [55].
Холодна війна та деколонізація	1945-1991 рр.	Радянський Союз активно підтримував національні визвольні рухи в африканських країнах, надаючи їм дипломатичну, військову та економічну підтримку [191]. Чинники, такі як деколонізація та боротьба за незалежність, призвели до зміцнення впливу Радянського Союзу та інших соціалістичних країн на континенті.
Пострадянський період	1991 р. – дотепер	Після розпаду Радянського Союзу Росія продовжила підтримувати африканські країни, особливо ті, де зберігаються традиційно тісні відносини. Відбувався розвиток економічних, військових та політичних відносин із ключовими африканськими державами, у тому числі з Єгиптом, ПАР та Алжиром [191].
Військові інтервенції та миротворча діяльність		Участь Росії у миротворчих операціях у регіоні, зокрема у Судані та Центральноафриканській Республіці [37]. Ескалація воєнних дій у Лівії та Сирії та їх вплив на відносини з африканськими державами [37]. Підписання угод про співробітництво у сфері енергетики з різними африканськими країнами (наприклад, угоди про ядерну енергію з Єгиптом та Суданом) [37]. Участь Росії в інфраструктурних проєктах на континенті (будівництво гідроелектростанцій, залізниць, розвиток телекомунікацій) [37].

Аналіз даних історичних періодів методом складання таблиці дозволяє побачити, яким чином та з якою динамікою політичні та військові відносини Росії з Африкою еволюціонували, відбиваючи глобальні тенденції та інтереси обох сторін. Так, відносини Росії з африканськими країнами мають довгу

історію, починаючи з епохи імперіалізму та колоніалізму. Російська імперія та Радянський Союз активно взаємодіяли з африканськими державами, надаючи політичну, економічну та військову підтримку. У період холодної війни та деколонізації, а також у сучасній системі міжнародних відносин Росія продовжує активно розвивати зв'язки з африканськими країнами.

Сучасний стан політичних відносин Росії з африканськими державами демонструє прагнення поглибленого та різнобічного розвитку взаємодії між цими двома регіонами. В останні роки спостерігається інтенсивне зміцнення дипломатичних, економічних та військових зв'язків. Важливим чинником стала участь Росії у миротворчих місіях деяких африканських країнах, наприклад, у Центральноафриканській Республіці [38]. Подібна активна участь у місіях ООН в африканських державах є свідченням прагнення до впливу, прихованого за зміцненням миру та стабільності в Африці.

Якщо аналізувати співробітництво на вищому рівні, то Росія активно розвиває дипломатичні відносини з африканськими країнами через зустрічі на рівні глав держав, міністрів та представників дипломатичних місій. Президент Росії полюбляє запрошувати глав африканських держав на значні події та заходи, як, наприклад, запрошення на військово-морський парад [7]. На зустрічах В. Путін часто підкреслює, як «позитивно» та «прихильно» ставиться африканський континент до Росії [17]. Під час виступу Путіна на конференції під назвою «Росія й Африка в багатопольному світі» президент РФ вкотре підкреслив традиційні для обох народів моральні та суспільні основи, які протистоять «нав'язуванню» неоколоніальних ідеологій [2]. Чергова стаття В. Путіна, опублікована 24 липня 2023 року присвячена російсько-африканським відносинам на шляху до «прогресу та успішного майбутнього» [2].

Участь Росії у політичному житті африканського континенту є прямим наслідком прагнення до встановлення багатопольного світу та сприяння так званому розв'язанню світових проблем. Російські ініціативи на міжнародній арені, включаючи боротьбу з тероризмом, знаходять відгук в африканських країнах. До всього іншого зближення з африканськими країнами дозволяє Росії

диверсифікувати свої партнерські відносини.

Важливою є спільна участь у міжнародних самітах і форумах, де Росія та африканські країни виступають на одній платформі, просуваючи свої інтереси та погляди. До таких належать насамперед саміти «Росія – Африка» та Російсько-Африканський громадський форум [6]. 28 липня 2023 року був розроблений документ під назвою «План дій Форуму партнерства Росія-Африка на 2023-2026 роки», що свідчить про далекоглядні наміри співробітництва з боку РФ [12]. В «Декларації другого саміту Росія Африка» за 2023 рік чітко прописані механізми партнерства, політичного співробітництва та багато інших ініціатив [3]. Окрім цього, існують доволі впливові міжнародні організації, членами яких є РФ і африканські держави. Так, ПАР є членом БРІКС – форуму, який є важливою платформою для діалогу Росії з африканськими країнами з питань світової політики, економіки та безпеки, та викликає занепокоєння Заходу своєю відвертою антизахідною позицією [13]. Щобільше, як заявив президент ПАР Сіріл Рамафоса з 1 січня до організації БРІКС як повноправні члени входитимуть Єгипет та Ефіопія [8].

Росія має статус спостерігача в Африканському союзі та бере участь у діалозі з африканськими країнами за допомогою даної організації, сприяючи зміцненню партнерства та співробітництва [139]. Спільні регіональні ініціативи між акторами включають різні проєкти співробітництва, наприклад, в галузі інфраструктури, енергетики, розвитку людських ресурсів, освіти та охорони здоров'я [139]. Африканські держави приваблюються виступами РФ за надання регіону гідного місця у світових структурах на кшталт Ради Безпеки ООН або Великій двадцятці (G-20). Такі ініціативи сприяють підвищенню довіри африканських держав до Росії та, відповідно, укріплюють співробітництво.

Військове співробітництво між Росією та африканськими державами є важливим аспектом міжнародних відносин. Аналізуючи форми та розміри цієї співпраці, можна відзначити, що вона охоплює постачання військової техніки, спільні військові навчання, технічну підтримку та консультації в галузі оборонної безпеки. Статистичні дані свідчать про помітне збільшення обсягів

постачання російської військової продукції до африканських країн, що говорить про зростання інтересу до російського військово-промислового комплексу: згідно з даними Стокгольмського міжнародного інституту дослідження проблем миру (SIPRI) станом на 2023 рік Росія поставила 26 відсотків артилерії, імпортованої до країн Африки на південь від Сахари за п'ять років [54].

Досі Алжир залишається найбільшим отримувачем російської зброї в Африці, після якого йдуть Єгипет, Судан і Ангола. Зв'язки та домовленості радянських часів дозволяють Росії забезпечити свою монополію на угоди з продажу зброї з багатьма африканськими країнами: Алжир та Ангола мали борги з експорту ще з періоду СРСР і продовжують підписувати відповідні угоди щодо постачання зброї [85].

Військове співробітництво істотно впливає на відносини між країнами. По-перше, воно сприяє зміцненню довіри та близькості позицій на політичній арені. Постачання озброєнь та спільні навчання створюють основу для тісного військового партнерства. По-друге, воно дає змогу балансувати геополітичні інтереси: африканські країни використовують військове співробітництво з різними країнами, включаючи Росію, для підтримки балансу зовнішніх зв'язків та забезпечення національної безпеки. До того ж вплив військового співробітництва на геополітичну ситуацію в регіоні є суттєвим. Спільні навчання сприяють зміцненню боєздатності африканських армій, що має значення для стабільності у регіоні. Технічна підтримка та консультації допомагають адаптувати військові структури до сучасних загроз, включаючи боротьбу з тероризмом. Така співпраця стимулює розвиток військової інфраструктури та сприяє збалансованості силових структур. Так, збройні сили Південної Африки проводять суперечливі військово-морські навчання, організовані спільно з Росією та КНР [167]. Ці навчання присвячені до річниці вторгнення Кремля в Україну.

Військова співпраця РФ з африканськими державами також має правове оформлення: у липні 2023 року Росія підписала військові угоди з 40 африканськими державами, що охоплює більшу частину країн континенту [150].

Російський лідер регулярно запрошує представників африканських країн взяти активну участь в організованих Росією військових форумах, які присвячені технічним аспектам озброєння, а також маневрам для ознайомлення з технікою та її використанням [150].

Проаналізувавши поточний стан африкансько-російських відносин, необхідно розглянути основні гіпотези, які можуть кинути світло на питання про причини взаємної зацікавленості акторів у співпраці. Насамперед, усе впирається в історичний контекст співіснування регіонів. Історичне коріння їхньої взаємодії сягає далекого минулого, а саме періоду рабовласництва та колоніалізму, коли африканський континент став об'єктом «експлуатації» та «домінування західних держав». На підсвідомому рівні держави Африки пам'ятають, що не мали з Росією складної історії епохи колоніалізму та рабовласництва, як це відбулось із західними державами. Країни Африки зазнали негативного впливу колоніального періоду, що сформувало їхню неприязнь до домінування західної ідеології та природне прагнення до балансу в міжнародних відносинах.

Важливим чинником у бажанні до зближення Росії та африканських країн є взаємні цінності та прагнення поширити ідеологію багатопольярного світу. Обидві сторони дотримуються концепції рівноправності держав та поваги до суверенітету. Це створює основу для їхнього взаєморозуміння та співробітництва у розв'язанні глобальних проблем.

Поточний стан речей також відіграє роль у зміцненні відносин. Африканські країни прагнуть різнобічного розвитку відносин зі світовими гравцями, у тому числі з Росією, задля балансування інтересів та гарантування національної безпеки. Росія, своєю чергою, бачить в африканських країнах потенційно сильних та вигідних партнерів у сфері економіки, енергетики, сільського господарства та інших галузях. Економічне підґрунтя, яке буде розкрито в наступних пунктах, також є суттєвим фактором. Африка має багаті природні ресурси, які становлять інтерес для різних країн, включаючи Росію. Співпраця в галузі економіки, інвестицій та торгівлі може принести взаємні вигоди та сприяти розвитку обох сторін.

У майбутньому, в умовах зречення більшої частини світової спільноти від Росії та загострення міжнародних відносин у зв'язку з розв'язанням війни проти України, країна-агресор активно прагнучим налагодження взаємовигідних відносин з державами, які займають або позитивну, або нейтральну позицію щодо дій держави. Це передбачає зміцнення дипломатичних зусиль для побудови партнерських відносин та співробітництва у різних сферах.

Можливі стратегії РФ у майбутньому швидше за все включать диверсифікацію міжнародних зв'язків, орієнтованих на встановлення стабільних і довгострокових партнерств. Росія переорієнтується на зближення з тими країнами, які поділяють її погляди на багатополарний світ та принципи суверенітету. Це може охоплювати як найближчих географічних сусідів, і країн інших регіонів, де Росія бачить потенціал зміцнення своєї ролі. Ключовим аспектом у майбутньому буде активне використання дипломатичних механізмів та інструментів для встановлення відносин на основі взаємної поваги, довіри та взаємоприйнятності інтересів. Росія буде прагнути до створення міжнародного середовища, де враховуються інтереси всіх сторін, що дозволить створити сприятливі для неї умови.

Підсумовуючи, слід підкреслити, що наразі політична і військова співпраця між Росією та країнами Африки перебуває на стадії активного розвитку. РФ приділяє підвищену увагу дипломатичним зусиллям для встановлення та зміцнення стратегічних відносин з африканськими державами, прагнучи різнобічного співробітництва в галузі політики, економіки, безпеки та культурних обмінів. Військова співпраця також набуває неабиякого значення, сприяючи зближенню в галузі безпеки. Цей «партнерський підхід» відображає прагнення багатополарності та балансу інтересів у сучасному міжнародному порядку.

2.3. Економічний і гуманітарний аспект відносин РФ з африканськими країнами.

Тема відносин Російської Федерації з африканськими країнами охоплює широкий спектр питань. При цьому, неабияке значення має саме економічна та гуманітарна складові цих відносин. Обрана назва підпункту, яка об'єднує аналіз економічних та гуманітарних аспектів відносин РФ з африканськими країнами, є актуальним і важливим питанням з багатьох причин.

По-перше, сучасні геополітичні зміни та переміщення важелів у світовому політичному ландшафті роблять Росію та Африку гравцями, які активно взаємодіють на світовій арені. В даній площині саме економічні та гуманітарні аспекти відносин стають ключовими факторами в цій взаємодії. По-друге, збільшення торговельного обміну, економічних інвестицій та спільних проєктів між РФ та африканськими країнами створює нові можливості та виклики для обидвох сторін, і тому грає важливу роль при дослідженні відносин між регіонами [154]. По-третє, спільні програми у галузі освіти, культури та науки впливають на сприйняття РФ в африканських суспільствах та розвиток відносин між населенням. І, по-четверте, Африка має величезний потенціал для РФ з точки зору розвитку геостратегічного впливу на цей регіон та отримання доступу до природних ресурсів.

З огляду на наведені аргументи, в даному підпункті буде проведений аналіз економічних та гуманітарних аспектів відносин РФ з африканськими країнами задля спільних інтересів, можливих вигід та викликів у відносинах між Російською Федерацією та африканськими країнами. Аналіз цих аспектів відкриє можливості для більш глибокого розуміння й обґрунтування співпраці між сторонами.

Економічна співпраця Росії з країнами Африки не є відірваною від історичних обставин і потребує звернення до минулого. У XIX - початку XX ст., багато африканських країн були під колоніальним впливом європейських держав, що призвело до економічної залежності та експлуатації природних ресурсів. Після процесу деколонізації, африканські країни шукали нових

партнерів для розвитку своїх господарств. Під час Холодної війни впродовж 1945-1991 років, багато африканських країн обирали сторону в глобальному протистоянні. РФ і колишній СРСР розвивали економічні та військові відносини з багатьма країнами Африки, надаючи їм допомогу в обмін на підтримку [191].

З кінця Холодної війни та розпаду Радянського Союзу Росія втратила свою позицію у світі, включаючи взаємовідносини з багатьма африканськими країнами. Це викликало зміни в економічних відносинах та спричинило пошук нових стратегічних партнерів. З появою нових глобальних гравців, таких як Китай та Індія, на африканському континенті, виникають нові можливості та конкуренція в галузі інвестицій та торгівлі. РФ шукає можливості для розвитку економічних відносин, що враховують цей новий геополітичний контекст. Відтак, Росія, як один із найбільших виробників нафти та природного газу, починає розвивати відносини з африканськими країнами у сфері енергетики. Постачання енергоносіїв та енергетичні інвестиції стали важливими аспектами економічної співпраці між регіонами [191].

Поточний стан економічного співробітництва між африканськими країнами та Росією включає багато різноманітних галузей: торгівля, інвестиції, енергетика, спільні проекти, транспорт та інфраструктура, сільське господарство, і багато інших.

Торговельні відносини між Російською Федерацією та африканськими країнами є важливою складовою економічного співробітництва і відображають динаміку співпраці в цій сфері. Торгівля між суб'єктами розвивається як в регіональному, так і в більш широкому контексті. РФ веде торгівлю з багатьма африканськими країнами, і об'єм торгівлі постійно зростає [154]. Так, в першій половині 2023 року торгівля між регіонами збільшилась на 35 відсотків [154], що є досить високим показником для держав. Згідно з даними Statista, обсяг торгівлі між Росією та африканськими державами демонстрував стабільне зростання з 2013 по 2021 роки, досягнувши свого піку в 2018 році, коли склав 20,5 мільярдів доларів США [174].

Аналізуючи структуру торгівлі між суб'єктами, потрібно зазначити, що багато країн Африки залежало від імпорту продовольчих товарів на тлі швидкого зростання африканського населення. Дана обставина призвела до залежності африканських держав від експорту пшениці, кукурудзи, ріпаку та соняшникової олії з Росії [139]. У 2023 році з метою заповнити дефіцит українського зерна майже 30% імпорту Африки з Росії становлять пшениця та зерно [1390]. Дану продукцію купують густонаселені країни Африки такі як Алжир, Єгипет, Кенія, Нігерія, Танзанія та Південна Африка [1390]. З іншого боку, РФ так само імпортує сільськогосподарську продукцію, харчові товари та різноманітні вироби від африканських країн, оскільки шукає альтернативних постачальників для зменшення наслідків санкцій [139]. Відтак збільшується експорт фруктів і овочів з ПАР, Єгипту, Тунісу, Марокко, Алжиру, Нігерії та Кенії на російський продовольчий ринок [139]. Поряд з цими одиницями активно експортуються вина [139].

З огляду на викладену статистику можна зазначити, що серед основних африканських країн-партнерів РФ у сфері торгівлі виділяються Єгипет, ПАР, Алжир, Нігерія, Кенія. Динаміка торговельних оборотів загалом свідчить про постійне зростання обсягів торгівлі між РФ і африканськими країнами. За останні роки, обсяг торгівлі значно збільшився, що свідчить про позитивну динаміку співпраці. Як зазначається у Statista, провідним партнером Росії у 2021 році став Єгипет, з яким експортно-імпортний показник склав майже 5 мільярдів доларів США [89]. Друге місце посів Алжир [89].

Росія активно розширює свою інвестиційну діяльність в африканських країнах, вкладаючи капітал у різні галузі, включаючи енергетику, інфраструктуру, сільське господарство, медицину та інші. Інвестиції стають ключовим чинником для зміцнення економічних відносин і сприяють розвитку африканських країн. Прикладом є інвестиція у велику електростанцію в Єгипті вартістю 20 мільярдів доларів США [139].

РФ має вплив на енергетичний сектор африканських країн завдяки постачанню нафти, газу та інших енергоносіїв. В даній галузі особлива увага

приділяється газовій, нафтовій та атомній енергетиці. Ключові російські компанії на кшталт «Газпрому» та «Росатому» розгорнули активну діяльність в африканських державах, яка особливо помітна в Алжирі, Єгипті, Нігерії, Уганді та Кот-д'Івуарі [1390]. Російські енергетичні компанії претендують на роль конкурента США, країнам ЄС та КНР на африканському ринку коштом участі в масштабних проєктах, як повідомляє Valdaï [75]. З точки зору правової регуляції, «Росатом» уклав угоди про ядерну співпрацю з 18 країнами Африки, що складає третину континенту [139].

Міжнародні економічні відносини африканських країн з Росією підкріплені спільною участю у міжнародних організаціях, таких як БРІКС, регіональних об'єднаннях на кшталт ECOWAS, сприяння економічній інтеграції у вигляді формування Африканської континентальної угоди про вільну торгівлю AfCFTA, а також співпраця в рамках Євразійського економічного союзу (ЄАЕС) [139]. Як повідомляє TASS, товарообіг ЄАЕС з країнами Африканського союзу збільшився на 60% з 2015 року, що свідчить про зацікавленість сторін у взаємній торгівлі [57]. При цьому, в структурі торгівлі традиційно залишається продовольство, продукція сільського господарства, енергетичні ресурси [57].

Окрім зазначеного, РФ і африканські країни активно розробляють спільні проєкти в різних галузях, включаючи науку, технології, освіту та медицину. Ці проєкти сприяють обміну знаннями та досвідом. Одним з гучних проєктів став другий саміт «Росія-Африка» поряд з економіко-гуманітарним форумом [140]. За словами виконавчого голови Африканської енергетичної палати Н. Дж. Аюка, який поділився враженнями після форуму, африканці готові залучати російських виробників постачальників і технології, щоб усунути «енергетичну бідність» континенту [46]. Даний саміт відбувся 27-28 липня 2023 року за участю африканських лідерів, політиків, представників медіа, організацій та бізнесу з усього континенту, та включав багато питань порядку денного з укріплення міжнародної кооперації [140]. Серед інших прикладів ініціатив слід зазначити фармацевтичний проєкт виробництва лікарських засобів в Єгипті. Російські фармацевтичні компанії вкладають кошти в розробку та виробництво лікарських

засобів в Єгипті, що сприяє розширенню медичної промисловості та поліпшенню доступу до ліків [62]. В червні 2023 року міністр охорони здоров'я Єгипту заявив, що зацікавлений в будівництві російсько-єгипетського фармацевтичного заводу [62].

При вивченні економічної складової відносин важко оминати питання взаємної торгівлі зброєю. Дешева зброя з РФ тривалий час постачалася для більш ніж 18 країн континенту, слугуючи для них найбільшим продавцем зброї [139]. Попит на російську зброю традиційно демонструють Алжир, Єгипет, Ангола, Буркіна-Фасо, Ефіопія, які підписали контракти сумою в мільярди доларів [139]. Окрім закупівлі зброї РФ надає африканським державам послуги своїх приватних військових компаній (на кшталт Wagner Group), що містить пакет різноманітних навчальних послуг [139].

Гуманітарний аспект російсько-африканських відносин охоплює освіту, культурні обміни, співпрацю в галузі медицини та гуманітарної допомоги, розробку відповідних проектів. Освітні програми та стипендії грають важливу роль у гуманітарних відносинах. Росія надає можливість африканським студентам навчатися в російських вищих навчальних закладах, що сприяє обміну знаннями та розвитку освіти в африканських країнах. Деякі університети у РФ співпрацюють з африканськими навчальними закладами для обміну викладачами та студентами. Такі ініціативи сприяють розширенню гуманітарних контактів і підвищенню рівня освіти в регіоні. Серед прикладів спільних освітніх закладів, які започаткувала Росія поряд з африканськими країнами є РУДН (Російський університет дружби народів імені Патріса Лумумби), Інститут африканських досліджень, МДІМВ та Санкт-Петербурзька школа африканських досліджень [139].

Бажання зміцнити культурні відносини закріплено на правовому рівні нової Концепції зовнішньої політики України Росії. У документі зазначено, що РФ прагне розвитку зв'язків у гуманітарній сфері, яка передбачає співробітництво у галузях науки, підготовці кадрів, зміцненні охорони здоров'я, міжкультурний діалог, захист традиційних духовних і моральних цінностей

[172]. Росія та африканські країни активно розвивають культурний обмін, що містить виставки, фестивалі, концерти, мистецькі вистави та інші події. Це сприяє взаємному пізнанню культур, традицій та мистецтва. Наприклад, фестивалі російської культури в африканських країнах та навпаки допомагають підтримувати інтерес до культурних спадщин обох сторін. В межах другого саміту «Росія-Африка» в Москві та Санкт-Петербурзі був проведений фестиваль «Разом в майбутнє», який відвідали понад 6 тисяч гостей, як повідомляє джерело TASS [105]. Відвідувачам були продемонстровані фільми, які представляли різні країни Африки [105]. У рамках фестивалю також відбулись фотовиставки, публічні дискусії та круглі столи. Окрім того, гості мали можливість відвідати зустріч з онуком останнього царя Єгипту Михайлом Шамілем Орловим, який наразі обіймає посаду голови Російсько-Єгипетської ділової ради [32].

Станом на 2023 рік економічні й гуманітарні відносини між Росією та африканськими країнами є складним і динамічним явищем, що має свої позитивні аспекти, однак стикається і з викликами. Важливо підкреслити деякі ключові пункти стосовно стану цих відносин:

1. Торгівля між Росією та африканськими країнами зростає, зокрема, в областях енергетики, сільського господарства та добування природних ресурсів.
2. Росія активно інвестує в африканські країни, спрямовуючи капітал в інфраструктурні проекти та галузі, такі як добування сировини та будівництво.
3. Участь у форумі «Росія-Африка» та інших ініціативах сприяє розширенню співпраці в різних сферах економіки.
4. Росія активно сприяє розвитку освіти, культурного обміну та наукових програм в африканських країнах.
5. Гуманітарна допомога в умовах економічних криз може підтримувати стабільність та розвиток населення африканських країн поряд з культурним обміном.

Загалом, стан економічних і гуманітарних відносин РФ з африканськими країнами відображає різноманітність та комплексність цих відносин. Інвестиції, торгівля, освіта та культурний обмін стають основними складовими співпраці.

Проте, важливо розуміти природу даних відносин, мотивацію і вигоди від співпраці основних акторів. Російська Федерація, розуміючи свої слабкі ланки, намагається компенсувати відсутність адекватної взаємодії з західними партнерами шляхом диверсифікації партнерських відносин. Африканські держави вміло користуються даною умовою, оскільки своєю чергою зацікавлені в постачанні товарів та інвестицій з РФ. Вірогідно, що найближчим часом відносини між суб'єктами демонструватимуть позитивну динаміку.

2.4. Трансляція образу РФ у африканських ЗМІ

Сучасний світ відзначається високим рівнем інформаційної насиченості та впливовості мас-медіа, що робить комунікаційну діяльність країн та політичних акторів надзвичайно важливою складовою їхньої міжнародної взаємодії. У цьому контексті, важливо розуміти, як країни формують свій образ в міжнародному просторі, особливо коли йдеться про країни зі складними міжнародними відносинами. Однією з таких країн є Російська Федерація, яка в останні десятиліття знаходиться під збільшеною увагою світової громадськості.

Даний дослідницький підпункт присвячений аналізу медіаповідомлень африканських джерел, які допоможуть розуміти, як транслюється образ РФ у африканських ЗМІ, та як це впливає на сприйняття Росії в цьому регіоні. Розглядаючи ці аспекти, з'являється можливість краще розкрити механізми формування образу країни в міжнародному контексті та його вплив на міжнародні відносини.

У контексті дослідження трансляції образу Росії в африканських ЗМІ, важливо враховувати, яким є стан медіа в африканських державах, оскільки цей аспект впливає на те, як образ РФ сприймається в цьому регіоні. ЗМІ в африканських країнах мають свої особливості, які можуть впливати на сприйняття інформації та образу Росії. Нижче наведено кілька ключових аспектів, що стосуються стану медіа в африканських державах:

1. *Розповсюдженість інтернету і соціальних мереж.* У багатьох африканських країнах спостерігається зростання доступу до Інтернету та активне використання соціальних мереж. Наприклад, за даними Світового банку, кількість користувачів Інтернету в Субсахарській Африці зростає з 1% у 2000 році до близько 30% у 2022 році, демонструючи доволі швидкий відсоток зростання [80]. Це створює можливості для широкого розповсюдження інформації та формування образу РФ серед місцевого населення.

2. *Медіаландшафт.* Серед африканських країн існує різноманітність медіаландшафт, включаючи державні, приватні, та незалежні ЗМІ. Деякі країни мають більше розвинену журналістську спільноту та більшу свободу слова, в той час, як інші можуть мати обмеження та цензуру.

3. *Мови мас-медіа.* Враховуючи різноманітність етнічних груп та культур в африканських країнах, мови мас-медіа варіюються. Це може вплинути на те, як інформація про РФ транслюється та сприймається, оскільки, як вказувалось раніше, мовні аспекти є важливим показником під час дискурс-аналізу.

4. *Залежність від іноземних джерел.* У деяких африканських країнах ЗМІ можуть бути залежними від іноземних новинних агентств та джерел, що впливає на об'єктивність інформації та образу РФ. Наприклад, джерело African News Agency часто публікує посилання на статті китайського інформаційного агентства Xinhua, в яких присутні упереджені висловлення, що грає не на користь об'єктивності медіа. Так, стаття Xinhua, опублікована African News Agency, містить вираз «*NATO's expansionism*», що вказує на негативне забарвлення щодо розширення альянсу, особливо в контексті російської позиції [145]. Якщо певне новинне агентство публікує статтю, в якій посиляється на матеріал із джерела, відомого своєю політичною афілійованістю чи вираженими поглядами, це може вказувати на прихильність або співпереживання до представленого в матеріалі погляду.

Спільно з розглядом стану медіа в африканських країнах, важливо також розглянути, яким є стан російсько-африканських відносин в контексті засобів масової інформації. Передусім, Росія веде активну медіа співпрацю з

африканськими країнами через укладання угод про обмін інформацією та співпрацю у сфері медіа. Наприклад, Росія має угоди про співпрацю з численними африканськими країнами, що сприяє взаємному обміну новинами та інформацією [152]. По-друге, російські медіа, такі як телеканали «RT» (Russia Today) та російські видання, активно працюють в африканських країнах. Згідно з даними Russia Briefing, в Африці існує тенденція до збільшення кількості російських ЗМІ, які працюють в регіоні [139]. Наприклад, ТАСС вже є в кількох африканських країнах, і до них приєдналися RT, Sputnik, Всеросійська державна телерадіокомпанія, і Російська газета [139]. Щобільше, російські медіа, такі як «RT», працюють на різних мовах, включаючи англійську та французьку, що дає змогу охоплювати численні аудиторії в африканських країнах.

Окрім переліченого, важливо враховувати, як російська влада взаємодіє з африканськими лідерами та урядами у сфері медіа та інформаційних проєктів, оскільки це впливає на зміст та тон медіа матеріалів, які транслюються в африканських країнах. В документі «План дій Форуму російсько-африканського партнерства на 2023–2026 роки» є розділ, присвячений мас-медіа, де чітко зазначені плани урядів обох держав, націлені на розвинення співпраці [12].

Аналіз розповсюдженості інформації про Росію в африканських ЗМІ показує цікавий динамічний звіт. Взаємодія між Росією та африканськими країнами через медіа є досить активною, і це відображено у частоті публікацій та статей на цю тему. У різні роки спостерігається зміна інтересу до Росії в африканських ЗМІ. Наприклад, в певні роки згадувань Росії може бути більше через актуальні події у сфері політики, економічних угод або важливих візитів. Так, *згадувань РФ на сторінках африканських медіа помітно більше у 2015, 2018 та 2020 роках*, що пов'язано з низкою обставин: вихід РФ 2015 року з ізоляції відносно африканського напрямку політики, зростання торгівлі між регіонами майже у чотири рази у 2018 році та укріплення відносин на тлі кризи Covid-19 [78; 82; 122]. Іноді, навпаки, інформація про РФ є менш активною у зв'язку з іншими глобальними темами, які цікавлять африканські ЗМІ.

Загальна кількість публікацій і статей, що згадують Росію, варіюється від

країни до країни в африканському регіоні. Наприклад, такі країни як Єгипет, Алжир, Кенія, Руанда, Нігерія схильні мати більш активну медіа-присутність РФ, оскільки вони підтримують більше контактів із російськими ЗМІ та владою. Зміст публікацій варіюється від політики та економіки до культури та гуманітарних ініціатив. Це вказує на широкий спектр тем, які цікавлять африканські ЗМІ в контексті РФ.

З огляду на найбільш поширені теми, аналіз трансляції образу РФ в медіаповідомленнях африканських держав здійснений за наступними критеріями:

- внутрішня політика РФ: фігура президента, ставлення до опозиції, політичний режим;
- економічні питання: оцінка стану російської економіки та економічних відносин між РФ і африканськими країнами;
- міжнародні події та відносини РФ з іншими міжнародними акторами;
- культура, освіта, медицина та спортивні новини.

Погляд африканських медіа на внутрішню політику РФ та президента Путіна в розглянутих статтях різняться. Хоча частина з них висловлює захоплення Росією та її позицією проти домінування західних цінностей, в інших зберігається обережний і скептичний погляд, де підкреслюється складність російської політики й динаміки глобальної влади. В одній статті президент Путін зображується як суворий лідер держави, а в іншій – як людина з почуттям гумору та неформальною поведінкою (проведення вільного часу за заняттям спортом), що відображає багатогранний характер його суспільного образу [29; 149]. Не дивлячись на неоднорідність поглядів, матеріалам не властивий яскраво виражений негативний відтінок.

В одній зі статей нігерійської газети Daily Trust президент Путін зображується як лідер, який «кидає виклик глобальному домінуванню США», через що африканські країни їм захоплюються [98]. Однак, автор статті застерігає африканські країни від прийняття Росії без умов, підкреслюючи, що Путін має на меті відновити вплив, що може призвести до тиску Заходу,

саботажу та конфліктів в Африці [29]. Стаття African News Agency, навпаки, висвітлює виключно позитивні сторони постаті президент: Путін зображений як «дипломатичний» та «готовий до співпраці лідер» [133]. Наголошено на готовності Росії співпрацювати з іншими країнами для досягнення миру та стабільності на Близькому Сході [133].

Серед матеріалів Africanews взагалі можна знайти статті, в яких продемонстровано неформальну та товариську сторону президента Путіна з огляду на його участь у неквапливій діяльності після дипломатичних переговорів. Мова йде про товариську гру президента Путіна в хокей із білоруським президентом Олександром Лукашенком [1490]. Матеріал 2021 року, підкріплений відеофайлом, зображує невимушену атмосферу та іншу сторону президента Путіна, оскільки він полюбляє займатися спортом [149].

Репрезентація політичного режиму Росії та його ставлення до опозиційних діячів у повідомленнях африканських медіа також різняться. Статті Afrique Media демонструють сильне почуття підтримки Путіна та стабільності Росії в умовах діяльності російських правоохоронців під час спроби заколоту у 2023 році [91]. Інша стаття видання аналогічно підкреслює наявність єдності й патріотизму в Росії, визнаючи внутрішні та зовнішні загрози [50]. В статтях Afrinews представлений нейтральний і фактичний звіт про опозицію у РФ та міжнародну реакцію [127]. Загалом африканський погляд на політичний режим Росії та ставлення до опозиціонерів може відрізнятись, а проаналізовані статті пропонують розуміння різних точок зору.

Нейтрально-оптимістичний погляд щодо стану та розвитку російської економіки пропонують джерела Afrique Media та African News Agency. В статтях присутні позитивні погляди щодо економічного зростання та стабільності Росії, оптимістичні настрої щодо китайських товарів, стійкість перед обличчям санкцій і наполеглива позиція проти домінування долара США в міжнародній торгівлі. Тон і стиль статей передає атмосферу поваги до російської економіки. Так, в матеріалах наголошується на стабільності, низькому рівні безробіття та значних структурних змінах в економіці Росії [148]. Наведені вислови В. Путіна

підкріплюють тезу про позитивне економічне майбутнє РФ [148]. Посилання на статті Xinhua, де вказано, що російсько-китайські торгові відносини розвиваються, а китайська продукція може бути на одному рівні з європейськими аналогами, може свідчити про гарне сприйняття цього явища й африканським медіа [148]. Це відображає сприятливе ставлення АНА до якості китайських товарів та їх конкурентоспроможності з європейськими. Публікація матеріалів про «стійкість Росії перед обличчям санкцій» та заяви про «зниження домінування долара» також відображають африканську перспективу [126; 159].

У світлі економічних відносин Росії з іншими країнами, можна побачити статті, де зображені дипломатичні зусилля Росії в Африці в умовах ізоляції Заходу через її війну в Україні [106]. Згадується гуманітарна допомога Росії, зокрема безплатне зерно кільком африканським країнам, і жести доброї волі, такі як надання «безплатного» гелікоптера президенту Зімбабве [106]. Африканські лідери зображені сприйнятливими до участі Росії. У повідомленнях Africanews йдеться про значне зростання товарообігу між Росією та африканськими країнами та підкреслюється, що у першій половині 2023 року він зріс майже на 35%, попри міжнародні санкції та вплив пандемії COVID-19 [154]. Це також підкреслює бачення Росії засобами масової інформації як «надійного постачальника продовольства» в Африку. Таким чином, матеріали демонструють готовність Африки співпрацювати з РФ для розв'язання нагальних проблем, обережність і скептицизм щодо економічних обіцянок, стійкість у торгових відносинах і відкритість до трансформаційних змін у світовому економічному порядку. Тон і стиль статей підкреслюють ці аспекти погляду ЗМІ Африки на економічні відносини Росії.

Аналізуючи площину міжнародних відносин та її кореляцію з образом Росії, помітним є те, що у багатьох матеріалах африканських медіа країна зображується як «протектор» або захисник суверенітету та моральних цінностей Африки, який прагне розширити співпрацю з африканськими країнами, зокрема, у сферах енергетики, медицини та освіти [132]. У матеріалах Africanews спостерігається тенденція до частих згадувань виступів В. Путіна, який всіляко

підкреслює прихильність Росії зміцненню зв'язків з африканськими країнами, вважаючи це «пріоритетом» [132]. Згадано, як президент РФ розповідає про опір «неоколоніальній ідеології» та «пропагування традиційних моральних цінностей», на що досить часто звертається увага у статтях [132; 177]. Побічно про повагу до постаті президента свідчить звернення «пане Путін», що рідко можна побачити в західних медіа [132].

Доброзичливість намірів та ініціативи відносно окремих африканських партнерів також помітні у джерелах. Статті здебільшого зображують Росію позитивно, наголошуючи на її допоміжній ролі, партнерстві, співпраці та внеску в африканські країни. Ці образи спрямовані на зміцнення образу Росії як «надійного» та «щедрого» партнера в контексті російсько-африканського діалогу та в умовах глобальних геополітичних викликів. РФ як одна з перших країн, що визнала суверенітет Південного Судану, пропонує президентський гелікоптер Зімбабве, або висловлює готовність надати освітню підтримку ефіопським студентам [135]. При написанні матеріалів про державу африканські ЗМІ рідко обходяться без згадування «історичних» та «довготривалих» зв'язків між регіонами. В одній зі статей Africanews підкреслено поглиблення «стратегічного партнерства» між Росією та Алжиром та спільну історію [141].

Зображення на тематику міжнародних відносин, які використані у статтях, також можуть багато розповісти про тональність медіаповідомлень. Видання Afrique Media використовує зображення російського прапора у формі серця та рукостискання [92]. Дані файли підсилюють вислови «американський режим» та «марні спроби Вашингтону» вплинути на російсько-африканські відносини [92].

Загалом політика РФ щодо держав Африки знаходить міцний відгук в матеріалах засобів масової комунікації африканського континенту, оскільки представляють Росію як партнера по співпраці без політичних умов, наголошуючи на прихильності Москви до країн континенту. Зокрема, статті Africanews в гарному світлі демонструють стабільність образу Росії та постійну конкуренцію за вплив на континенті, який є абсолютно вигідним для африканських держав.

Тематика спорту, культури та освітніх ініціатив також є поширеною в африканських ЗМІ, де можна простежити елементи образу РФ. Наприклад, у статті на тему матчу «Росія – Камерун» дана спортивна подія розглядається як важливий дипломатичний і стратегічний крок [90]. Автор описує матч як символ співпраці між Росією та Африкою й очікує, що він стане дружнім і видовищним заходом [90]. Камерунський аналітик наголошує на важливості відокремлення політики від спорту [90]. Тон подяки та підтримки Росії в контексті спортивних заходів також простежується в публікації Africanews, де висвітлюється участь африканських лідерів у гала-матчі в Санкт-Петербурзі [24]. Всупереч дипломатичній ізоляції Росії, вказано, що африканські країни цінують дану можливість і підкреслюють важливість єдності та «реальних» відносин між Африкою та Росією [24]. Тон розчарування та зухвалості простежується в матеріалах, в яких мова йде про бойкотування державою Олімпіади-2024 у Парижі, що може свідчити про часткову незгоду африканських ЗМІ з рішенням МОК [142].

Медіа джерело Afrique Media містить матеріали, де наголошується на співробітництві та культурному обміні з Росією у сфері кіно, дипломатичній співпраці в технологіях і ядерній енергетиці, а також на контрасті між західними та російськими підходами до навчання керівників [48; 88; 144]. Крім того, вони підкреслюють технологічні інновації Росії в контексті сталої енергетики, створюючи позитивний імідж у технологічній та екологічній сферах [155].

У висновку слід зазначити, що образ Росії, який транслюється у медіа обраних африканських країн за зазначеними критеріями має більше сильних сторін аніж слабких. До уваги слід взяти позитивне бачення ЗМІ Африки щодо рівня та стилю ведення дипломатії, культурної взаємодії або технологічного прогресу, тобто сфер, які прямо не пов'язані з російськими воєнними злочинами або агресивною зовнішньою політикою. Водночас не дивлячись на те, що африканські ЗМІ поважають позицію Росії щодо її підходу та критики західного «неоколоніалізму», в них простежується невдоволеність можливого сценарію африкансько-західного протистояння, в якому РФ грає значущу роль.

РОЗДІЛ 3

АГРЕСІЯ РОСІЇ ПРОТИ УКРАЇНИ В АФРИКАНСЬКИХ ЗМІ

3.1. Загальна позиція африканських держав та їхні ініціативи в контексті агресії Росії проти України у 2014-2023 роках

Починаючи з 2014 року Україна стала об'єктом відкритої агресії Російської Федерації, що спричинило масштабну міжнародну напругу. Однією із ключових подій стала протизаконна окупація Криму Росією у березні 2014 року після так званого референдуму, який був визнаний нелегальним більшою частиною міжнародної спільноти. Водночас на сході України розпочалася збройна конфронтація між українськими силами та озброєними угрупованнями, які, за підтримки Росії та разом із російськими військовими, проголосили «незалежність» самопроголошених республік і провели «референдуми», що аналогічно не були визнані більшістю країн світу.

Війна Росії проти України призвела до тисячі загиблих і поранених поряд зі значними матеріальними збитками. Міжнародна спільнота, зокрема ООН та Європейський Союз, неодноразово висловлювали засудження агресії Росії та закликали до мирного врегулювання конфлікту. Україна досі продовжує боротьбу за територіальну цілісність і суверенітет. Упродовж 2014-2021 років вона намагалася вирішити затяжний конфлікт шляхом дипломатичних зусиль спільно з міжнародними партнерами та організаціями. Однак в 2023 році тривають бої, а повномасштабна агресія Росії залишається актуальною проблемою, що вимагає уваги та розв'язання.

Цілісну та однозначну позицію африканських держав щодо агресії Росії проти України починаючи з 2014 року важко виміряти. Деякі країни, такі як ПАР, Нігерія, Кенія, Єгипет та Гана, висловлювали підтримку України з 2014 року, засуджували анексію Криму та військові дії Росії на сході України. Інші ж, на кшталт Алжиру, Судану, Уганди, Руанди, Еритреї, Буркіна-Фасо та Марокко, демонстрували певне утримання, намагаючись не втручаючись у конфлікт та виражаючи бажання зберегти дипломатичні відносини з обома сторонами.

Багато африканських країн, серед яких часто виділяються Алжир, Судан, ДРК, Ефіопія, Уганда, ПАР, Намібія, Зімбабве, Мозамбік та інші, продовжують утримуватися від висловлення конкретної позиції з приводу війни Росії проти України через різноманітні причини, включаючи власні внутрішні проблеми, відсутність повноти інформації, або зусилля уникнути геополітичних конфліктів (див. додаток А.3). Більшість африканських країн надають перевагу ухиленню від голосування на міжнародних форумах та не надають офіційних висловлень своєї позиції щодо російської агресії. Деякі країни як Єгипет, Нігер, Чад, Нігерія, ДРК, Ангола, Замбія, Ботсвана, Кенія, навпаки, висловлювали свою підтримку для збереження міжнародного правопорядку, суверенітету та територіальної цілісності України, але ці позиції були більш ізольованими від загального консенсусу серед африканських держав. Детально це видно на рисунках А.1-А.3 (додаток А).

У п.3.1 буде детальніше проаналізовано, яким є загальне уявлення африканських держав щодо російської агресії з 2014 року, наведені конкретні приклади, та визначено, які ініціативи були запропоновані країнами задля вирішення міжнародного конфлікту.

Багато країн, що входять до Африканського союзу, мовчали й мало висловлювались публічно на рахунок російської агресії та окупації українських територій протягом тривалого часу [35]. Однак, з 2022 року ситуація змінилася: попри те, що російсько-африканські відносини є міцними, на перший погляд, офіційні заяви та публічні виступи голів африканських держав загалом свідчать про схильність засуджувати прояви агресії з боку РФ та порушення територіальної цілісності іншої держави. Постійний представник Кенії при ООН з 2020 року Мартін Кімані на зустрічі з Лавровим у 2023 році закликав Росію «поважати кордони України», посилаючись на колоніальне минуле Африки, щоб наголосити на небезпеці розпалювання «вугілля мертвих імперій» [118]. Примітно, що, попри згадані вище тісні економічні відносини двох держав, Кенія виявилася єдиною країною в торговому блоці Східноафриканського співтовариства, яка відкрито піддала критиці Росію за анексію українських

територій [118]. Президент ПАР як представник держави, що аналогічно має тісні відносини з РФ, висловився, що українці «повинні боротися і не здаватися: шлях до миру дуже важкий», наполягаючи на скорішому завершенні конфлікту [179].

Коментуючи російсько-українську війну 2023 року, голова Комісії Африканського союзу та колишній прем'єр-міністр Чаду Муса Факі Махамат під час другого саміту «Росія-Африка» наголосив, що ця війна повинна завершитися на засадах «справедливості та розуму» [23]. Президенти Республіки Конго та ПАР аналогічно висловилися про бажання якнайшвидшого досягнення миру [23]. Президент Єгипту 2023 року підкреслив важливість приділення пріоритетної уваги мові діалогу та дипломатичним рішенням «кризи» [60]. Голова Алжиру Абдельмаджид Теббун взагалі пообіцяв зміцнювати «дружбу та співпрацю» з Росією на тлі санкцій США та Європи, враховуючи тактику неприєднання держави до жодної зі сторін [64]. Людинолюбну заяву висунув президент Замбії Хакаїнде Хічілем, сказавши агентству Associated Press, що «нестабільність десь — це нестабільність скрізь», і всі життя, як росіян, так і українців універсальні [23].

Варто враховувати, що публічні коментарі африканських лідерів обмежуються абстрактними висловленнями без поринення у деталі та причини війни. Помітним є небажання зосереджуватися на пошуці правдивої інформації та поглиблено досліджувати коріння війни. Основним мотивом для стремління скорішого завершення російської агресії є не прагнення до миру між країнами як такого, а в першу чергу економічні інтереси: негативні наслідки війни через припинення вирішальної для Африки угоди про безпечний експорт українського зерна [23].

Створюючи картину загальної позиції африканських держав щодо російської агресії, неможливо оминати участь континенту у міжнародних організаціях та дослідити його голосування та дії в ООН, ЄС, Африканському союзі, пов'язані з війною. Відомо, що у 2014 році під час засідання Генеральної Асамблеї ООН з прийняття рішення резолюції 68/262 щодо територіальної

цілісності України, багато країн, включаючи Єгипет, Алжир, Буркіна-Фасо, Бурунді, Уганду, Руанду, Сенегал, Кенію, Ефіопію, Еритрею, Південний Судан і ПАР, ухилилися від розв'язання цього питання, не зайнявши тверду позицію і волюючи замість цього утриматися [169]. Серед країн, які проголосували проти схвалення документа, опинилися Судан та Зімбабве [169]. Пізніше 2 березня 2022 року під час засідання ГА ООН голосування за резолюцію A/RES/ES-11/1 під назвою «Агресія проти України» отримала наступні результати: проти резолюції виступили Еритрея та Джибуті, 28 держав проголосували «за» та 17 ухилилися від голосування [81] (див. додаток А.1).

12 жовтня 2022 року під час голосування, яке як наслідок засудило спробу незаконної анексії Росією чотирьох регіонів України, резолюція отримала більшу підтримку з боку африканських держав-членів, ніж обидва попередніх голосування [81] (див. додаток А.2). Примітним є те, що жодна африканська країна не проголосувала проти резолюції, що потенційно свідчить про зміни в сприйнятті війни державами континенту.

Хоча позиція, при якій держави «утримуються» від голосування, здається проросійською, на перший погляд, оскільки дане рішення ніяким чином не сприяє засудженню дій РФ та підтримці територіальної цілісності та суверенітету України, вона може мати багато інших причин окрім як підтримувати державу-агресора за допомогою ухилення. Зазвичай держави можуть утримуватися від голосування через недостатню інформацію або нечіткість стосовно ситуації. Вони можуть не мати повного розуміння всіх аспектів конфлікту та його наслідків. Держави африканського континенту схильні до уникнення втягнення у міжнародні конфлікти та прагнуть зберегти дипломатичні відносини з усіма сторонами через важливість міжнародної підтримки та залежність від геополітичної ситуації у світі. Врешті-решт, такі країни як Ефіопія та Еритрея можуть бути занадто зайняті розв'язання внутрішніх проблем, що змушує їх утриматися від активної участі в міжнародних справах.

Не дивлячись на динаміку, що змінюється з часом на користь України, є держави, які продовжують заперечувати російську агресію та активно підтримують державу під час голосувань. До таких відносяться насамперед Еритрея, Малі та Буркіна-Фасо [72]. Проти резолюції, яка закликала Росію вивести свої війська з України та відновити мир у регіоні, проголосували Малі та Еритрея, які раніше утрималися під час голосування за резолюцію, яка засуджує анексію Росії чотирьох окупованих територій [72]. Не менше вражають офіційні заяви голів Еритреї та Буркіна-Фасо про те, що жодної російсько-української війни взагалі немає [66]. Слова президентів Еритреї та Буркіна-Фасо про те, що Росія є «справжнім другом» та «НАТО з ЄС, які розв'язали війну» яскраво контрастують із закликами інших африканських лідерів під час саміту, які щиро просили В. Путіна зупинити війну проти України [66].

З повномасштабним військовим вторгненням Росії на територію України 2022 року розпочалася активна діяльність африканських держав з висунення пропозицій, спрямованих на мирне врегулювання конфлікту. З цією метою держави беруть участь у дипломатичних місіях та висувають спільні ініціативи. Мирні ініціативи від африканських держав почали виникати, коли Україна розпочала контрнаступ з метою витіснити сили Кремля з окупованих територій [23]. Маючи намір створити простір для початку діалогу, делегація африканських лідерів, включаючи голів ПАР, Сенегалу, Замбії та Коморських островів, 16 червня 2023 року прибуває до столиці України [23]. Це стало нетиповою спробою держав африканського континенту запропонувати медіацію та втрутитися у врегулювання європейського конфлікту.

Пропозиція про запуск африканського мирного проєкту виходила від Фонду Браззавіля – організації, яка дає африканським ініціативам «конкретний та стійкий вплив» [84]. Відбір держав для просування ініціативи був не випадковим: поряд з метою досягнути рівномірного регіонального представництва, кожна з обраних країн проголосувала за резолюцію ГА ООН від березня 2022 року на рахунок російського вторгнення засуджуючи його або утримуючись від голосування [84].

Під час візиту до Києва був оприлюднений мирний план із 10 пунктів, який в теорії має покласти край війні. Серед головних положень були зазначені деескалація конфлікту, суверенітет та повага до Статуту ООН, взаємні гарантії безпеки, відкриття ланцюжків постачання продовольства, добрив та палива через Чорне море, гуманітарна допомога жертвам війни, звільнення полонених та дітей, та післявоєнне відновлення [84]. Примітним є те, що серед пунктів мирного плану пункт про постачання продовольства став результатом прямих інтересів африканських держав. Аналогічно лідери африканських держав запропонували мирний план російському лідеру, представивши його 17 червня у Санкт-Петербурзі [129]. Проте, обидві зустрічі не принесли помітного прогресу.

Після візитів пішов ланцюжок побічних дій з боку африканських держав: участь ПАР у неформальній зустрічі 24 червня у Данії, де представники України та країн «Великої сімки» прагнули розробити різні мирні плани [84]. У липні президент ПАР розмовляв телефоном з В. Зеленським, наголосивши на важливості мирного врегулювання шляхом переговорів [84]. Напередодні саміту «Африка-Росія» наприкінці липня офіційні представники Південної Африканської Республіки наголосили на важливості захисту цивільного населення як одного з головних пунктів плану [84]. Під час саміту було зроблено спроби переконати РФ піти на деякі односторонні поступки з гуманітарних питань, не забувши згадати про поновлення Чорноморської зернової ініціативи [84].

Пізніше Південна Африка брала участь у зустрічі країн БРІКС наприкінці літа 2023 року, на якій було докладено зусиль щодо згуртування навколо спільного мирного плану [84]. Станом на кінець осені 2023 року мирні ініціативи зайшли у глухий кут, оскільки нова фаза ізраїльсько-палестинського конфлікту та взаємна відсутність бажання сторін йти на поступки стали на заваді подальшого просування у бік мирного врегулювання. Проте, Україна продовжує шукати шляхи для зближення з африканськими державами та висуває пропозиції з проведення зустрічей та самітів у форматі Україна-АС та з окремими державами континенту [196].

Африканські держави формують рішення про свою позицію та ініціативи у відносинах з Росією та Україною з урахуванням різноманітних факторів. Це відбувається через зовнішній та внутрішній вплив, включаючи позицію Африки на міжнародній арені, економічну ситуацію, політичні діалоги та дипломатичні відносини. Європейські країни, особливо ті, що мають активні відносини з африканськими державами, намагаються переконати їх у підтримці своєї позиції стосовно російської агресії шляхом пропозиції підтримки через різні міжнародні форуми, дипломатичні канали або економічні угоди. Хоча віцепрезидент Європейської комісії Жозеп Боррель не схильний просити Африку обирати сторону в російсько-українській війні, значна європейська фінансова підтримка африканських держав може впливати на позицію держав [160]. Під час візиту в ПАР Боррель закликав країну використати тісні зв'язки з Росією, щоб переконати Москву припинити війну проти України [36].

Серед держав, що підтримують Росію, але водночас отримують допомогу від країн ЄС, виділяються Кенія (підтримка для встановлення оптоволоконно та розвиток системи швидкісних автобусів), Буркіна-Фасо (проекти сільської електрифікації та відновлюваних джерел енергії) та Нігерія (інвестиції у цифрову трансформацію) [18].

Другим фактором, на який потрібно звернути увагу, що сприяє нейтральній позиції африканських держав та просуванню мирних ініціатив, є внутрішні конфлікти в Африці та її обмеженість у миротворчій діяльності. Бути ініціатором миру між Україною та Росією стало для африканських країн своєрідним випробуванням, що в перспективі дало б поштовх до більшої довіри відносно континенту з боку міжнародної спільноти. Враховуючи, що держави Африки постійно вимагають більшої участі у міжнародних інститутах, особливо у членстві у Раді Безпеки ООН, прагнення бути медіатором у російсько-українській війні не виявляється дивним [84].

По-третє, загальна економічна ситуація з різким зростанням цін на енергетичні ресурси та продовольство негативно впливає на внутрішній стан країн континенту. З огляду на те, що Росія є постачальником багатьох ресурсів

до країн Африки, включаючи нафту, кукурудзу, пшеницю, добрива та зброю, подібна залежність від зовнішньополітичного клімату грає значну роль у виборі позиції [57]. Континенту не вигідно спостерігати затягування війни, оскільки економічні втрати, особливо після пандемії COVID-19, стають нестерпними для африканських держав, зокрема тих, що перебувають за межею бідності. Опинившись між країнами Заходу та Росією, африканським державам доводиться маневрувати задля отримання максимальних вигід від співпраці з обома сторонами та не втратити довіру до себе. З огляду на економічні складнощі, зростання цін на основні блага та припинення постачання багатьох видів продукції, мирні ініціативи африканських держав є скоріше їхнім віддзеркаленням, аніж справжнім бажанням настання миру.

Таким чином, африканські держави мали різні позиції стосовно агресії Росії проти України ще з 2014 року. Деякі країни висловлювали критику щодо анексії Росією українських територій, засуджуючи агресію та підтримуючи територіальну цілісність, що підтверджували публічними заявами та під час голосування на засіданнях ООН. Інші країни намагалися залишитися нейтральними, утримуючись від явної підтримки або засудження, посиляючись на внутрішні та зовнішні чинники. Наразі позиція більшості африканських держав видозмінюється у бік нейтральності та визначається їхніми власними інтересами, дипломатичними зв'язками та політичними переконаннями, а також впливом інших світових акторів.

3.2 Образ Росії в контексті агресії проти України у медіа Єгипту (Al-Ahram Weekly, Egypt Independent, Daily News Egypt)

У той час, коли зображення війни Росії проти України в міжнародних глобальних ЗМІ активно привертає увагу науковців через її вплив на формування уявлень про образ Росії на світовій арені, Єгипет виділяється серед низки держав, бачення яких важливо враховувати в контексті вивчення образу Росії, оскільки

мова йде про впливову африканську націю, яка вимагає всебічного дослідження. Останнім часом Єгипет проявляє себе активним гравцем у сфері розбудови миру, беручи участь поряд з іншими африканськими державами у дипломатичних місіях в Україну та Росію з метою впровадження мирних ініціатив [190].

Стратегічне геополітичне положення Єгипту, історичні зв'язки та зростання впливу на африканському континенті роблять його ключовим гравцем у формуванні регіональної динаміки. Його унікальне положення в Північній Африці в поєднанні зі статусом великої за масштабом та ресурсами африканської держави робить Єгипет актором міжнародної взаємодії зі значним дипломатичним і медійним потенціалом на всьому континенті.

Важливість Єгипту в контексті дослідження образу Росії полягає в потенційній ролі його ЗМІ у створенні та поширенні інформації, пов'язаної з глобальними конфліктами. Будучи видатною африканською країною з багатою культурною спадщиною, ЗМІ Єгипту не лише обслуговують внутрішню аудиторію, але й поширюють свій вплив на африканський континент та міжнародні канали, таким чином потенційно формуючи погляди на міжнародні справи, включаючи російську агресію. Щобільше, історичні зв'язки та дипломатичні відносини Єгипту з РФ додають складності до вивчення того, як дії Росії в Україні зображуються в єгипетських ЗМІ. Розуміння наративу та зображення РФ в єгипетських ЗМІ щодо війни проти України має вирішальне значення для розкриття різноманітних точок зору та впливів, які формують африканський дискурс щодо глобальних справ.

Вибір Al-Ahram Weekly, Egypt Independent та Daily News Egypt для дослідження образу Росії в контексті агресії проти України в єгипетських ЗМІ є виваженим, оскільки базується на кількох факторах. В першу чергу, була врахована їхня популярність у Єгипті та Африці загалом. Al-Ahram Weekly та Egypt Independent є визнаними виданнями зі значною читацькою аудиторією в Єгипті [195]. Аль-Ахрам, одна з найстаріших газет Єгипту, користується широкою аудиторією та вважається авторитетним джерелом новин [195]. Англomовне видання Egypt Independent також посідає чільне місце серед

англомовної аудиторії Єгипту [195]. Щоденні новини Єгипту, англомовна щоденна газета, відома своїм висвітленням різноманітних тем, у тому числі міжнародних справ, що приваблює широку читацьку аудиторію.

По-друге, важливим критерієм для дослідження є їхнє міжнародне охоплення. Хоча ці газети, в першу чергу, обслуговують єгипетських читачів, вони також мають міжнародну читацьку аудиторію завдяки своїй присутності в Інтернеті [195]. Вони доступні в усьому світі через їхні цифрові платформи, що дозволяє їм охоплювати аудиторію за межами Єгипту та Африки.

Третім важливим показником слід визначити тираж і вплив медіа як частково суб'єктивний, але впливовий критерій. Al-Ahram Weekly, як частина газетної групи Al-Ahram, має значний тираж у Єгипті: понад 1 мільйон копій [195]. Egypt Independent як онлайн-видання приваблює читачів не лише в Єгипті, а й у всій Африці та за її межами [195]. Daily News Egypt, ще одна англомовна газета, має помітну присутність як усередині країни, так і за кордоном [195].

Редакційний нейтралітет або упередженість – це важлива основа, за якою визначається надійність засобів масової інформації. Щодо цього дані газети відомі своєю редакційною незалежністю, прагнучи представити збалансовану точку зору з різних питань [195]. Хоча редакційні упередження можуть існувати, вони, як правило, дотримуються професійних журналістських стандартів, надаючи різноманітні думки і новини.

Останнім не менш важливим показником, за яким обиралися медіа джерела стала придатність для вивчення образу Росії: враховуючи їх читацьку базу, вплив і різноманітне висвітлення міжнародних справ, включаючи політичні події, конфлікти та дипломатичні відносини, ці газети пропонують чудову платформу для вивчення зображення Росії в ЗМІ Єгипту щодо її дій в Україні. Їхні різноманітні точки зору та широке висвітлення глобальних подій роблять їх відповідними джерелами для розуміння того, як ЗМІ Єгипту формують і представляють образ Росії в умовах збройної агресії.

З метою виявлення основних характеристик образу РФ були відібрані ключові тематики, присутні в усіх засобах масової інформації, що дозволяють

скласти найбільш повну картину репрезентації російської агресії:

- 1) Ставлення до РФ на ранніх етапах війни з 2014 року;
- 2) Відображення внутрішньої політики Росії в умовах конфлікту;
- 3) Представлення та інтерпретація реакції міжнародної спільноти;
- 4) Природа відносин африканських держав зі сторонами конфлікту.

Зображення раннього етапу дій Росії в Україні, що характеризуються «анексією» Кримського півострова, втручанням у внутрішню політику та окупацією східних територій, викликало різні точки зору та реакції в міжнародних ЗМІ. Al-Ahram, будучи відомим єгипетським джерелом, зображує ранній етап агресії крізь критичну призму, насамперед відображаючи осудливі точки зору західних держав і міжнародних організацій. У статті за березень 2014 року йдеться про засудження «російської анексії» Криму в Раді ООН з прав людини більш ніж 40 переважно західними країнами на чолі зі Сполученими Штатами [151]. У спільній заяві підкреслюється стурбованість групами меншин, зокрема кримськими татарами, і розглядаються повідомлення про викрадення журналістів та активістів [151]. Цей тон підкреслює глибоку стурбованість уразливим становищем меншин і відсутністю міжнародного доступу до Криму після російського військового вторгнення. Використані в заяві формулювання, такі як «глибоко стурбовані», «надзвичайно вразливі» та «вірогідні повідомлення», відображають відчуття терміновості та тривоги щодо ситуації в Криму [151].

Інша стаття протиставляє НАТО та Євросоюзу, які різко засуджують дії Росії, візит Путіна до Криму на п'яту річницю анексії [138]. У матеріалі підкреслюється відмова міжнародної спільноти визнати захоплення землі, наголошується на критиці російського нарощування військової сили в Криму та ймовірних порушеннях прав людини щодо кримськотатарської громади [138]. Твердження Путіна про те, що анексія Криму була здійснена «для захисту етнічних росіян», і його захист легітимності так званого референдуму представлені на противагу засудженню Заходу, що демонструє різку розбіжність в російсько-західних поглядах [138].

Образ та дії Росії в Криму та східних областях України Al-Ahram відображає із застосуванням нарративу міжнародного несхвалення, засудження та невизнання анексії за допомогою статей. Такі прикметники, як «рішуче засуджують», «критикують» і «передбачувані порушення прав», використані в статтях, підкреслюють негативне сприйняття дій Росії. Статті передають відтінок скепсису щодо виправдань окупації та висвітлюють санкції, які були запроваджені Сполученими Штатами та Європейським Союзом, демонструючи тривалі наслідки окупації для міжнародного статусу Росії та відносин із західними державами.

Статті Daily News аналогічно присвячені раннім етапам російсько-українського конфлікту, зокрема, темі анексії Криму, і зображують Росію, її дії та президента Володимира Путіна по-різному. Статті ілюструють суміш засудження, занепокоєння та скепсису щодо дій Росії, а також демонструють націоналістичний запал і стратегічні маневри країни. Огляди DN демонструють наполегливість Путіна у захопленні Криму, ігнорування санкцій та попереджень Заходу [130]. Такі фрази, як «нехтування санкціями», «перші кроки до швидкого поглинання» та «дедалі зухваліший Путін» підкреслюють ігнорування Путіним міжнародної опозиції та рішучість продовжувати анексію територій, всупереч засудженню Заходу [130]. Водночас такі описи, як «патріотичний запал зріс», «рейтинг Путіна підскочив» і «десятки тисяч людей провели підтримані державою мітинги» зображують населення, яке підтримує дії Путіна та відображає націоналістичні настрої [130].

Щодо зображення внутрішньої політики Росії та її лідера Володимира Путіна під час війни Росії проти України у статтях Al-Ahram продемонстрований сильний нарратив російського авторитаризму, агресії та непокори західним державам. Матеріали описують заяви та промови Путіна як «конфронтаційні» та «наполегливі», що характеризуються відчуттям мілітаризації та рішучою позицією проти тиску Заходу [134]. Оголошення Путіним «часткової мобілізації» в Росії як наслідок нападу на Україну зображується як «сміливий» і «загрозливий» крок, що викликає відчуття напруги та потенційного конфлікту

[134]. Такі прикметники, як «погрожує», «попереджений» і «ядерний шантаж», які використовуються в текстах, передають образ Путіна як безкомпромісного лідера, готового застосувати всі засоби для захисту інтересів Росії. Статті підкреслюють ескалацію напруженості та ядерний потенціал присутній у розпорядженні Росії.

Висвітлення новорічного звернення Путіна в статті підкріплено його критикою країн Заходу, звинуваченням їх в «агресії» та спробі використати конфлікт для послаблення Росії [117]. Використана мова, включаючи такі фрази, як «агресія західних держав», «цинічно використовувати Україну» та «лицемірно запевнив», передає відчуття непокори та жертви, натякаючи на те, що Росія є «мішенню» Заходу [117]. Зображення звернення В. Путіна на фоні військового штабу з солдатами підсилює образ мілітаристського лідера, який захищає суверенітет Росії на тлі війни [117].

Публікації Al-Ahram також підкреслюють наполегливість РФ у відкиданні будь-якої можливості повернення Україною Криму [76]. Заяви російських офіційних осіб, зокрема, заступника президента Дмитра Медведєва, характеризуються зухвалою та застережливою риторикою [76]. Відкидання Медведєвим потенційної можливості України повернути Крим як «пропаганду» та попередження, що такі спроби виправдовують використання «будь-якої» зброї, включаючи ядерну, підкреслює безкомпромісну позицію РФ та готовність до рішучих заходів для захисту своїх інтересів [76]. Загалом публікації Al-Ahram зображують внутрішню політику Росії та її керівництво під час війни як авторитарні, агресивні та конфронтаційні щодо Заходу, наголошуючи на наративі непокори та готовності захищати інтереси Росії будь-якими необхідними засобами.

Статті Egypt Independent пропонують критичний погляд на дії президента Росії Володимира Путіна під час російсько-української війни та внутрішньої політики Росії. Мова, використана в цих статтях, відображає скептицизм, критику та підозру щодо мотивів і рішень Путіна. Тон статті, присвяченій спекуляції безкоштовною російською пшеницею ставить під сумнів нібито щиру

пропозицію Путіна безплатно надати зерно нужденним країнам, розглядаючи це як дивний і, можливо, політично мотивований жест [73]. Такі фрази, як «найдивніша пропозиція, зроблена президентом» підкреслюють скептицизм навколо цього жесту. Стаття натякає на політичні мотиви, що лежать в основі пропозиції Путіна, і припускає, що це може бути стратегічний крок, щоб впливати на міжнародну думку на тлі війни, що триває [73]. Інша стаття, в якій розповідається про переміщення ядерної зброї до Білорусі та заявам розвідки США з цього приводу, передає відчуття настороженості щодо дій Росії та потенційних наслідків для глобальної безпеки [39]. Стаття має на меті зобразити обережний підхід офіційних осіб США та Заходу, вказуючи на те, що, хоча вони не можуть прямо спростувати заяви Путіна, вони залишаються пильними та уважними до ситуації [39].

Репрезентація путінської стратегії та дій відносно України помітно простежується в статтях Daily News, зокрема, за 2014 рік. Матеріал описує нарратив, у якому президент РФ зображений як «стратегічний і напористий» лідер, який змінює геополітичний ландшафт на тлі «української кризи» – поширеного терміну у ранній період російсько-українського конфлікту [102]. Мова, використана в статті, відображає відчуття визнання тактики «жорсткої руки Путіна» та підкреслює його досягнення та успіхи в умовах «кризи» [102]. Фрази на кшталт «Путін змінює карту світу» та «кожен день досягає багатьох успіхів» вказують на сприйняття джерелом дій російського президента в якості уявних успіхів [102]. Стаття наголошує на далекосяжних наслідках російсько-української війни, прогнозуючи зміну нинішнього світового порядку, що є досить поширеним проросійським нарративом [102].

Реакція міжнародної спільноти та окремих країн на війну Росії проти України у статтях Al-Ahram зображена через різні лінзи, демонструючи суміш альянсів, стурбованості та позицій щодо поточного конфлікту. Ці статті представляють нюансований погляд на різні країни та їхні підходи до кризи, наголошуючи на дипломатичних відносинах і глобальних наслідках. Позицію Китаю зображують як підтримку Росії, наголошуючи на «добре збалансованій

позиції» та надаючи «рішучу підтримку» «головним інтересам» Росії [136]. Путін зображений як вдячний за підхід Китаю, що відображає наратив, який припускає зближення між двома націями в контексті української кризи [136]. Зустріч Шанхайської організації співробітництва підкреслює альянс, що врівноважує вплив США, вказуючи на солідарність між державами-членами, включаючи Індію, Пакистан і колишні радянські країни [136].

І навпаки, реакція Сполучених Штатів, сформульована у заявах державного секретаря Ентоні Блінкена, рішуче засуджує дії Росії, характеризуючи їх як «жахливі» та, ймовірно, як воєнні злочини [41]. Зауваження Блінкена підкреслюють відкриття масових поховань в Україні та закликають до відповідальності, наголошуючи на необхідності документувати звірства та називати їх потенційними воєнними злочинами [41]. Блінкен також визнає та вітає те, що він сприймає як зростання тиску на Росію з боку Китаю та Індії, що вказує на почуття глобальної стурбованості агресією Росії [41]. У статтях також висвітлюються заклики Південної Африки та Сполучених Штатів до тісної співпраці на різних фронтах, включаючи охорону здоров'я, безпеку та зміну клімату [183].

Позиція Єгипту, як висловив міністр закордонних справ Самех Шукрі, виступає за дипломатичне вирішення «російсько-української кризи», наголошуючи на діалозі та дипломатичних каналах для досягнення політичного врегулювання [157]. Шукрі підкреслює негативні економічні наслідки кризи для міжнародної економіки, особливо для країн, що розвиваються, таких як Єгипет, наголошуючи на необхідності стабільності та вирішення дипломатичними засобами [157]. Статті Al-Ahram тією чи іншою мірою представляють спектр міжнародної реакції на війну Росії, демонструючи різні позиції, альянси та дипломатичні підходи, прийняті різними країнами та глобальними гравцями. Статті дають зрозуміти складність і наслідки війни в глобальному масштабі, підкреслюючи важливість дипломатичного діалогу та співпраці.

Статті Egypt Independent також висвітлюють різну міжнародну реакцію на дії Росії під час війни, особливо підкреслюючи взаємодію з Північною Кореєю,

блоком БРІКС та сприйняття західних втручань. Мова, використана в цих статтях, передає дипломатичну напруженість, геополітичні стратегії та потенційні зміни в динаміці глобальної влади. Медіа пише про дипломатичний обмін між В. Путіним і Кім Чен Ином під час візиту останнього до Росії [137]. У статті обговорюється прихильність Путіна підтримувати «добросусідські відносини» з Північною Кореєю, попри міжнародні санкції проти Пхеньяна [137]. У статті наголошується на обговоренні можливої співпраці в авіабудуванні та інших галузях на тлі російсько-української війни.

У матеріалах Egypt Independent також розглядаються складні ситуації в економічній групі БРІКС, окреслюються геополітичні виклики та потенційне розширення блоку під час воєнних дій, підкреслюється значення саміту у визначенні майбутнього напрямку руху блоку та його позиції проти того, що він сприймає як «домінування Заходу в міжнародному порядку» [99]. Реакція на російсько-українську війну з боку США висвітлюється висловом «західне втручання» [87]. Матеріал відображає переконання серед російських політичних кіл, що Захід прагне обмежити «глобальний вплив» Росії та сприяти однополярній системі [87]. Є припущення, що Росія очікує реструктуризації світового порядку, потенційно передбачаючи формування окремого блоку поза впливом Заходу та Росії [87].

У контексті африкансько-російських відносин стаття Egypt Independent представляє переважно позитивний погляд на їхню природу, наголошуючи на святкуванні 80-річчя дипломатичних відносин між Єгиптом і Росією [61]. Мова, використана в статті, передає відчуття товарищескості, взаємоповаги та історичної значущості двосторонніх зв'язків між двома країнами. Відображення відносин між Єгиптом і Росією в матеріалах характеризується такими фразами, як «глибокі єгипетсько-російські відносини», «збереження спільних дій у напрямку розвитку співпраці» і «сприяння дружбі між народами обох країн» [61]. Ці фрази підкреслюють характер взаємин і зобов'язання обох країн посилювати співпрацю в різних сферах, одночасно сприяючи почуттю дружби та співпраці між їхніми громадянами.

Daily News Egypt пропонує аудиторії публікації, що відображають зміну глобальної динаміки та альянсів в контексті російсько-української війни. У DNE описується поглиблення стратегічного партнерства Росії з Алжиром як відповідь на спроби США запровадити санкції проти Алжиру за його відмову приєднатися до санкцій проти Росії [65]. Це партнерство розглядається як частина позитивного зрушення, яке підриває американську гегемонію в регіоні [65]. Загалом газета схиляється до підкреслення зміни в динаміці глобальної влади. Статті зображують нові партнерства та взаємодію за участю Китаю, Росії та їхніх союзників як виклик традиційному американському впливу, що свідчить про погодження джерела з позицією про багатополярний світ, де інші країни підтверджують свою геополітичну присутність [65].

Публікації Al-Ahram аналогічно дивують ілюстрацією позитивної співпраці між Єгиптом і Росією, наприклад, в будівництві атомної електростанції Ель-Дабаа (DNPP), що відображає поглиблення їхніх відносин під час війни Росії проти України [67]. Текст матеріалу передає почуття взаємної прихильності та партнерства між двома країнами, наголошуючи на значенні проєкту для енергетичного розвитку Єгипту та двостороннього співробітництва [67].

Таким чином, Al-Ahram Weekly, Egypt Independent і Daily News Egypt є надійними та авторитетними ЗМІ в Єгипті, а також мають значний вплив на африканському континенті. Їхня широка читацька аудиторія, онлайн-доступність, різноманітне висвітлення та редакційні стандарти роблять їх слушним вибором для дослідження образу Росії та її агресивних дій проти України в єгипетському медіаландшафті. Висвітлення у матеріалах різних аспектів російсько-української війни варіюється в залежності від тематики: негативне висвітлення характерне для внутрішньої політики РФ, рішень президента та міжнародної реакції, у той час, як риторика змінюється, коли темою стають російсько-африканські відносини.

3.3 Агресія Росії на прикладі ЗМІ Нігерії (African Independent Television, TheCable, Premium Times, Daily Trust)

Нігерія як одна з найбільш густонаселених і впливових країн Африки по праву займає значне місце в медіаландшафті та геополітиці континенту. Це держава з найбільшим ВВП серед африканських країн, яка у 2022 році досягла показника у майже 477,4 млрд доларів США [89]. Для доведення того, чому Нігерію та її ЗМІ потрібно розглядати для аналізу образу Росії з точки зору агресивної зовнішньополітичної поведінки держави відносно України, слід навести аргументи.

Як було зазначено, Нігерія є найбільш густонаселеною країною Африки, чисельність населення якої перевищує 200 мільйонів осіб [78]. Цей демографічний вплив дає Нігерії значний голос і вплив на африканському континенті. Завдяки великій кількості населення нігерійські ЗМІ мають широке охоплення та вплив у Західній Африці та за її межами, що робить їх ключовим гравцем у формуванні наративів та думок у регіоні. Нігерія відіграє ключову роль у Західній Африці, слугуючи економічним і політичним центром. Вплив держави поширюється за межі її кордонів, та відчувається на сусідніх країнах та регіональній динаміці. Політична позиція країни та історична участь у регіональних конфліктах та дипломатичних справах роблять сприйняття ЗМІ міжнародних подій, у тому числі російської агресії, вартими уваги та впливовими в регіоні.

Не слід забувати, що Нігерія є членом багатьох міжнародних організацій, включаючи Організацію Об'єднаних Націй (ООН), Африканський Союз (АС) та Економічна спільнота держав Західної Африки (ECOWAS) [78]. Дипломатичні зобов'язання, які випливають з цього факту, сприяють її глобальному значенню. Нігерія підтримує дипломатичні відносини з різними країнами, надаючи своїм ЗМІ перспективу під впливом її відносин з міжнародними гравцями, потенційно впливаючи на те, як вона висвітлює глобальні конфлікти, включаючи агресію Росії. Засоби масової інформації Нігерії часто представляють або відображають ширші африканські перспективи через велику кількість населення та

регіональний вплив. Аналіз висвітлення нігерійськими ЗМІ дій Росії може дати зрозуміти, як Африка в цілому дивиться на подібні конфлікти.

Окрім зазначеного, Нігерія має історичні зв'язки як з Росією, так і з Україною, хоча на різних рівнях [78]. Вивчення того, як нігерійські ЗМІ висвітлюють конфлікт, може виявити історичні нюанси, що впливають на це. На додаток до цього, Нігерія має торгові та економічні інтереси, на які можуть вплинути глобальні конфлікти. Розуміння того, як нігерійські ЗМІ сприймають агресію Росії, може пролити світло на її економічні наслідки для регіону.

Висвітлення міжнародних подій, зокрема щодо війни Росії проти України, у нігерійських ЗМІ на прикладі відібраних African Independent Television (надалі – АІТ), TheCable, Premium Times та Daily Trust демонструє кілька панівних особливостей, упереджень і інструментів впливу на аудиторію, притаманних усім проаналізованим джерелам. Серед основних особливостей висвітлення інформації виділяються наступні:

- 1) Розгляд війни здебільшого в контексті геополітики;
- 2) Схильність до «стороннього огляду» російської агресії;
- 3) Висвітлення гуманітарних наслідків війни;
- 4) Політичне та дипломатичне залучення африканських держав.

Висвітлення нігерійських засобів масової інформації часто зосереджується на геополітичному вимірі війни між Росією та Україною, підкреслюючи блокову напруженість, військові дії та глобальні наслідки. У першій статті за запитом «Росія» газета African Independent Television пише про вплив «конфлікту між Росією та Україною» на надходження сирої нафти до Нігерії та подальші геополітичні наслідки на міжнародному ринку нафти [120]. У статті підкреслюється, що «конфлікт змінив структуру торгівлі», вплинувши на експорт нігерійської сирої нафти до Азії, зокрема Індії [120]. Зниження експорту нігерійської сирої нафти до Індії пояснюється збільшенням переваги Індії щодо знижених російських барелів на тлі військових дій [78]. Ця зміна попиту означає геополітичну перебудову торговельних відносин нафти, що впливає на ринок Нігерії в Азії [78].

Інша стаття джерела Daily Trust також служить прикладом зосередження уваги на геополітичних аспектах російсько-української війни шляхом висвітлення ширших глобальних наслідків конфлікту [173]. Матеріал проливає світло на те, як війна виходить за межі безпосередніх кордонів Росії та України, впливаючи на різні регіони та глобальні системи, та окреслює масштабні теми: геополітична залежність європейських держав від постачання енергоносіїв РФ, роль України як експортера зерна, потоки біженців та зміна міграційної карти світу [173].

Для медіа Нігерії характерним є акцент на економічних наслідках конфлікту для міжнародної спільноти загалом та окремо для Африки, аналізі його впливу на регіональну стабільність, дипломатичні альянси та динаміку глобальної влади, що свідчить про прагнення до об'єктивного та всебічного висвітлення з точки зору залучення всіх можливих гравців. Водночас це може свідчити про переслідування мети зберегти імідж Нігерії як держави, що дотримується нейтралітету в поглядах на російсько-українську війну та зосереджується на прямих економічних наслідках.

Для медіа Нігерії притаманним є «сторонній» огляд війни як явища сучасної системи міжнародних відносин. Так, аналітичний матеріал, опублікований The Premium Times, надає огляд російсько-українському конфлікту та порівнює його з ситуацією «Catch-22», маючи на увазі парадоксальну проблему, яку складно вирішити, тому що один спосіб її вирішення автоматично виключає інший [168]. З усім тим, автор висуває тезу, що поточна війна – це випадок дилеми безпеки, яку можна вирішити лише шляхом взаємовигідних угод [168]. Інша стаття того ж видання присвячена висвітленню російської агресії через її вплив на світову продовольчу кризу. Зазначається, що між Росією та Україною ще немає ознак угоди про припинення вогню, але подається дана інформація не в контексті важливості вирішення конфлікту заради миру, а через «нестачу їжі», оскільки, мовляв, «Росія та Україна виробляють майже 30% світового виробництва сечовини та 26% світового калію» [28].

Нігерійські медіа, як і досліджувані африканські ЗМІ у своїй більшості, висвітлюють конфлікти з оглядом гуманітарних наслідків. Така схильність свідчить про те, що нігерійські ЗМІ вважають своєю етичною відповідальністю привернути увагу до гуманітарних криз, і загалом є позитивною ознакою для будь-яких медіа. Вони віддають пріоритет звітності про людську ціну війн та конфліктів, щоб підтримувати принципи журналістики та служити «голосом безмовних», гарантуючи, що страждання постраждалого населення не залишаться непоміченими.

На відміну від ЗМІ Нігерії, медіа КНР, контрольовані державою, рідко проливають світло на гуманітарні наслідки російської агресії. «Жорстокими» були названі ракетні удари РФ у військовий потяг на залізничній станції Чаплине у Дніпропетровській області у публікації АІТ [37]. Джерело повідомило про знищення понад двісті українських військовослужбовців та десять одиниць техніки [37]. У статті було зазначено про невизначеність з тим, чи мали вплив удари на атомну електростанцію. Вираз «потерпіла від війни нація» вказує на співчуття редакторів газети до загиблих [37]. Іншим прикладом слугуватиме матеріал АІТ, де розповідається про чотириста нігерійських студентів, які, перебуваючи в Україні, були вимушені залишити державу, зокрема навчання, на тлі російського вторгнення [116]. Згідно з матеріалом TheCable «жахливе відео показує вибухи, що висвітлюють небо над Україною, коли російські збройні сили вторглися в країну», внаслідок чого було вбито 40 українців [113].

Ще однією ознакою, яка характерна для медіа Нігерії, є акцент на африканських зусиллях з миробудування та дипломатії. З 2022 року TheCable пише про те, як Україна шукає підтримки африканських держав у російсько-українській війні, про запобігання з боку Африки продовольчої кризи та дії Нігерії з виведення російських військ з території держави [103; 112; 114]. На додаток, The Premium Times має багато амбітних матеріалів із заголовками на кшталт «Африканські миротворці рятують європейців від взаємної бійні» в яких йдеться про те, що якщо «безглузда війна» в Україні не буде доведена до швидкого та мирного завершення, як це намагаються зробити африканські

лідери, то вона торкнеться всього людства [86]. Європейці подаються як ті, хто не бажають завершення війни та лише провокують її продовження [86]. Подібна авторська позиція, опублікована джерелом, свідчить про погодження редакції на її розповсюдження та перебільшення африканського внеску поруч з демонізацією США і Західної Європи. Даний матеріал є проявом однієї з небагатьох викривлених статей, що мають натяк на проросійську позицію.

Після проведення аналізу змісту повідомлень та виявлення ключових характерних ознак, що притаманні медіа в контексті російської агресії, слід зазначити чинні упередження, що містять в собі потенціал до впливу на свідомість аудиторії.

Передусім, в медіа Нігерії присутня відповідність джерел глобальним наративам, що впливає на об'єктивність огляду інформації. ЗМІ держави демонструють узгодженість із загальноприйнятою риторикою, на яку впливають міжнародні сили, що формують їхні звіти та висвітлення. Даний феномен частково пов'язаний з тим, що у медіа може бути відсутній власний штаб працівників у сфері журналістики та аналітиків, які пропонують власний погляд на проблематику.

Джерело TheCable не містить статей з розділу «Opinion», в яких об'єктивно досліджується російсько-українська війна і пропонуються різні погляди. Газета найчастіше публікує матеріали, які надають сухий огляд подій з посиланнями на міжнародні джерела (CNN, The Economic Times), що ускладнює процес виявлення характеристик медіа [102; 115; 158]. Аналогічно до матеріалів міжнародних інформаційних каналів звертається Daily Trust [83]. Проте, The Premium Times слугує радше винятком, аніж підтвердженням даної тенденції, оскільки є джерелом, в якому присутні переважно авторські статті з представленими різноманітними точками зору на проблематику.

Слід зазначити, що регіональні інтереси Нігерії потенційно впливають на упередженість медіа, а їх виникнення може бути обґрунтоване через регіональні інтереси держав, історичні зв'язки та альянси, що впливає на зображення подій і вибір ракурсу новин. До прикладу, вживання з боку Daily Trust висловів

«українська криза», «українська війна» навіть після фактичного нападу РФ, заміна терміну «війна» словом «криза» або пом'якшеним словом «конфлікт» може свідчити про намагання уникнути лексики, яка потенційно може зіпсувати відносини з російською стороною [69; 180]. АІТ публікує новини з теплими зображеннями проведених російсько-нігерійських зустрічей на вищому рівні, зазначаючи відвідування культурних заходів в Санкт-Петербурзі на кшталт виставки «Я уявляю Нігерію», на якій були представлені «роботи молодих російських художників» [94]. Подібні публікації можна помітити серед інших статей з зображеннями воєнних злочинів РФ. Не рідко цим джерелом згадуються спільні ініціативи Росії та Нігерії у сфері освіти [175].

По-третє, ЗМІ Нігерії не змогли оминати таке явище як вибіркоче висвітлення у своїх матеріалах. Їхнє упередження проявляється через часткове окреслення або акцентування на конкретних аспектах конфлікту на основі політичних чи ідеологічних уподобань медіа. Так, у джерелі TheCable майже немає публікацій на тему російських воєнних злочинів та відповідальності за них. Окрім того, джерело пропонує досить багато матеріалів щодо обґрунтування російської позиції, майже не пропонуючи матеріали, в яких була б представленою українська перспектива [104; 115]. The Premium Times, своєю чергою, не згадує майже нічого про європейську підтримку України та дії, націлені на припинення російської агресії, натомість зосереджуючись на економіці та ризиках для африканських держав.

По суті, висвітлення агресії Росії в нігерійських ЗМІ, таких як АІТ, TheCable, Premium Times і Daily Trust, включає різні панівні теми, потенційні та наявні упередження та має відповідний вплив на суспільне сприйняття. Публікації джерел висвітлювали складну геополітичну напруженість між Росією та Україною, проливаючи світло на військові дії, дипломатичну відповідь і ширші глобальні наслідки. Нігерійські ЗМІ розповідали про гуманітарні наслідки, наголошуючи на жертвах серед цивільного населення, переміщенні та суспільних наслідках конфлікту.

Проте у звітах були помітні упередження, на які, ймовірно, вплинули глобальні наративи, регіональні інтереси чи ідеологічні схильності. Існування даних упереджень призводить до вибіркового висвітлення та акцентах на конкретних проявах агресії, формуючи сприйняття аудиторії на різних рівнях.

3.4. Російська агресія крізь призму медіа Уганди (Daily Monitor)

Обґрунтування вибору Уганди для дослідження полягає в кількох ключових моментах. По-перше, Уганда є унікальною державою в регіоні, що має свої особливості в політичній та медіасферах. Внутрішньополітична стабільність країни має велике значення у контексті складності політичної ситуації на африканському континенті. Розвиток медійних платформ, активний журналістський рух та володіння Угандою різноманітними медіаресурсами сприяють збагаченню інформаційного простору регіону. По-друге, дана країна відіграє значущу роль у субрегіоні Східної Африки, беручи активну участь у ключових політичних ініціативах, на кшталт миротворчої діяльності в Ліберії та Сомалі, та маючи вагомий вплив на сусідні африканські країни. Уганда активно працює над питаннями гуманітарної допомоги та розвитку, співпрацюючи з міжнародними організаціями. Обране джерело для дослідження, Daily Monitor, є важливим інформаційним ресурсом Уганди, що має вплив на громадську думку та інформаційну політику в країні.

Вивчення відображення російської агресії в медіа Уганди є важливим, оскільки Уганда є частиною африканського континенту, де вплив Росії та її зовнішньополітичні дії мають свої наслідки. Дослідження цього впливу через призму медіа дозволить краще зрозуміти, які позиції та думки про агресію Росії існують у цьому регіоні. Окрім того, вивчення цієї теми у медіа Уганди дозволить виявити можливі варіації та особливості сприйняття війни Росії проти України в африканському контексті, що є важливим для загального розуміння міжнародних відносин та впливу подій на різні регіони світу.

Згідно з джерелом Muck Rack, яке з 2009 року досліджує базу інформаційних агентств, Daily Monitor є провідною незалежною газетою Уганди, яка публікує матеріали на щоденній основі [51]. Аудиторія джерела становить понад 1 млн осіб, що є високим показником охоплення серед африканських держав [51]. Газета була заснована в 1994 році й отримала назву The Monitor, яка пізніше була перейменована у Daily Monitor [51]. За словами газети, вона гарантує незалежність редакторів та журналістів через свою приватну власність [51].

У глобальній мережі Інтернет є інформація, згідно з якою газета Daily Monitor у 2013 році поряд з іншими джерелами Уганди була закрита через діяльність поліції держави з виявлення контролю на медіа з боку уряду [45]. Однак, цьому немає прямих підтверджень з боку джерел, які досліджують медіа на рівень упередженості та довіри. На сторінці Media Bias / Fact Check опубліковано, що газета має помірний ліберальний ухил та публікує здебільшого фактичну інформацію [53]. Маючи лівоцентристський ухил за визначенням дослідників, матеріали газети заслуговують на довіру [53]. При цьому, зазначається, що газеті не вистачає прозорості інформації та присутнє походження з країни з обмеженою свободою преси: джерело належить кенійському конгломерату The Nation Media Group, через що рейтинг її свободи оцінюють як обмежений [53].

Аналізуючи Daily Monitor в контексті публікації матеріалів про російську агресію, помітно, що загалом згадки про РФ починаються з 2009 року, враховуючи, що газета розпочала діяльність в 1994 році. Однак, не виключено, що більш ранні архівні матеріали були видалені. Російсько-українська війна на етапі 2014 року досить слабо висвітлена в газеті: серед більш ніж 3249 згадувань РФ в архіві лише дві були присвячені російській агресії з однією, присвяченою окупації територій [146; 181]. При цьому, навіть згадані публікації є вплетеними в контекст протистояння Росії з країнами НАТО. З цього випливає, що репрезентація початкового періоду російсько-української війни (з 2014 року) є обмеженою в порівнянні з західними засобами масової інформації та

східноазійськими виданнями.

Стаття «Ukraine: What are Putin's calculations?» опублікована в березні 2014 року є однією з небагатьох статей, пов'язаних з російською агресією в зазначений період [181]. Не дивлячись на малу кількість матеріалів, присвячених Україні у 2014 році, дана публікація достатньою мірою розкриває механізми прийняття рішень в Москві та мотивацію В. Путіна. З погляду Daily Monitor, Володимир Путін, є єдиною особою, що приймає остаточні рішення в державі, тому відчуває постійну напругу через дії західних держав і впевнений в їх намірах дестабілізувати Росію [181]. Daily Monitor наводить цитати російського президента, де він зазначає, що відмова Віктора Януковича підписати угоду про асоціацію з ЄС була використана як «привід для підтримки опозиційних сил у їхній боротьбі за владу», чим скористалися США та країни ЄС [181]. Відповідно, вказано, що майбутнє членство України в НАТО – пряма загроза національним інтересам Москви [181]. Примітно, що в статті не висвітлюється однобокий підхід до проблематики російського втручання, а наводяться фактичні дані, за якими читачу стає можливим оцінити загальну картину подій. Так, вказується, що В. Путін, за його словами, «не має наміру воювати з українським народом, а лише захищає його від західного втручання», та одразу ж джерело додає ремарку, згідно з якою національні інтереси першочергові для президента РФ: переконатися, що новий уряд у Києві не зможе вивести Чорноморський флот з Криму, і що нові лідери України «двічі подумають, перш ніж прийняти Захід і відкинути Росію» [181]. У примітках до статті вказано, що Крим є центром «проросійських настроїв», де більшість жителів вважають себе етнічними росіянами та спілкуються російською [181]. І хоча майже вся стаття здебільшого побудована навколо В. Путіна та його параної відносно Заходу, вона надає аудиторії перше враження про природу російсько-української війни з більш-менш фактичної точки зору.

Через рік відбулося наступне згадування України: в червні 2015 року Daily Monitor публікує статтю під назвою «Russia outs plan to stop NATO». Дані стаття аналогічно першій побічно веде розповідь про Україну в контексті відносин Росії

з країнами Заходу [146]. Не дивлячись на те, що станом на 2015 рік подібна особливість була притаманна багатьом медіа, це певною мірою свідчить про те, що станом на 2014-2015 роки джерело не бачило Україну самостійним суб'єктом міжнародних відносин, матеріали про який можуть бути опубліковані лише в якості побічного продукту на додаток до розгляду міжнародних подій. Додатковим підтвердженням тези може слугувати статистика: загальна кількість згадувань за ключовим словом «Russia» складає 3249 найменування, у той час, як Україні присвячено 1614, що майже на 50% менше [52].

За змістом стаття оповідає про оновлення військово-морської доктрини РФ у зв'язку з розширенням НАТО. Джерело вказує, що не дивлячись на попереднє погіршення у відносинах Росії та Заходу, «війна в Україні ще більше підвищила напруженість до рівня, якого не було з часів холодної війни» [146]. Використовуючи словосполучення «війна в Україні» газета тим самим підкреслила внутрішню природу конфлікту, відмежовуючи його від російського втручання. Крім того, після прочитання тексту в аудиторії може скластися враження, що Україна є «яблуком розбрату» у відносинах НАТО з Росією. Проте, при згадуванні Кримського півострову в контексті цілей РФ з облаштування Чорноморського флоту у статті використовується слово «анексія» та вираз «українській півострів», що свідчить про усвідомлення належності території та визнання джерелом Криму українським [147]. Враховуючи тональність повідомлення, можна стверджувати, що воно не містить відкритої прихильності до сторін у війні та проросійської позиції. Однак, потрібно враховувати, що на той час ще активно використовувалися вирази «війна в Україні», а сама держава не згадувалася відірвано від інших акторів міжнародних відносин.

З 2022 року обсяг згадувань України в архіві Daily Monitor значно збільшився у зв'язку з повномасштабним військовим вторгненням Росії. Матеріали, в яких описується сучасний стан війни РФ проти України, серед інших почали містити виключно українські сюжети без залучення інших суб'єктів міжнародних відносин. Основними темами, навколо яких побудована серія публікацій про російську агресію проти України на сучасному етапі, є

наступні: образ та сприйняття війни, мирні ініціативи африканських держав, двосторонні відносини африканського континенту з РФ та Україною з початку повномасштабного вторгнення та вплив війни на держави Африки, зокрема, Уганду.

У березні 2022 року на сторінках газети Daily Monitor з'являється матеріал, який розглядає російську агресію проти України у 2022 році як безпідставну та засуджує дії РФ у війні, яка призвела лише до смертей та руйнування [109]. Публікація надає детальні фактичні аргументи, що засуджують дії Росії, використовуючи епітети та вирази, які вказують на неправомірність атак та сильно осуджують втручання Росії в Україну [109]. Тональність статті виражає антипатію щодо дій Росії, акцентуючи на загрозі міжнародній стабільності та правопорядку: «Якщо Росії дозволено заволодіти мирною, суверенною нацією без будь-якого обґрунтування за міжнародним правом, тоді ніяка територіальна цілісність чи суверенітет будь-якої країни не є безпечним» [109]. У статті згадується позиція Африканського Союзу, Південної Африки, Кенії та Уганди, які вимагають від Росії відкликати війська з України та дотримуватися принципів міжнародного права. Текст також сприймає російську агресію як загрозу свободі, самовизначенню та суверенітету, закликаючи світ виступити проти цієї агресії [109].

Однак, через місяць після повномасштабного вторгнення на початку квітня 2022 року джерелом була опублікована стаття «African support on Ukraine shows Kremlin's soft power», де в нетиповому для інформаційного поля того часу ключі була представлена інформація про підтримку африканських держав, які є «найбільшими захисниками» доктрини африканської єдності [27]. Не дивлячись на те, що в статті читачам пропонується один з можливих поглядів на зовнішньополітичну діяльність Володимира Путіна, в тексті використані епітети та цитати, що потенційно сприяють позитивному сприйняттю дій Кремля. Публікація відобразила африканську підтримку Росії та розкрила її історичні корені у протистоянні проти імперіалізму та колоніалізму [27]. Наведені висловлювання різних політичних діячів, які підтримують Росію, на кшталт

панафриканської фігури Кемі Себа, що акцентують на відсутності вини Росії в історичних злочинах, як колоніалізм та работоргівля [27]. Текст демонструє, що значна кількість африканських країн, у тому числі Уганда, виявила певну дипломатичну амбівалентність або виразила підтримку Росії в резолюції ООН [27]. Автори також відзначають позитивне сприйняття Росії в Африці коштом історичних зв'язків та співпраці з країнами цього регіону ще з радянської епохи [27]. Стаття стверджує, що Росія отримує підтримку через соціальні мережі та інші медіа, що посилюють її м'яку силу в Африці.

Оцінюючи друге повідомлення з точки зору фактологічного матеріалу не можна стверджувати, що наведені в публікації дані є неправдивими, проте, з точки зору висловлення позиції щодо держави, що стала жертвою невинного військового нападу з боку Російської Федерації, подібне висвітлення не є доречним. З наведених даних можна зробити висновок, що Daily Monitor дійсно дотримується принципу фактологічного розкриття матеріалу, що стосується сприйняття сучасного етапу війни Росії проти України, намагаючись охопити різні точки зору на проблематику.

Мирні ініціативи Африки стосовно війни Росії проти України в матеріалах Daily Monitor позначені як важливі, але одночасно призначені для демонстрації нейтральності держав у конфлікті. Наприклад, в матеріалах наголошується, що «мирні зусилля можуть допомогти ПАР відновити свій образ як нейтрального гравця і посередника після звинувачень у прихильності в бік Росії» [25]. Інша частина матеріалів присвячена сприйняттю мирних ініціатив Африки стосовно війни Росії проти України як спроби «брокерства миру» [26]. Подібні повідомлення акцентують на спільному «безкорисному» зусиллі африканських лідерів у досягненні миру [26]. Загальну тональність повідомлень з теми можна оцінити як зрілу та здебільшого нейтральну, проте з підтекстом критики африканських країн, які неоднозначно ставляться до конфлікту. Публікації прагнуть показати об'єктивність, але водночас виражають певні застереження щодо ставлення Африки до війни між Росією та Україною.

Відносини африканських держав з Росією здебільшого визначаються складністю становища, в якому опинилися перші. Перебування в розбіжності між принципами ненападу, захисту територіальної цілісності з одного боку, та ресурсною залежністю від РФ з другого створюють непросту ситуацію непростого вибору для африканського континенту.

Великою мірою на собі відчула це Південно-Африканська республіка. У статті за липень 2023 року під назвою «Arresting Putin a 'declaration of war' – Ramaphosa» виділяється складне становище Південної Африки щодо відносин з Росією в контексті війни, тема, яка безперечно може бути розглянута з різних поглядів [33]. Тональність повідомлення є обережною, з підкресленням дипломатичної складності ситуації. В статті намагаються продемонструвати напруженість відносин між країнами, зокрема в контексті спроби розв'язати російсько-українську війну та торговельних зв'язків між ПАР і Росією. Південноафриканський президент Сиріл Рамафоса у відповіді на звернення головної опозиційної партії в країні характеризує їхню заяву як «нерозсудливу» та наголошує на загрозі національній безпеці [33]. Він зазначає, що арештування Володимира Путіна може призвести до «декларації війни» з боку Росії, що порушує Конституцію країни [33].

Газета висвітлює складність африкансько-українських відносин на тлі війни. В одній зі статей, в якій висвітлюється 10-крокова ініціатива Зеленського щодо миру в Україні, Daily Monitor відзначає зусилля українського президента у спробах гарантувати мир [178]. Текст наголошує на плані Зеленського, який стосується проблем світової безпеки харчових ресурсів, ядерної безпеки, енергетичної безпеки та звільнення всіх полонених і депортованих [178]. Державний секретар зовнішніх справ України Дмитро Кулеба закликає африканські країни підтримати цей мирний план Зеленського та акцентує на важливості цього у побудові миру в Україні [178]. Йдеться також про зусилля України з покращення відносин з африканськими країнами [178]. Водночас в іншій статті, DM висловлює стурбованість африканських країн з приводу висхідної допомоги Заходу Україні в контексті війни [22]. Зазначається, що така

допомога «підірвала плани розвитку та боротьби зі зміною клімату в Африці» [22]. Деякі представники африканських країн висловлюють недовіру до «донорських» країн, особливо в контексті невиконання обіцянок про фінансову підтримку для боротьби зі зміною клімату та розвитку. Текст також відзначає, що залишається питанням фінансування «збитків» для країн, які постраждали від зміни клімату [22].

Не менш важливою складовою, яка висвітлюється джерелом в контексті війни, є її вплив на африканську спільноту, зокрема, Уганду. В деяких матеріалах присутній відвертий цинізм висловлень, який не притаманний для інформаційного поля західних ЗМІ. Здебільшого публікації розкривають вплив війни з точки зору економіки: одна зі статей прямо оповідає про суттєве підвищення цін на нафту з моменту повномасштабного вторгнення РФ, яка Африка не бачила з 2014 року [111]. В тексті можна побачити вирази про те, що «російсько-українська напруженість» спричиняє підтримку високих цін на пальне в Уганді [79]. Daily Monitor прогнозує більше шкоди для Уганди в контексті впливу війни та стабільне підвищення цін, ніж іншим країнам Субсахарської Африки [79].

У статті від редактора газети під назвою «Russia-Ukraine conflict illuminates agric deficits» прописані пропозиції, як держави Африки можуть «виграти» в агропромисловому секторі «завдяки російсько-українському конфлікту», що важко вкладається в ліберальний порядок денний [156]. Аналогічно в архіві агентства можна побачити публікації, назва яких говорить сама за себе: «Як війна Росії може допомогти нашому миру» [97]. В назві використаний оксюморон, який вказує на парадоксальну можливість отримати вигоду від повномасштабного збройного нападу на Україну.

На підставі опрацьованих статей можна зробити висновок, що Daily Monitor, попри певні неоднозначні сюжети та слабе висвітлення проблематики у 2014 році, представляє російську агресію проти України як серйозну загрозу для міжнародної стабільності та правопорядку. Газета акцентує на тому, що вторгнення Росії на українські території порушує міжнародне право та принципи

суверенітету країн. Daily Monitor активно підтримує мирні ініціативи та зусилля Африки та інших країн у врегулюванні конфлікту, а також висвітлює занепокоєння африканських держав щодо реакції Заходу на війну та їх бажання забезпечити стійкі мирні рішення.

Варто відзначити, що з 2022 року Daily Monitor підкреслює важливість міжнародної підтримки України та виступає за вжиття активних заходів для забезпечення мирного врегулювання конфлікту, враховуючи його вплив на світову економіку та безпеку. Такий підхід газети свідчить про високий рівень уваги до проблеми російсько-української війни та підтримки України в боротьбі за свою територіальну цілісність та суверенітет.

3.5. Порівняльний аналіз повідомлень африканських ЗМІ різних регіонів на поточному етапі російської агресії проти України

На сучасному етапі російсько-української війни, медійний простір африканських країн став сценою жвавого та різноманітного висвітлення подій. Представники ЗМІ різних регіонів Африки у своїх повідомленнях стали активно аналізувати та розглядати розвиток повномасштабного військового вторгнення Росії, інтерпретуючи події через власні призми та контекст своїх країн. У даному дослідженні, окрім вже вивчених африканських джерел, будуть проаналізовані додаткові джерела, які містять цікаву та значущу інформацію щодо уявлення про події в контексті російської агресії в африканських ЗМІ. Це дозволить здійснити більш глибокий та повний порівняльний аналіз тенденцій висвітлення російської агресії та його впливу на образ РФ в африканському медійному просторі.

Таблиця 3.1 містить аналіз політичної афілійованості різноманітних африканських та міжнародних ЗМІ на фоні російсько-української війни. Медіа класифіковано за ступенем своєї політичної афілійованості у відношенні до війни Росії проти України та власним висвітленням щодо образу Росії. У таблиці відображені такі видання, як Afrique Media, Panafrican Radio, RT Africa, Sputnik

(які відкрито проросійські), Daily Monitor, African Independent Television, Premium Times, Daily Trust, (помірні/нейтральні), Al-Ahram, Egypt Independent (здебільшого прозахідна спрямованість), а також ті, що було важко визначити чи матеріали яких залежать від конкретної тематики – TheCable та Daily News. Ця таблиця дозволяє зробити порівняльний аналіз позицій та ставлення відповідних медіа до подій у відношенні до українсько-російського конфлікту. Потрібно звернути увагу на те, позиція представлених медіа не завжди залежала від належності до того чи іншого регіону.

Таблиця 3.1 – Порівняльний контент-аналіз повідомлень африканських ЗМІ за критерієм політичної афілійованості

Політична афілійованість	Afrique Media, Panafrican Radio, RT Africa, Sputnik	Daily Monitor, African Independent Television, Premium Times, Daily Trust	Al-Ahram, Egypt Independent	TheCable, Daily News
Проросійська спрямованість	+	-/+	-	-/+
Помірність/нейтральність	-	+	-/+	-/+
Прозахідна спрямованість	-	-/+	+	-/+
Важко визначити/залежить від тематики	-	-/+	-	+

Таблиця 3.1. відображає політичну афілійованість різних африканських ЗМІ, згрупованих по подібності поглядів, із зазначеними категоріями: «+» позначає, що відповідне видання підходить під цей критерій, «-/+» частково

підходить та «—» не підходить.

Таблиця містить оцінку політичної афілійованості різних ЗМІ за різними критеріями. Вона включає такі категорії, як «Проросійська спрямованість», «Помірність/нейтральність», «Прозахідна спрямованість» та «Важко визначити/залежить від тематики». Кожен рядок відповідає конкретному ЗМІ, а стовпці - це категорії політичної афілійованості.

За допомогою цієї таблиці можна зробити кілька висновків:

- Більшість африканських ЗМІ зазначені як «Помірні/нейтральні», що означає, що вони не мають відкритої політичної спрямованості та позиції. Зі здійсненого контент-аналізу стає видно, що найбільш характерною ознакою африканських медіа є їхня нейтральність у поданні інформації про російсько-українську війну.
- Деякі африканські ЗМІ відмічені як «Проросійські», що означає відкриту підтримку або нахили до російської політики. Дане явище пояснюється впливом Росії в зазначених ЗМІ, а саме – в регіонах, де вони функціонують, оскільки у більшості з визначено проросійських африканських джерел медіавласниками є російські інституції.
- Є видання, які характеризуються як «Прозахідна спрямованість», що свідчить про їхню більшість західноорієнтовану позицію.
- Важко визначити афілійованість або залежність від тематики є для деяких ЗМІ, що може вказувати на їхню неоднозначність або різноманітність у публікаціях.

Загалом, дана авторська таблиця допомагає визначити загальну політичну орієнтацію різних ЗМІ, що належать до країн африканського континенту, та робить можливим аналіз тенденцій у висвітленні російсько-української війни на сучасному етапі.

Наступна запропонована таблиця для порівняльного аналізу ЗМІ Єгипту, Нігерії та Уганди 3.2 відображає оцінку кількох критеріїв в контексті їхньої медійної упередженості. Кожен стовпчик таблиці представляє певне видання, тоді як кожен рядок визначає певний критерій оцінки. За критеріями оцінюється

відповідність матеріалів джерела глобальним наративам, вплив регіональних інтересів на публікації, а також вибіркове висвітлення подій у матеріалах ЗМІ. Окреслені у попередньому пункті публікації та джерела проаналізовані за цими критеріями для кожної зазначеної країни з метою оцінки їхньої об'єктивності та відповідності загальним наративам у світовій пресі.

Таблиця 3.2 – Порівняльний контент-аналіз повідомлень Єгипту, Нігерії та Уганди за ознаками медійної упередженості

Критерій/ ЗМІ	Al- Ahram Weekly	Egypt Indepen dent	Daily News Egypt	African Independe nt Television	The Cable	Premium Times	Daily Trust
Відпо- відність наративам	+	-/+	- /+	- /+	+	+	-/+
Вплив регіональ- них інтересів	- /+	+	+	+	-/+	+	+
Вибіркове висвітлення	-	-	+	-	+	+	-

Із таблиці упередженості на основі контент-аналізу видно, що ЗМІ з країн Єгипту, Нігерії та Уганди мають той чи інший ступінь упередженості у висвітленні новин про сучасний етап російської агресії. Критерій під назвою «Вплив регіональних інтересів» наявний в повному обсязі майже у всіх проаналізованих джерелах, що проявляється у вживанні відповідної лексики та підборі матеріалів. Загалом дані критерії відображають наявність певних регіональних інтересів африканських держав, тобто чи перебувають медіа під впливом упередженості. В інтересах Єгипту, Нігерії та Уганди міститься бажання підтримувати стабільні геополітичні відносини з потужними державами

чи регіональними гравцями, захистити економічні зв'язки з ними та гарантувати свою безпеку. За допомогою засобів масової інформації ці держави схильні до згладження «гострих кутів», уникнення прямих конфліктів та збереження дипломатичних відносин з глобальними акторами. Їхні зусилля через висвітлення війни в ЗМІ потенційно спрямовані на відображення збалансованого погляду, пом'якшення суперечливих позицій або уникнення загострення політичних суперечок.

Таким чином, запропоновані види порівняльних таблиць, зроблені на основі контент-аналізу, є лише одним з варіантів проведення різниці між тим, як різні африканські видання подають інформацію в контексті російської агресії на сучасному етапі. Виходячи з аналізу обох таблиць, можна зробити декілька висновків. Перша таблиця, яка аналізувала політичну афілійованість ЗМІ, показала, що деякі видання, такі як RT Africa, Sputnik, Al-Ahram та TheCable, відкрито є частково проросійськими або мають схильність до певних політичних орієнтацій. Однак, багато ЗМІ, зокрема Daily Monitor, Egypt Independent, та Daily Trust, було складно класифікувати, оскільки їхні публікації можуть залежати від конкретної тематики. Друга таблиця, яка досліджувала упередженість за тематичним принципом в ЗМІ країн Єгипту, Нігерії та Уганди, показала, що деякі африканські джерела, в рамках дослідження, відповідають регіональним інтересам урядів та відображають вибіркоче висвітлення у матеріалах, що має вплив на об'єктивність висвітлення новин.

ВИСНОВКИ

Кваліфікаційна (магістерська) робота мала на меті вивчити й проаналізувати образ Росії в африканському медіадискурсі на тлі російсько-українського конфлікту, оцінивши історичний наратив відносин Росії з африканськими країнами до 2014 року та дослідивши зміну зображення Росії після початку агресії проти України. Конкретні завдання включали дослідження репрезентації Росії в ЗМІ Єгипту, Уганди та Нігерії, порівняння того, як російські реалії зображуються в африканських ЗМІ, а також визначення ключових тенденцій і характеристик в образі Росії в африканських ЗМІ під час українського конфлікту.

У першому розділі магістерської роботи було досліджено стан вивчення проблеми формування образу Росії в африканських ЗМІ. Була проведена комплексна аналітика актуальних до теми джерел та методів з використанням різноманітних підходів та теоретико-методологічних засад. Отримана докладна джерельна база надала можливість систематизувати різні погляди на дану тему, а також сприяла обґрунтованому вибору методології дослідження.

У другому розділі розглянуто загальну репрезентацію образу Російської Федерації в африканському регіоні через аналіз особливостей її позиціонування на континенті, політичні відносини та військову співпрацю з африканськими державами, вивчено економічний та гуманітарний аспекти співробітництва РФ з африканськими країнами, а також трансляцію образу Росії у ЗМІ Африки. Цей розділ систематизував широкий спектр взаємовідносин РФ та африканських країн, надавши комплексне уявлення про сприйняття Росії в даному регіоні та його вплив на різні аспекти життя та розвитку африканських держав.

Дослідження привело до кількох ключових висновків, які сприяють розв'язанню наукової проблеми:

1. *Зміна історичного наративу.* Аналіз виявив значну трансформацію у зображенні Росії в африканських медіа від історичних наративів до 2014 року, які переважно демонстрували позитивні чи нейтральні стосунки, до сценарію

після 2014 року, що характеризується зміною у сприйнятті, значною мірою під впливом російсько-української війни та рішення по початок повномасштабного військового вторгнення на територію України.

2. *Еволюція репрезентації ЗМІ.* Після повномасштабного військового вторгнення відбулася помітна зміна у зображенні Росії, особливо в ЗМІ Уганди та Нігерії. У звітах дедалі частіше висвітлювалися агресивні дії Росії в Україні, що впливало на те, як країна була представлена, переходячи від нейтральних чи сприятливих наративів до більш критичних і негативних зображень. Загальна кількість згадувань України та Росії у публікаціях помітно зросли з 2022 року.

3. *Варіації висвітлення ЗМІ.* Під час проведення аналізу спостерігалися відмінності у висвітленні медіа в різних африканських країнах. У той час як деякі ЗМІ зберігали відносно збалансоване зображення (Daily Monitor, African Independent Television, Premium Times, Daily Trust), інші (Al-Ahram, Egypt Independent) більше схилилися до негативного представлення Росії, підкреслюючи її роль у війні та її ширші міжнародні наслідки.

4. *Спільні теми і тенденції.* У різноманітному африканському медіаландшафті з'явилися спільні теми, зосереджені на гуманітарних наслідках і економічних труднощах, регіональному та глобальному впливі російсько-українського конфлікту і війни.

Рекомендації, що випливають із даного дослідження, включають використання цих висновків як для теоретичного, так і для практичного застосування. Для наукових кіл це дослідження підкреслює важливість аналізу репрезентацій ЗМІ для формування сприйняття глобальних подій і заохочує до подальших досліджень дискурсів ЗМІ під час геополітичних криз. На практиці ці ідеї потенційно могли б допомогти політикам і дипломатичним органам зрозуміти нюанси висвітлення африканських ЗМІ, дозволивши їм сформулювати більш ефективні стратегії в інформуванні про глобальні проблеми та сприяттві міжнародним відносинам.

Рекомендації для діяльності Міністерства закордонних справ у контексті африканської стратегії на тлі російської агресії включають такі кроки як ретельне вивчення динаміки та контенту медіа різних африканських держав, підготовка та реалізація української інформаційної кампанії для розповсюдження правдивої та об'єктивної інформації про російсько-українську війну, активна співпраця з партнерами в африканському регіоні, організація спільних наукових конференцій, круглих столів, та активізація діяльності з африканським континентом на дипломатичній ниві.

Дослідження сприяє науковому пошуку, розширюючи розуміння репрезентації медіа в африканському контексті, пропонуючи цінну інформацію для майбутніх досліджень і допомагаючи в розробці більш інформованих і детальних підходів до міжнародних відносин і медіадосліджень. Результати дослідження свідчать про необхідність постійного вивчення репрезентацій ЗМІ, особливо під час міжнародних конфліктів і війн, щоб зрозуміти динаміку розвитку міжнародних відносин і вплив ЗМІ в різних регіонах. У майбутніх дослідженнях є можливим більше заглибитися в конкретні тематичні сфери або провести порівняльний аналіз з іншими регіонами, покращуючи розуміння явища медіаобразу та його впливу на геополітичні наративи.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ І ЛІТЕРАТУРИ

1. Булик-Верхола С.З. Мовний образ Росії як ворога (на матеріалі ЗМІ періоду російсько-української війни). *Закарпатські філологічні студії*. Випуск 23. Т.1. 2022. URL: http://zfs-journal.uzhnu.uz.ua/archive/23/part_1/5.pdf.
2. Виступ Президента РФ на Міжнародній парламентській конференції «Росія - Африка в багатоплярному світі». *Держдума РФ*. 20.03.2023. URL: <https://cutt.ly/lwSexFwW>.
3. Декларація другого саміту Росія – Африка. *Президент Росії*. 2023. URL: <https://cutt.ly/jwSej4pH>.
4. Євтушенко О.Н. Політологічний вимір концепту брендинг держави. *Наукові праці Чорноморського державного університету імені Петра Могили комплексу «Києво-Могилянська академія»*. Сер.: Політологія. 2014. Т. 236, Вип. 224. С. 33-37.
5. Замахіна Т. Володимир Путін: Росія зацікавлена у співпраці з Африкою. *Російська газета*. 27.07.2018. URL: <https://bit.ly/3owAJSQ>.
6. Крилова Н. Л. Громадський форум «Росія – Африка» – старт нового етапу російсько-африканських відносин. *Національний дослідницький інститут світової економіки та міжнародних відносин імені Є.М. Примакова, РАН*. 2018. URL: <https://cutt.ly/PwSeaCYD>.
7. Куклін М., Лазарева Є. Путін запросив голів африканських країн на військово-морський парад у Росії. *URA*. 2023. URL: <https://ura.news/news/1052669997>.
8. Лебедева О. 2024 року до БРІКС увійдуть ще шість країн. *Deutsche Welle*. 2023. URL: <https://cutt.ly/pwSegRqZ>.
9. Лоза П. Образ війни у медіа. *Наше слово*. №11. 2023. URL: <https://nasze-slowo.pl/obraz-vijny-v-media/>.
10. Манаєв О.Т. Контент-аналіз — опис методу. *Psyfactor.org*. URL: <https://psyfactor.org/lib/kontent.htm>

11. Образ Російської Федерації в африканських медіа. *Політичний журнал*. 2021. № 5. URL: <https://political-journal.com/journal/article/view/>.
12. План дій Форуму партнерства Росія – Африка на 2023–2026 роки. *Президент Росії*. 2023. URL: <https://cutt.ly/qwSejNX8>.
13. Пранге А. Без Путіна, але з Росією. Найважливіше про саміт БРІКС у ПАР. *Deutsche Welle*. 2023. URL: <https://cutt.ly/kwSef48V>.
14. Росія та країни Африки хочуть рівноправного світу без нав'язування західної парадигми свідомості. *Державна дума Федеральних зборів Російської Федерації*. 19.03.2023. URL: <http://duma.gov.ru/news/56645/>.
15. Савон К. В. Категорії бренд, імідж, образ та репутація держави порівняльна характеристика. *Правове життя сучасної України: Міжнародна науково-практична конференція*. Одеса. 2020 р. Т. 1. С. 248-251.
16. Сидорская И.В. «Образ» и «имидж» страны: что репрезентируют СМИ. 2015. 9 с. URL: <https://elib.bsu.by/handle/123456789/123210>.
17. Шаріфулін В. Африканські лідери та Росія продовжать діалог заради миру - заява. *Regnum*. 2023. URL: <https://cutt.ly/UwSekDnu>.
18. Actions speak louder than words - illustrations of the Europe - Africa partnership. *The European External Action Service (EEAS)*. July 28, 2023. URL: <https://bit.ly/41kz4PV>.
19. Afolabi M. Indexing African newspapers and magazines. *New Library World*. URL: <https://bit.ly/3YIld2J>.
20. Africa internet: Where and how are governments blocking it? *BBC News*. 2021. URL: <https://www.bbc.com/news/world-africa-47734843>.
21. Africa's urban adaptation transition under 1.5 climate / Pelling M. and others. *Current Opinion in Environmental Sustainability*. 2018. Vol.31. P.10-15. URL: <http://surl.li/ovilz>
22. African concerns mount as West pours aid into Ukraine. *Daily Monitor*. June 22, 2023. URL: <https://bit.ly/3RLNjKf>.
23. African leaders on peace mission arrive in Kyiv, Ukraine's capital. *AfricaNews*. June 19, 2023. URL: <https://bit.ly/47YbDhH>.

24. African nations reaffirm closeness to Russia through football. *AfricaNews*. July 27, 2023. URL: <https://cutt.ly/zwSp9z19>.

25. African nations to send peace mission to Ukraine, Russia. *Daily Monitor*. May 16, 2023. URL: <https://bit.ly/3ts77sH>.

26. African peace mission in Ukraine war to start mid-June. *Daily Monitor*. June 07, 2023. URL: <https://bit.ly/3GMHR3C>.

27. African support on Ukraine shows Kremlin's soft power. *Daily Monitor*. April 06, 2022. URL: <https://bit.ly/41nYFr7>.

28. Alabi M. UPDATED: Russia-Ukraine: Expect food crisis in three months, Dangote tells Nigerians. *Premium Times*. March 11, 2022. URL: <https://bit.ly/3RKTHBx>.

29. Aliyu B. Russia: A Word Of Caution For African Leaders. *Daily Trust*. February 24, 2022. URL: <https://cutt.ly/0wStpmTu>.

30. Anholt S. Beyond the Nation Brand: The Role of Image and Identity in International Relations. *U.K. Foreign Office Public Diplomacy Board*. 2013. URL: <https://surface.syr.edu/exchange/vol2/iss1/1/>

31. Anholt S. Brand New Justice: How Branding Places and Products Can Help Developing World. Revised Edition. *Butterworth-Heinemann*. 2002. P.104-141.

32. An Introduction to Mikhail Shamil Orlov. *Swiss Dragons*. January 11, 2016. URL: <https://cutt.ly/ewSeFJMs>.

33. Arresting Putin a 'declaration of war' – Ramaphosa. *Daily Monitor*. July 19, 2023. URL: <https://bit.ly/3GK5CJF>.

34. Ayvazyan L. The Country Image And International Relations: 21st Century Environment. *21st Century*. 2010. №1 (7). 16 pp.

35. Bamu G. African Nations Eager Take Sides. *Africa Agenda*. April 12, 2014. URL: <https://bit.ly/3thaD9h>.

36. Bartlett K. EU's Borrell Urges South Africa to Get Russia to End Ukraine War. *VOA*. January 27, 2023. URL: <https://bit.ly/3RmigTW>.

37. Bazuaye O. Ukraine War: Russia Railway Station Strike Kills 25, Injures Hundreds. *AIT Live*. August 26, 2022. URL: <https://ait.live/ukraine-war-russia-railway-station-strike-kills-25-injures-hundreds/>

38. Bellamy A., Williams P. Providing Peacekeepers: The Politics, Challenges, and Future of United Nations Peacekeeping Contributions. *Oxford University Press*. February 28, 2013. URL: <https://academic.oup.com/book/36243>.

39. Bertrand N. US intel officials: 'No reason to doubt' Putin claims Russia has moved nuclear weapons to Belarus. *Egypt Independent*. July 22, 2023. URL: <https://bit.ly/3NsyXft>.

40. Bhandari P. Inductive Reasoning: Types, Examples, Explanation. *Scribbr*. December 5, 2022. URL: <https://bit.ly/3Z46fEG>.

41. Blinken says Russia acting 'horrifically' after mass graves in Ukraine. *Al-Ahram Online*. September 16, 2022. URL: <https://english.ahram.org.eg/News/476231.aspx>.

42. Boakye B. Social Media Futures: How to Change The African Narrative. *Tony Blair Institute for Global Change*. 2021. URL: <https://institute.global/policy/social-media-futures-how-change-african-narrative>.

43. Boutros C. Top challenges facing Africa today. *Global Young Voices*. 2016. URL: <http://surl.li/ovigl>

44. Bushuev M. South Africa, Russia deepen military ties. *DW*. 2023. URL: <https://www.dw.com/en/south-africa-and-russia-deepen-military-ties/a-64489740>.

45. Byaruhanga K. Uganda's Daily Monitor raided over Museveni 'plot'. *BBC News*. May 24, 2013. URL: <https://www.bbc.com/news/av/world-africa-22655028>

46. Chugunov G. 'A Good Start': African Energy Chamber Chairman 'Really Impressed' With Russia–Africa Summit. *Sputnik Africa*. July 29, 2023. URL: <https://cutt.ly/dwSeII2Q>.

47. Clifford C. Russian and African Media: Exercising Soft Power / Africa Portal. 2022. URL: <http://surl.li/ovi hv>

48. Contrairement au néocolonialisme occidental, Moscou ne veut pas la fuite des cerveaux africains. *Afrique Media*. July 13, 2023. URL: <https://cutt.ly/fwSaUVnN>.

49. Correlational analysis. *ScienceDirect*. August, 2012. URL: <https://bit.ly/40pdech>.
50. Crise Wagner: Poutine remercie les Russes pour leur patriotisme face au risque de «fratricide». *Afrique Media*. June 27, 2023. URL: <https://cutt.ly/HwSo3lY2>.
51. Daily Monitor Newspaper. *Muck Rack*. URL: <https://muckrack.com/media-outlet/dailymonitor>.
52. Daily Monitor. *Official webpage*. URL: <https://www.monitor.co.ug/uganda>.
53. Daily Monitor (Uganda) – Bias and Credibility. May 22, 2023. *Media Bias Fact Check*. URL: <https://mediabiasfactcheck.com/daily-monitor-uganda-bias/>.
54. Despite war, Russia overtakes China as major arms supplier to Sub-Saharan Africa. *Military Africa*. 20.03.2023. URL: <https://cutt.ly/XwSevzdo>.
55. Donelli F. Russia's engagement with Africa: Understanding mutual Russia-Africa interests in an era of global competition. *TRENDS*. January 16, 2023. URL: <https://bit.ly/4aH9zwo>.
56. Du Quenoy P. The Russian Empire and Egypt, 1900-1915: A Case of Public Diplomacy. *Journal of World History*. June 2008. URL: <https://cutt.ly/3wSeyC5J>.
57. EAEU's trade turnover with African Union growing — Economy Ministry. *TASS*. July 27, 2023. URL: <https://cutt.ly/NwSeJ1v9>.
58. EANNACO: [Official Website]. URL: <https://eannaso.org/>.
59. Eddy K. Perceptions of media coverage of the war in Ukraine. *Reuters Institute for the Study of Journalism*. June 2022. URL: <https://cutt.ly/uwSewGJg>.
60. Egypt reaffirms support for diplomatic solution to Ukraine conflict. *CGTN*. July 25, 2022. URL: <https://cutt.ly/vwSfEgnS>.
61. Egypt, Russia mark 80th anniv. of establishment of diplomatic relations. *Egypt Independent*. August 26, 2023. URL: <https://bit.ly/489O31g>.
62. Egypt seeks to establish Egyptian-Russian pharmaceutical factory. *ZAWYA*. June 8, 2023. URL: <https://cutt.ly/awSeGMDo>.
63. Eight key challenges to the future of Russian–African relations / World Economic Forum. October 28, 2019. URL: <https://bit.ly/41naxIW>.
64. El Atti B. Algeria President Tebboune ignores US outcry with Russia visit.

The NewArab. June, 2023. URL: <https://cutt.ly/HwSfb9jd>.

65. El-Shinawy M. Opinion: China-Palestine, Russia-Algeria partnerships mark outset of geopolitical shift in Greater Middle East. *Daily News Egypt*. June 26, 2023. URL: <https://bit.ly/47Z3bPp>.

66. Eritrean, Burkina Faso leaders align with Russia, deny Putin's terrorist war. *TVP World*. July 29, 2023. URL: <https://bit.ly/3RRXkG5>.

67. Essam El-Din G. Egypt, Russia start construction work on El-Dabaa's second nuclear reactor. *Al-Ahram Online*. November 19, 2022. URL: <https://english.ahram.org.eg/News/480067.aspx>.

68. Essoungou A. A social media boom begins in Africa. 2010 / Africa Renewal. URL: <http://surl.li/ovilz>

69. Five Things To Know About Ukraine-Russia Crisis. *Daily Trust*. February 24, 2022. URL: <https://bit.ly/470GXv6>.

70. Furlong R. 'Sasha 3%': Belarusian Opposition Mocks President's Support Ahead Of Election. *RFE/RL*. June 25, 2020. URL: <https://cutt.ly/GwWnfxfU>.

71. Furtuna A. The Eastern Partnership policy framework supports Ukraine's candidate status. *The Brussels Times*. May 17, 2022. URL: <https://cutt.ly/0wWnhLo1>.

72. Gans J. These 6 countries sided with Russia in UN vote on Ukraine war. *The Hill*. February 23, 2023. URL: <https://bit.ly/3TqDqD5>.

73. Gouda S. Speculation of free Russian Wheat. *Egypt Independent*. November 7, 2022. URL: <https://egyptindependent.com/free-russian-wheat/>.

74. Guest Opinion: Why NATO brings more conflict than security. *Xinhua*. July 13, 2023. URL: <https://cutt.ly/ewWnlegF>.

75. Guliyev I. Russia-Africa Energy Cooperation: Challenges and Prospects / Valdai Discussion Club. July 27, 2023. URL: <https://cutt.ly/EwSeUyTg>.

76. Hafez M. Moscow dismisses possibility of Ukraine retaking Crimea as 'propaganda'. *Al-Ahram Online*. March 25, 2023. URL: <https://english.ahram.org.eg/News/492345.aspx>.

77. Hancock K. Russia: Great Power Image Versus Economic Reality. *Asian Perspective*. 2007. Vol. 31, No. 4. P.71-98. URL:

<https://www.jstor.org/stable/42704609>.

78. Hellyer C. Russia returns to Africa amid increasing isolation. *AlJazeera*. March 10, 2015. URL: <https://cutt.ly/GwSr65Jx>.

79. How Russia-Ukraine tensions keep fuel price high in Uganda. *Daily Monitor*. February 24, 2022. URL: <https://bit.ly/471JLlj>.

80. Individuals using the Internet (% of population) / The World Bank. 2022. URL: <https://cutt.ly/4wSeL59L>.

81. Infographic: How did African countries vote on Russia and Ukraine at the UN? / Development Reimagined. February 2023. URL: <https://bit.ly/3v8Z3gU>.

82. Isilow H. Africa turns to Russia, China for COVID-19 vaccine. *Anadolu Agency*. April, 3, 2021. URL: <https://cutt.ly/HwSteqrz>.

83. Is Russia Preparing To Invade Ukraine And What Does Putin Want? *Daily Trust*. February 8, 2022. URL: <https://bit.ly/41qJ9uA>.

84. Khadiagala G. An African Peace Initiative in the Russia-Ukraine War? *PRIF Blog*. July 21, 2023. URL: <https://bit.ly/41kw2uV>.

85. Kondratenko T. Why Russia exports arms to Africa. *Deutsche Welle*. 2020. URL: <https://cutt.ly/9wSebshA>.

86. Lakemfa O. African peacemakers: Rescuing Europeans from mutual slaughter. *Premium Times*. June 24, 2023. URL: <https://bit.ly/41uVtdd>.

87. Latif al-Menawy, A. Russia is asking if other western intervention into the war is a new world order strategy? *Egypt Independent*. October 14, 2022. URL: <https://bit.ly/3RGBepN>.

88. La Tunisie et la Russie discutent de coopération dans les domaines de la technologie et de l'énergie nucléaire. *Afrique Media*. September 23, 2023. URL: <https://cutt.ly/cwSaTJUH>.

89. Leading trade partners of Russia in Africa in 2021, by trade revenue / *Statista*. May 2023. URL: <https://cutt.ly/bwSeTPQ0>.

90. Le match Russie-Cameroun est « un acte géopolitique, géostratégique. *Afrique Media*. October 12, 2023. URL: <https://cutt.ly/KwSp2Fao>.

91. Les militaires et les forces de l'ordre russes ont empêché une guerre civile

(Poutine). *Afrique Media*. June 27, 2023. URL: <https://cutt.ly/cwSo9XJp>.

92. Les vaines tentatives de Washington à casser le bilan du Sommet Afrique-Russie. *Afrique Media*. August 5, 2023. URL: <https://cutt.ly/xwSti6LS>.

93. Liberman A. UN doesn't care about Gaza, ignores other countries – opinion. *The Jerusalem Post*. October 18, 2023. URL: <https://www.jpost.com/opinion/article-768952>.

94. Mark I. Nigeria Will Work Again – VP Shettima Assures Nigerians In Russia. *AIT Live*. July 29, 2023. URL: <https://ait.live/nigeria-will-work-again-vp-shettima-assures-nigerians-in-russia/>

95. Marks Z., Stys P. Social network research in Africa. *African Affairs*. April 2019. Vol.118, No.471. P.375-391. URL: <https://academic.oup.com/afraf/article-abstract/118/471/375/5281208>.

96. Martin L. In today's incredibly destabilized world, Canada is increasingly a bystander. *The Globe and Mail*. October 19, 2023. URL: <https://cutt.ly/twWnjPzB>.

97. Matogo P. How Russia's war may help our peace. June 11, 2023. *Daily Monitor*. URL: <https://bit.ly/475dkIO>.

98. M-Brain [Official website]. URL: <https://www.m-brain.com/>.

99. McCarthy S. A key Russia-friendly bloc may decide to expand. Who stands to benefit? *Egypt Independent*. August 22, 2023. URL: <https://bit.ly/3tmLUAv>.

100. Media Frames. *Diggit Magazine*. URL: <https://www.diggitmagazine.com/wiki/media-frames>.

101. Melnik G. The Image of Russia in the Western Press as a «Military Threat» Tool: Following the Media Content. *National Resilience, Politics and Society*. 2018. URL: <https://cutt.ly/ewSw4XUb>.

102. Mom C. Biden reacts to Wagner leader's 'death' says little happens in Russia without Putin's involvement. *TheCable*. August 23, 2023. URL: <https://www.thecable.ng/biden-reacts-to-wagner-leaders-death-says-little-happens-in-russia-without-putins-involvement>

103. Mom C. Ukraine war: Nigeria joins 140 countries to demand withdrawal of Russian troops. *TheCable*. February 24, 2023. URL: <https://www.thecable.ng/ukraine->

war-nigeria-joins-140-countries-to-demand-withdrawal-of-russian-troops

104. Mom C. We'll continue the war until our goal is achieved in Ukraine, says Russia. *TheCable*. September 12, 2022. URL: <https://www.thecable.ng/just-in-well-continue-the-war-until-we-achieve-our-goal-in-ukraine-says-russia>

105. More than 6,000 visit Africa. Together into the Future festival in Russia. *TASS*. July 31, 2023. URL: <https://tass.com/politics/1654939>.

106. Mutambo A. Africa's hunger offers Russia chance to fight isolation by West. *The EastAfrican*. July 29, 2023. URL: <https://cutt.ly/2wSp1Iuk>.

107. NATO criticized for endangering peace as summit opens. *Xinhua*. November 7, 2023. URL: <https://cutt.ly/mwWb6111>.

108. Neethling T. Russia's Focus in Africa: Energy, Metals and Weapons / ISPI. October 31, 2019. URL: <https://bit.ly/3Lbw7KS>.

109. No reason for Putin's attack on Ukraine. *Daily Monitor*. March 01, 2022. URL: <https://bit.ly/3tuU4Xv>.

110. Obligation of Xinhua News Agency North America to Register under the Foreign Agents Registration Act / U.S. Department of Justice. April 21, 2021. URL: <https://cutt.ly/UwWngp6w>.

111. Oil prices soar past \$100 a barrel as Russia enters Ukraine. *Daily Monitor*. February 24, 2022. URL: <https://bit.ly/3Nx8hKi>.

112. Okon D. Russia-Ukraine war: AfDB unveils \$1bn plan to boost wheat production, avert food crisis in Africa. *TheCable*. March 17, 2022. URL: <https://www.thecable.ng/russia-ukraine-war-afdb-unveils-1bn-plan-to-boost-wheat-production-avert-food-crisis-in-africa>

113. Okon D. Russia-Ukraine war: 40 killed many wounded. *TheCable*. February 24, 2022. URL: <https://www.thecable.ng/russia-ukraine-war-40-killed-many-wounded>

114. Okonoboh R. Russia-Ukraine war: Zelenskyy seeks Africa's support, says 'we are similar in many ways'. *TheCable*. August 10, 2022. URL: <https://www.thecable.ng/russia-ukraine-war-zelenskyy-seeks-africas-support-says-we-are-similar-in-many-ways>

115. Olafusi E. Ukraine invasion: Russia will continue uncompromising fight against militants, says Putin. *TheCable*. March 3, 2022. URL: <https://www.thecable.ng/ukraine-invasion-russia-will-continue-uncompromising-fight-against-militants-says-putin>

116. Omo-Osagie E. Nigerian Students Stranded In North-East Ukraine Cry Out Amidst Russia Shelling. *AIT Live*. March 6, 2022. URL: <https://ait.live/nigerian-students-stranded-in-north-east-ukraine-cry-out-amidst-russia-shelling/>

117. On New Year's, Putin slams West for hypocrisy, aggression. *Al-Ahram Online*. December 31, 2022. URL: <https://english.ahram.org.eg/News/483465.aspx>.

118. Otieno J. Russia-Ukraine war: Why Kenya is now playing both sides. *The Africa Report*. June 12, 2023. URL: <https://cutt.ly/fwSfTicV>.

119. Outrage flows in Türkiye as hundreds protest Israeli aggression. *Daily Sabah*. October 19, 2023. URL: <https://cutt.ly/ZwWnjfAp>.

120. Owory O. NNPC Says Demand for Nigerian Crude Oil in Asia Dipped Amid Russia-Ukraine War. *AIT Live*. November 9, 2023. URL: <https://ait.live/nnpc-says-demand-for-nigerian-crude-oil-in-asia-dipped-amid-russia-ukraine-war/>

121. Pathak S. Opinion: As Canada Messes Up Indo-Pacific Strategy, China Has Last Laugh. *NDTV*. September 25, 2023. URL: <https://cutt.ly/UwWnklGa>.

122. Paul A., Di Carlo I. The Russia-Africa Summit: The next stage in the Kremlin's Africa charm offensive / European Policy Centre. October 17, 2019. URL: <https://cutt.ly/FwStq2LI>.

123. Payne W. The Mass Media and Africa. *Africa Today*. pp. 84-89.

124. Petrequin S., Seini L. EU, Western Balkans boost partnership amid Ukraine war. *Associated Press*. December 6, 2022. URL: <https://cutt.ly/vwWnhwir>.

125. Posternyak K. The formation of the image of Russia in the British political mass media discourse. *Acta Scientiarum. Language and Culture*. 2018. Vol.40, no. 2. URL: <https://www.redalyc.org/journal/3074/307459671012/html/>.

126. Poutine annonce la fin du règne du dollar. *Afrique Media*. June 17, 2023. URL: <https://cutt.ly/wwSpN3Sy>.

127. Putin foe Navalny to end prison hunger strike on 24th day. *AfricaNews*.

April 23, 2021. URL: <https://cutt.ly/IwSo386N>.

128. Putin meets Ethiopian PM Abiy Ahmed. *AfricaNews*. July 26, 2023. URL: <https://cutt.ly/XwStuKTQ>.

129. Putin meets with African leaders in Russia to discuss Ukraine peace plan. *Le Monde*. June 17, 2023. URL: <https://bit.ly/3RIqh71>.

130. Putin moves to take Crimea, defying Western sanctions. *Daily News Egypt*. March 18, 2014. URL: <https://bit.ly/471dFfC>.

131. Putin offers Zimbabwe a presidential helicopter. *AfricaNews*. July 28, 2023. URL: <https://cutt.ly/owStynnm>.

132. Putin: relations with Africa are a «priority» for Moscow. *AfricaNews*. March 20, 2023. URL: <https://cutt.ly/7wSteNHl>.

133. Putin Says Russia Ready To Coordinate With Partners To End Violence, Stabilize Situation In Middle East. *African News Agency*. October 16, 2023. URL: <https://cutt.ly/pwStscWY>.

134. Putin sets partial mobilization in Russia, threatens enemies. *Al-Ahram Online*. September 21, 2022. URL: <https://bit.ly/48gwmgz>.

135. Putin's talks with the head of South Sudan. *AfricaNews*. September 28, 2023. URL: <https://cutt.ly/3wStyi6A>.

136. Putin thanks China's Xi for his 'balanced' stand on Ukraine. *Al-Ahram Online*. September 15, 2022. URL: <https://english.ahram.org.eg/News/476195.aspx>.

137. Putin touts 'good neighborly relations' with North Korea after Kim visits Russian fighter jet plant. *Egypt Independent*. September 17, 2023. URL: <https://bit.ly/4ajTj4d>.

138. Putin visits Crimea to mark 5th anniversary of annexation. *Al-Ahram Online*. March 18, 2019. URL: <https://bit.ly/3uTST4e>.

139. Ramezani Bonesh F. Russia-Africa 2023-24 Trade and Development Prospects. *Russia Briefing*. July 27, 2023. URL: <https://cutt.ly/wwSeRpBr>.

140. Russia–Africa Forum Outcomes: Action Plan 2023–2026. *Sputnik Africa*. July 29, 2023. URL: <https://cutt.ly/qwSeYYub>.

141. Russia, Algeria tighten 'strategic' ties. *AfricaNews*. June 19, 2023. URL:

<https://cutt.ly/cwStilXN>.

142. Russia boycotts the 2024 Olympics in Paris (Russian Olympic Committee). *AfricaNews*. October 5, 2023. URL: <https://cutt.ly/FwSaEIYP>.

143. Russia is a force for peace in Syria. *The Citizen*. 2022. URL: <https://citizen.co.za/category/news/opinion/opinion-editorials/2323691/russia-is-a-force-for-peace-in-syria/>.

144. Russian cinema to be presented in Mozambique. *Afrique Media*. October 25, 2023. URL: <https://cutt.ly/8wSaRYGZ>.

145. Russian FM Lashes Out At NATO's Expansionism. *African News Agency*. October 10, 2023. URL: <https://cutt.ly/0wWb8D6U>.

146. Russia outs plan to stop NATO. *Daily Monitor*. January 27, 2021. URL: <https://bit.ly/474zrPV>.

147. Russia's bid for dominance in Africa raises concerns. *Daily Nation*. July 13, 2021. URL: <http://surl.li/ovjcl>

148. Russia's Economy Expected To Grow Around 3 Pct In 2023: Putin. *African News Agency*. October 13, 2023. URL: <https://cutt.ly/jwSpZLdU>.

149. Russia's Putin and Belarus' Lukashenko play hockey after talks. *AfricaNews*. December 30, 2021. URL: <https://cutt.ly/VwStasnd>.

150. Russia signs military deals with 40 African states. *Vanguard*. July 28, 2023. URL: <https://cutt.ly/wwSemhs2>.

151. Russia's Seizure of Crimea Denounced at UN Rights Forum. *Al-Ahram Online*. March 26, 2014. URL: <https://english.ahram.org.eg/News/97624.aspx>.

152. Russia's Soft Power In Africa. *AALEP*. April 11, 2023. URL: <https://www.aalep.eu/russia%E2%80%99s-soft-power-africa>

153. Russia's Return to Africa: Strategy and Prospects. Valdai Discussion Club Report. October, 2019. URL: <https://valdaiclub.com/files/27418/>.

154. Russia's trade with Africa increased by 35% In the first half of 2023. *AfricaNews*. July 27, 2023. URL: <https://cutt.ly/rwSeWWrC>.

155. Russia Tests First Prototype Of Hydrogen-Powered Electric Boat. *African News Agency*. October 9, 2023. URL: <https://cutt.ly/3wSaICaA>.

156. Russia-Ukraine conflict illuminates agric deficits. *Daily Monitor*. March 02, 2022. URL: <https://bit.ly/3GNWJi0>.

157. Russia-Ukraine crisis should be resolved through dialogue: Egypt's FM. *Al-Ahram Online*. September 22, 2022. URL: <https://english.ahram.org.eg/News/476560.aspx>.

158. Russia warns ECOWAS against military force in Niger, says it'll destabilise region. *TheCable*. August 12, 2023. URL: <https://bit.ly/3RLW7jt>.

159. Russia Withstands Unprecedented Sanctions Pressure: Putin. *African News Agency*. September 18, 2023. URL: <https://cutt.ly/bwSpVQTC>.

160. SABC News - European Union not asking Africa to choose sides in the Russia-Ukraine conflict: Josep Borrell / The European External Action Service (EEAS). January 29, 2023. URL: <https://bit.ly/3NsZtFc>.

161. Sadek H. Opinion: Putin changes the map of the world and shows Biden's weakness. *Daily News Egypt*. February 23, 2022. URL: <https://bit.ly/3tadb9r>.

162. Selection of Appropriate Statistical Methods for Data Analysis / Mishra P. and others. *Annals of Cardiac Anaesthesia*. July-September 2019. No.22(3). P.297-301. URL: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC6639881/>.

163. Selvarajah S., Fiorito L. Media, Public Opinion, and the ICC in the Russia-Ukraine War. *Journal. Media*. 2023. No.4(3). PP. 760-789. URL: <https://www.mdpi.com/2673-5172/4/3/48>.

164. Shuster S. Russia's Empire of Fear. *Time*. March 12, 2015. URL: <https://time.com/3741854/empire-of-fear/>.

165. Social Networking – Africa. *Statista*. 2021. URL: <https://www.statista.com/outlook/dmo/app/social-networking/africa>.

166. South African Broadcasting Corporation: [Official website]. URL: <https://www.sabc.co.za/sabc/>.

167. South African military defends joint naval exercises with Russia. *AfricaNews*. February 23, 2023. URL: <https://cutt.ly/2wSenQLJ>.

168. Tella O. The Russia-Ukraine crisis and the security dilemma. *Premium Times*. March 9, 2022. URL: <https://bit.ly/48iplMa>.

169. Territorial integrity of Ukraine : resolution / adopted by the General Assembly / UN Digital Library. March 27, 2014. <https://bit.ly/3teBLpB>.

170. The Anholt-Ipsos Nation Brands Index. *IPSOS*. November 2022. URL: <https://bit.ly/3GVoXZI>.

171. The attack on Hiroshima: Remembering the dead, praying for peace. *Al Jazeera*. August 6, 2020. URL: <https://cutt.ly/UwWnza2G>.

172. The Concept of the Foreign Policy of the Russian Federation. *The Ministry of Foreign Affairs of the Russian Federation*. March 31, 2023. URL: <https://cutt.ly/awSePNZJ>.

173. The Ukraine-Russia Conflict & Its Impact On The World Economy. *Daily Trust*. October 26, 2022. URL: <https://bit.ly/3tduiXV>.

174. Trade revenue between Russia and African countries from 2013 to 2020 / *Statista*. URL: <https://bit.ly/40lqY7A>.

175. Tyav T. Nigeria-Russia Education Agreement: 107 Students Arrive Moscow. *AIT Live*. December 4, 2022. URL: <http://surl.li/pavop>

176. Types of Interviews in Research : Guide & Examples/ *Scribbr*. URL: <https://bit.ly/404fm9B>.

177. Ukraine announces a long fight against the «Russian hold in Africa». *AfricaNews*. August 17, 2023. URL: <https://cutt.ly/ewSttsrs>.

178. Ukraine calls on African States to support Zelensky's peace plan. *Daily Monitor*. May 26, 2023. URL: <https://bit.ly/3GLlk7b>.

179. Ukraine war is hurting Africa, South African President Ramaphosa tells Putin. *NPR*. June 18, 2023. URL: <https://bit.ly/46XNI0K>.

180. Ukraine War: West Behaving Like Bandits, Says Russia. *Daily Trust*. March 5, 2022. URL: <https://bit.ly/41qEuJ0>.

181. Ukraine: What are Putin's calculations? *Daily Monitor*. January 27, 2021. URL: <https://bit.ly/3TqES8s>.

182. US, Japan agree to strengthen security ties amid China worries. *Al Jazeera*. January 12, 2023. URL: <https://cutt.ly/pwWnl8J4>.

183. US, South Africa leaders vow cooperation after Ukraine discord. *Al-Ahram*

- Online*. September 16, 2022. URL: <https://english.ahram.org.eg/News/476228.aspx>.
184. Villegas F. Research Process Steps: What they are & How To Follow / QuestionPro. URL: <https://www.questionpro.com/blog/research-process-steps/>.
185. What is a Focus Group: Step-by-Step Guide & Examples/ Scribbr. February 6, 2023. URL: <https://www.scribbr.com/methodology/focus-group/>.
186. What Is Descriptive Statistics - Definition, Types, & More/ Simplilearn. March, 2023. URL: <https://bit.ly/3ySAvHU>.
187. What is Media Framing Analysis? *Provalis Research*. 2022. URL: <https://cutt.ly/gwWb3J2I>.
188. What is Regression Analysis and Why Should I Use It? *Alchemer*. June 8, 2021. URL: <https://bit.ly/3ne8AQc>.
189. Why independent media / Media Development Investment Fund. 2023. URL: <https://cutt.ly/twWb2B13>.
190. Why South Africa's Cyril Ramaphosa is leading Ukraine peace mission. *Al-Ahram Online*. June 16, 2023. URL: <https://www.bbc.com/news/world-africa-65916196>
191. Wijayadasa S. The Anatomy of Decades Long Relations between Russia and Africa. *InDepthNews*. 2023. URL: <https://cutt.ly/wwSet8oB>.
192. Wong E., Jakes L. NATO Won't Let Ukraine Join Soon. Here's Why. *The New York Times*. January 13, 2022. URL: <https://cutt.ly/gwWb67Au>.
193. Xi meets Putin in Moscow. *Xinhua*. March 21, 2023. URL: <https://cutt.ly/iwWb7dpv>.
194. Xinhua Commentary: Major powers should work with China for political settlement of Ukraine crisis. *Xinhua*. April 27, 2023. URL: <https://cutt.ly/ewWngPAM>.
195. Zayed University LibGuides. URL: <https://bit.ly/3TBw3ZL>.
196. Zelenskyy proposes to hold Ukraine-African Union summit, ready to come to any African country. *Interfax Ukraine*. November 15, 2023. URL: <https://bit.ly/3v6qibX>.
197. Zintle A. Top 5 Most Popular Social Media Platforms in Africa. *IT News Africa.com*. July 19, 2022. URL: <http://surl.li/ovjji>.

ДОДАТКИ

Додаток А

HOW DID AFRICAN COUNTRIES VOTE ON THE UN UKRAINE DECLARATION?

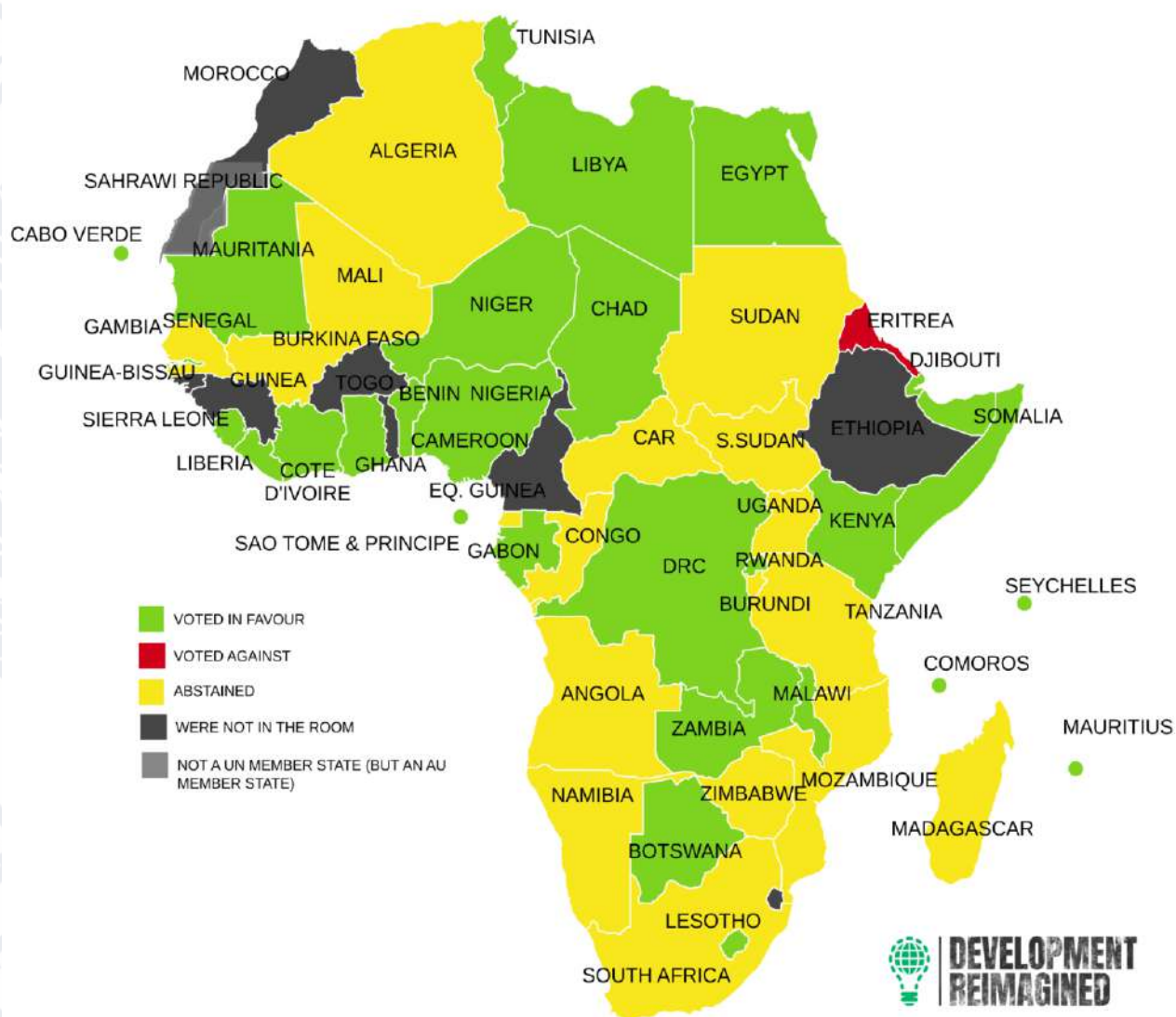

Рисунок А.1. Голосування африканських країн за резолюцію ГА ООН «Агресія проти України» A/RES/ES-11/1 від 02.03.2022 року [81]

HOW DID AFRICAN COUNTRIES VOTE ON THE UN RESOLUTION CONDEMNING ANNEXATION REFERENDUMS?

Source: United Nations Digital Library

Рисунок А.2. Голосування африканських країн за резолюцію ГА ООН А/RES/ES-11/4 від 12/10/2022 року [81]

HOW AFRICAN COUNTRIES VOTED ON CALLING FOR JUST AND LASTING PEACE IN UKRAINE

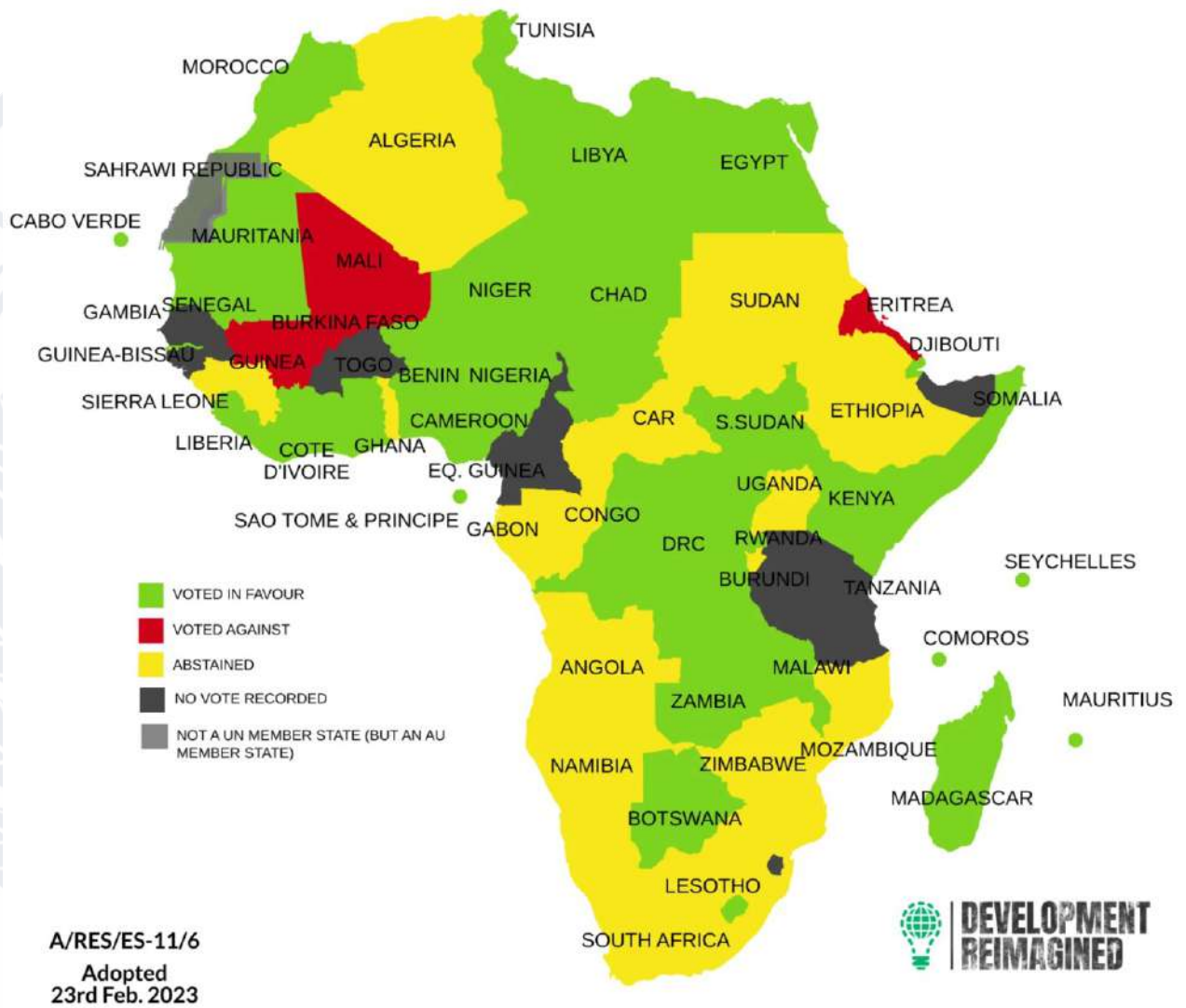

Рисунок А.3. Голосування африканських країн за резолюцію ГА ООН
A/RES/ES-11/6 від 23.02.2023 року [81]

Додаток Б

Chinese President Xi Jinping meets with Russian President Vladimir Putin at the Kremlin on his arrival in Moscow, Russia, March 20, 2023. (Xinhua/Shen Hong)

Рисунок. Б.1 - Зображення, прикріплене у статті Xinhua на тему російсько-китайських відносин [193]

People attend a parade against NATO in Paris, France, July 8, 2023. (Xinhua/Gao Jing)

Рисунок Б.2 - Зображення, яке супроводжує статтю Xinhua на тему діяльності Організації Північноатлантичного договору [108]